

Ink 2014 -05- 2 6

Målnr 101-14

Aktbil 29

2012-03-22

1

Elnätsföretagens lönsamhet ökar men är fortfarande svag

Datum: 2010-10-28

Samtliga 170 elnätsföretag har nu lämnat in sina årsrapporter till EI. Redovisningen för 2009 visar att branschen förbättrade sina resultat jämfört med tidigare, men att de flesta företag väljer att ta ut lägre avgifter än vad lagstiftningen tillåter.

– Många företag behöver anpassa sin verksamhet kraftigt de kommande åren till följd av omställningen i energisystemet, säger Yvonne Fredriksson generaldirektör på Energimarknadsinspektionen (EI). Elnäten är en viktig infrastruktur i samhället. Det är viktigt att det finns en rimlig lönsamhet i elnätsverksamheten, så att ägarna är beredda att satsa det kapital som behövs för de tunga investeringar som kommer krävas i framtidens elnät.

EI samlar varje år in specifika uppgifter från elnätsföretagen där det ekonomiska utfallet i elnätsverksamheten redovisas. EI granskar redovisningen eftersom verksamheten bedrivs som legala monopol utan konkurrens. EI:s uppgift är att skydda kunderna, vilket innebär att företagen inte tillåts ha oskäligen vinster.

Enligt lagen får företagen ha intäkter som täcker kostnaderna för en effektiv drift och underhåll av elnäten. Dessutom har företagen rätt till en avkastning som möjliggör långsiktiga investeringar i näten för att uppfylla krav på leveranssäkerhet och kostnadseffektivitet. Gränserna för avkastningen sätts så att verksamheten kan attrahera kapital för investeringar, vilket är avgörande för en långsiktigt hållbar utveckling av elnäten.

Efter en sammanställning av årets uppgifter kan EI konstatera ett antal förhållanden:

Elnätsbranschens intjäningsförmåga från nätverksamheten är alltså svag, men har förbättrats jämfört med de närmast föregående åren. Under 2009 gick 13 % av företagen med förlust, jämfört med 16 % 2008 och 19 % 2007¹.

Det stora flertalet av företagen har fortfarande valt att kraftigt begränsa sin avkastning i förhållande till vad den ekonomiska regleringen medger. Den genomsnittliga avkastningen på totalt kapital var 5,6 %² och hela 43 % av företagen har en avkastning som är lägre än 4 %.

Som under 2008 var det företag med tidigare låga prisökningar som höjde mest.

För elnätsbranschen som helhet har intäktsökningarna väsentligt överstigit de underliggande kostnadsökningarna för 2009.

– Vi ser att företagen anpassar sig till mera normala lönsamhetsnivåer, men trots avgiftshöjningarna de senaste åren är lönsamheten fortfarande svag, säger Yvonne Fredriksson. Den stora risken med elnätsföretagens låga lönsamhet är att nödvändiga investeringar inte görs. Det kommer i så fall leda till att vi får fler och längre elavbrott med ökade kostnader framöver istället.

Energimarknadsinspektionen redovisar resultatet av granskningen på företagsnivå den 7 december 2010. Om ett företag bedöms ha haft oskäligt höga intäkter kan EI ålägga det att återbetala till kunderna. Under de senaste åren har 16 av de cirka 170 företagen haft för höga intäkter, som de betalat tillbaka till kunderna efter beslut av EI.

ständigheter vid en eventuell prövning.

Remissinstanserna: I frågan om hur skäligheten i nättariffer och övriga villkor för nättjänster skall bedömas lämnar de flesta av remissinstanserna utredningens förslag utan invändningar eller kommentarer. Några remissinstanser, bl.a. Svenska Kraftverksföreningen, Svenska Elverksföreningen, Göteborgs kommun, Svenska Kommunförbundet, REL och Örebro Energi AB, anser att bedömningen av skäligheten i nättariffer och övriga villkor inte bör göras på basis av de historiska anskaffningskostnaderna och bokfört värde. Ett sådant bedömningssystem skulle få negativa effekter för strukturutveckling och effektivisering samt ge stora prisvariationer mellan liknande ledningsnät.

Skälen för regeringens förslag: En viktig uppgift för nätmyndigheten är att följa utvecklingen i de naturliga monopol som nätverksamheten utgör. Det gäller bl.a. att bedöma om verksamheten bedrivs rationellt och effektivt. En viktig utgångspunkt i myndighetens tillsyn är en skälighetsbedömning av nättariffen och övriga villkor för nättjänster. Efter påpekande från *Lagrådet* anges nu kundintresset som den viktigaste faktorn vid bedömningen av en nättariffs skälighet. Med detta avser *Lagrådet* kundens intresse av låga och stabila nättariffer.

Vid skälighetsbedömningen måste även andra aspekter beaktas. Den skall också förhindra monopolvinster, möjliggöra nyinvesteringar och ge incitament till effektivisering. Bedömningen av skälighet är därför en fråga om avvägningar mellan flera intressen. Nättariffer skall vara skäliga och utformade på sakliga grunder. Att nättarifferna skall utformas på sakliga grunder innebär att de skall vara objektiva och icke-diskriminerande.

Vid bedömning av skäligheten i nättariffer och av nätverksamhetens kostnader bör myndigheten främst ta hänsyn till kundintresset. Nätmyndigheten bör därför nära följa den prisutveckling som sker på överföringstjänsterna såväl för landet i sin helhet som för de enskilda nätföretagen. Metoder för bedömning av nätverksamhet med bl.a. nyckeltal som speglar prisnivån och prisutvecklingen bör därför tas fram av myndigheten. Det är viktigt att metoderna främjar låga kostnader och ökad effektivitet i nätverksamheten. Användningen av nyckeltal för bedömning av nätverksamhet kommer att ha särskild betydelse, i synnerhet under de första åren sedan systemet med separata nättariffer har införts.

Vissa nätverksamheter saknar i dag delar av det redovisningssystem som behövs vid en prövning. Nätmyndigheten bör inledningsvis lägga stor vikt vid tidigare års tariffer och kostnader. Detta innebär att myndigheten för sin bedömning av skäliga nättariffer bör utveckla metoder för att fastställa nätverksamhetens andel av de tidigare tarifferna. Regeringen avser att uppdraga åt NUTEK att utreda vissa frågor kring nätkostnader. Uppdraget syftar till att ta fram ett ekonomiskt bakgrundsmaterial som underlag för nätmyndighetens bedömningar av nättariffer och övriga villkor för nättjänster.

En prövning av nätverksamheten som sätter kundens intresse av låga och stabila nättariffer i centrum och som grundar sig på prisutvecklingen ger nätägaren incitament till ökad effektivisering och minskade kostnader. Ökade vinster för nätägaren bör således godtas om de är ett resultat av lägre kostnader som har uppnåtts genom rationalisering och effektivisering av

praktiska skäl heller inte att bli aktuella i framtiden. Syftet med utlandsförbindelserna är alltså uteslutande att överföra ström från det svenska elnätet till ett utländskt elnät eller vice versa. Tillgång till utlandsförbindelserna för överföring till eller från Sverige förutsätter därför särskilt avtal med ägaren av utlandsförbindelsen. Denne har skyldighet att på skäliga villkor överföra ström. Men det finns risk för brist på ledig kapacitet när det gäller dessa förbindelser, och uppstår sådan brist måste tillgänglig kapacitet på något sätt fördelas. Överföringsrättigheter som inte utnyttjas bör inte tillåtas blockera ledningen, utan förbindelsen skall utnyttjas optimalt. Hänsyn måste dessutom tas till förhållandena i utlandet. Ägaren av utlandsförbindelsen är såsom innehavare av nätconcession ansvarig inför nätmyndigheten, om en missnöjd motpart begär prövning av om villkoren för överföring är skäliga.

I fjärde stycket anges vilka kriterier som skall användas vid bedömningen av en nättariffs skälighet. Denna fråga har behandlats i den allmänna motiveringen under avsnitt 10.4. Som den viktigaste faktorn, vilken skall beaktas, angavs i det till Lagrådet remitterade förslaget nätföretagets prisutveckling. Efter påpekande från Lagrådet, som ansåg att bestämmelsen inte syntes ge en riktig upplysning om vad som avsågs, anges nu i stället konsumentintresset som den viktigaste faktorn. Härmed avses konsumenternas intresse av låga och stabila nättariffer. Under normala förhållanden kan det ofta bli den enda faktorn som beaktas. Vid mer speciella förhållanden måste dock även andra omständigheter tillåtas inverka på skälighetsbedömningen. Dessa faktorer sammanfattas i lagtexten som kravet på en rimlig avkastning i nätverksamheten. Omständigheterna i det enskilda fallet får då avgöra vilken tyngd dessa faktorer skall få vid skälighetsbedömningen. Om exempelvis nätföretagets kostnader är ovanligt stora till följd av nyss gjorda investeringar eller av att man erbjuder större leveranssäkerhet än vanligt bör detta få inverka i höjande riktning på tarifferna. Om kostnaderna däremot beror på en mindre skicklig ledning av företaget bör detta inte få inverka på tariffästningen. I sista meningen anges att vid skälighetsbedömningen av en nättariff varje koncessionsområde skall behandlas för sig. Detta innebär att det är prisutvecklingen i det aktuella området som skall beaktas. Även andra kriterier kan, som nyss nämnts, beaktas. En förutsättning är dock att de på något sätt har påverkat nätverksamheten i det aktuella området.

Som har anförts i den allmänna motiveringen under avsnitt 10.6 avser regeringen att uppdra åt nätmyndigheten att årligen, efter kontakter med nätföretagen, publicera vissa nyckeltal som skall ligga till grund för skälighetsbedömningen. Dessa nyckeltal blir inte bindande föreskrifter utan kommer att tjäna som vägledning vid bedömningen. Nyckeltalen kan komma att frångås på grund av andra omständigheter som också skall beaktas.

Femte stycket innehåller bestämmelser om skyldighet för koncessionshavaren att lämna uppgifter av olika slag.

Nättariffer skall vara öppna och tillgängliga för alla som önskar ta del av dem. Uppgifterna skall finnas i skriftlig form och de skall lämnas ut utan dröjsmål. När uppgiften gäller villkor för ny anslutning finns inte alltid en färdig nättariff att hänvisa till. För att ta fram sådana individuella uppgifter behöver koncessionshavaren längre tid. Det räcker i dessa fall om uppgiften lämnas inom skälig tid. Vad som är skälig tid får bedömas från fall till fall.

Ellag (1997:857) i dess ursprungliga lydelse
SFS 1997:857
Ikraft: 1998-01-01
Förarbeten: Prop. 1996/97:136

4 kap 1 § ellagen

Nätтарiffer skall vara skäligen och utformade på sakliga grunder.

Vid bedömning av en nätтарiffs skälighet skall konsumentintresset särskilt beaktas. Hänsyn skall dessutom tas till kravet på en rimlig avkastning i nätverksamheten.

bördan i första hand skall ligga kvar på nätmyndigheten. Om detta inte kan accepteras måste utgångspunkten vara att den omvända bevisbördan endast gäller sakomständigheter hos det enskilda företaget. För det fall utredningens förslag skulle bli aktuellt krävs en helt annan utgångspunkt, nämligen att nätföretagen har någon form av bevisbörda för att nättarifferna inte är oskäligen.

Riksrevisionsverket (RRV) anser att förslaget torde innebära en omfattande insamling av information från varje enskilt nätföretag. Mot bakgrund av tidigare erfarenheter befarar RRV att det kan uppstå problem med att få in den begärda informationen.

RRV saknar dessutom en fylligare utredning av de kostnadsmässiga konsekvenserna av förslaget.

Lantbrukarnas Riksförbund förespråkar en pristaksreglering eller alternativt en avkastningsreglering i stället för den av utredningen föreslagna regleringen.

Skälen för regeringens förslag: En av de centrala delarna i ellagen är regleringen av nättarifferna, dvs. den avgift som nätkoncessionshavaren tar ut för att överföra el på sitt nät för annans räkning. Eftersom nätverksamhet är ett naturligt monopol och alltså inte bedrivs på en konkurrensutsatt marknad måste det finnas en statlig reglering och tillsyn av tarifferna för att förhindra att nätkoncessionshavarna tar ut oskäligen vinster från nätverksamheten. Denna reglering och tillsyn har funnits sedan produktion av och handel med el avreglerades den 1 januari 1996.

Den nuvarande föreskriften om nättariffer, som finns 4 kap. 1 § *första stycket* ellagen, säger att tarifferna skall vara skäligen och utformade på sakliga grunder. Kravet på skälighet avser nivån på tarifferna medan kravet på saklighet syftar på indelningen av en tariff för olika kundgrupper. Kravet på saklighet innebär att tariffen skall vara objektiv och icke-diskriminerande. Närmare bestämt betyder det att kunderna får indelas i kundgrupper med olika kostnadsbild för nätverksamheten, såsom kunder med elvärme, permanentboende kunder, kunder i fritidshus etc. Inom varje sådan kundgrupp skall däremot varje kund ha samma tariff.

Tillsynen är framför allt inriktad på tariffernas skälighet. I den delen finns en föreskrift i 4 kap. 1 § *andra stycket* ellagen om vad som skall beaktas vid skälighetsbedömningen av en tariff. Främst skall konsumentintresset beaktas, varmed menas kundernas intresse av låga och stabila tariffer. Dessutom skall kravet på en rimlig avkastning i nätverksamheten beaktas.

Den nuvarande bestämmelsen om nättariffer är tämligen allmänt hållen. Denna utformning har gjorts med avsikt. Man ville i samband med avregleringen inte ge alltför precisa regler om utformningen av nättariffer eftersom detta skulle kunna leda till att utvecklingen av tarifferna leddes in i en bana som senare skulle visa sig mindre bra. Tanken var i stället att den allmänt hållna regleringen gradvis skulle preciseras genom utveckling av rättspraxis på området.

Det visade sig emellertid snart att tillämpningen av skälighetsregeln orsakade en hel del problem. Som skälighetsregeln är utformad har en nätkoncessionshavares kostnader blivit utgångspunkt för skälighetsbedömningen. Detta har varit nödvändigt för att kunna bedöma kriteriet "rimlig avkastning i nätverksamheten". Det är mycket resurskrävande att bedöma en nätkoncessionshavares samlade kostnads massa eftersom man

måste avgöra om de kostnader som finns är godtagbara eller inte. Denna bedömning gäller dels om den åtgärd som kostnaden hänförs till kan anses ingå i nätverksamheten, dels om kostnadens storlek är rimlig. Detta resurskrävande arbete har lett till att det knappast har hunnit utvecklas någon nämnvärd praxis på området.

Därför bör en förenkling av tillsynen ske, vilket kan uppnås genom en ändring av föreskriften om hur nättariffer skall vara utformade.

LRF har förespråkat en tillsynsmodell med bl.a. ett pristak för nättarifferna alternativt en form av avkastningskontroll. Utredningen har noga gått igenom för- och nackdelar med en pristaksreglering och en avkastningsreglering. Liksom utredningen bedömer regeringen att nackdelarna med modellerna överväger fördelarna, varför dessa former av reglering inte bör införas.

Det förslag som utredningen har lagt fram leder, enligt regeringens uppfattning, till att tillsynen kan förenklas, varför det bör genomföras. Förslaget innebär följande.

Utgångspunkt för skälighetsbedömningen skall i fortsättningen inte vara nätkoncessionshavarens kostnader utan den samlade prestation, som han utför. Skälighetsbedömningen avser sedan att avgöra om nättariffen, dvs. de samlade intäkterna från denna prestation, kan anses skälig i förhållande till prestationen.

Detta innebär att man vid tillsynen först måste fastställa den prestation nätkoncessionshavaren utför. Denna fastställelse skall bygga på dels en objektiv bedömning av prestationen, dels en subjektiv sådan.

Den objektiva bedömningen skall innefatta förutsättningarna för att bedriva nätverksamhet i det aktuella området. Dessa förutsättningar innefattar de faktorer som nätkoncessionshavaren inte kan påverka, såsom antalet kunder och fördelning på olika kundkategorier, kundernas geografiska läge, överförd energi och effekt med beaktande av fördelning över dygnet och året, klimat och geografiskt läge för nätverksamheten samt kostnaden för överliggande nät. Dessa faktorer bestämmer behovet av främst ledningar, ställverk och transformatorstationer samt mätning, beräkning och rapportering.

Även en sådan bedömning kräver en mängd uppgifter från varje nätkoncessionshavare, varför den föreslagna ordningen vid första påseende inte verkar medföra någon förenkling av tillsynen. Bedömningen av den objektiva prestationen kan dock ske med hjälp av nyckeltal, vilket redan det underlättar tillsynsarbetet.

Dessutom driver Statens energimyndighet sedan 1998 ett projekt med syfte att ta fram en generell modell, Nätnyttomodellen, för bedömning av nätkoncessionshavarnas tariffer. Arbetet bedrivs i en projektgrupp, som till sin hjälp har en referensgrupp som består av företrädare för nätkoncessionshavarna, kunderna och finansiärerna.

RRV har ifrågasatt om den föreslagna modellen kommer att vara mindre resurskrävande än den nuvarande och att förslaget inte får några omedelbara ekonomiska konsekvenser för Energimyndigheten.

Den föreslagna modellen har utarbetats av Energimyndigheten tillsammans med företrädare för nätkoncessionshavare, kunder och finansiärer. Eftersom tillsynen förenklas och förbättras bör detta även innebära att den på sikt blir mindre resurskrävande än nuvarande system.

Nätnyttomodellen innebär i korthet följande.

Lag (2002:121) om ändring i ellagen (1997:857)

Ikraft: 2002-07-01

Förarbeten: Prop. 2001/02:56

4 kap 1 § ellagen

Nättariffer skall vara utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäligen i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.

Nättariffer skall vara utformade på sakliga grunder.

Regeringens proposition

2004/05:62

Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m.

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 februari 2005

Bosse Ringholm

Mona Sahlin

(Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny naturgaslag som ersätter den gamla naturgaslagen från år 2000. Samtliga bestämmelser i den gamla naturgaslagen förs över till den nya, antingen med oförändrad lydelse eller med vissa ändringar. Dessutom införs ett stort antal nya bestämmelser i den nya lagen. De nya och de ändrade bestämmelserna införs för att genomföra EG:s s.k. reviderade gasmarknadsdirektiv. Bestämmelserna innebär bl.a. ökad marknadsöppning, krav på juridisk åtskillnad mellan överföringsverksamhet och handel med naturgas, krav på att ett överföringsföretag inte får börja tillämpa sin överföringstariff förrän tillsynsmyndigheten har godkänt de metoder som har använts för att utforma tariffen, införande av bestämmelser om systemansvar och balansansvar på naturgasmarknaden samt vissa tidsfrister för tillsynsmyndighetens prövning av tvister inom naturgassektorn.

Vidare föreslås ett antal ändringar i ellagen. Ändringarna syftar till att genomföra EG:s s.k. reviderade elmarknadsdirektiv. Ändringarna innebär bl.a. att det ställs krav på personell åtskillnad mellan nätföretag och elhandelsföretag, vissa tidsfrister för nätmyndighetens prövning av tvister inom elsektorn, mer preciserade bestämmelser om utformningen av nättariffer samt krav på elleverantörer att på fakturor och i reklam ange sammansättningen av de energikällor som använts vid produktionen av den sålda elen. I propositionen föreslås också en sänkt gräns för timvis mätning av elförbrukning och vissa bestämmelser om särredovisning av fjärrvärmeverksamhet. Slutligen redovisas strategin för den fortsatta utvecklingen av kärnkraften.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2005, med vissa övergångsbestämmelser.

heller att Energimyndigheten kan agera oberoende och självständigt vid de efterföljande tillsynsbesluten. I det förslag som remitterades till Lagrådet ansåg regeringen därför att ett förfarande där metodparametrarna anges direkt i lagstiftningen väl uppfyllde direktivets krav och att det vore en lämplig ordning för Sverige.

Lagrådet konstaterade i sitt yttrande att den ståndpunkt som intogs i lagrådsremissen - att Sverige inte skall införa en förhandsprövning av företagens tariffer utan endast ha ett system med tillsyn i efterhand - står i strid med elmarknadsdirektivet.

I lagrådsremissen ansåg regeringen att metoden för överföringstariffer borde utformas så att den kompletterar de regler om tariffers utformning som redan i dag finns i ellagen. Att nu göra metoden mycket detaljerad är mindre lämpligt eftersom den nu gällande tillsynsmodellen, vars ramar regleras genom 4 kap. 1 § ellagen, är allmänt hållen. En mycket detaljerad metod skulle också kunna innebära att det blir svårt att klaga på stora delar av ett tillsynsbeslut om tariffens nivå. Detta eftersom det som skall beaktas i metoden riskerar att sammanfalla med det som beaktas i tillsynsbeslutet. Det mesta talar därför för att metoden skall regleras genom generella kriterier som anges direkt i ellagen.

Enligt vad Lagrådet anför i sitt yttrande vore det i och för sig tillfredsställande att komplettera de nuvarande allmänt hållna reglerna i 4 kap. 1 § om utformning av närtariffer med bestämmelser som räknar upp en rad faktorer som skall beaktas av företagen vid deras tariffsättning. Som framgår av Lagrådets yttrande är dock en sådan utbyggnad av lagregleringen inte likvärdig med en förhandsprövning av tillsynsmyndigheten.

För att det inte skall råda någon tvekan om att den svenska lagstiftningen uppfyller kraven i elmarknadsdirektivet bedömer regeringen att förslaget behöver kompletteras med bestämmelser som innebär att tillsynsmyndigheten skall göra en förhandsprövning av tarifferna för överföring av el. Sådana bestämmelser kan utformas på två sätt, antingen genom att tillsynsmyndigheten fastställer eller godkänner överföringstariffer på förhand eller genom att tillsynsmyndigheten på förhand endast fastställer eller godkänner de metoder som tarifferna är baserade på. Regeringen har pekat på att det finns svårigheter med att införa sådana bestämmelser. Det finns heller inget berett underlag i denna fråga. Regeringen avser därför att utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att tillsynsmyndigheten skall göra en förhandsprövning av tarifferna för överföring av el eller av de metoder som tarifferna är baserade på.

Eftersom det är viktigt att elmarknadsdirektivet nu genomförs i den svenska lagstiftningen, bör det under en övergångsperiod införas en ordning där metoden för tariffsättningen anges direkt i lagstiftningen.

Vid tillsynen enligt 4 kap. 1 § ellagen skall den prestation som nätkoncessionshavaren utför bedömas. Nätkoncessionshavarens samlade intäkter skall vara skäliga i förhållande till både de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamhet och nätkoncessionshavarens sätt att bedriva verksamheten (subjektiva förutsättningar). De objektiva förutsättningarna är sådana förutsättningar som nätkoncessionshavaren inte kan påverka. De främsta objektiva faktorerna är antalet anslutningspunkter, anslutningspunkternas geografiska läge, mängden överförd energi och effekt samt kostnaden för överliggande nät. En viktig subjektiv faktor är det

enskilda företags kvalitet på överföringen av el, inbegripet leveranssäkerhet och spänningskvalitet. Dessa objektiva och subjektiva faktorer bör enligt regeringen utgöra den övergripande metod som företagen skall iakttä när de fastställer tarifferna och komplettera bestämmelserna i 4 kap. 1 § ellagen. De kriterier som föreslås ligga till grund för den nya metodregleringen skall däremot inte ses som en uttömmande uppräkningslista av alla faktorer som kan ligga till grund för nätkoncessionshavarens tariffsättning. Tvärtom måste, vid utformningen av ett företags överföringstariffer, också faktorer som är relevanta för just det aktuella företaget beaktas.

Med hänsyn till att den metod som föreslås inte är utformad i detalj bör metoden kompletteras med ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om utformningen av nättariffer. Konsumentverket har anfört att det bör införas en reglering för hur återbetalning av för höga nätavgifter skall ske. Något förslag med denna innebörd har inte beretts varför det inte kan behandlas i denna proposition.

9.2 Anslutningsavgifter

Regeringens förslag: Vid utformandet av engångsavgift för anslutning till ett ledningsnät skall särskilt beaktas var en anslutning är belägen och vilken effekt anslutningen avser.

El- och gasmarknadsutredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstansernas synpunkter har redovisats i avsnitt 9.1.

Skälen för regeringens förslag: I elmarknadsdirektivets artikel 23.2 a anges att tillsynsmyndigheten skall ansvara för att fastställa eller godkänna metoder som används för att beräkna eller fastställa villkoren för anslutning och tillträde till nationella nät, inklusive överförings- och distributionstariffer, innan dessa träder i kraft. När det gäller engångsavgifter för anslutning, s.k. anslutningsavgifter, ger bestämmelsen, i likhet med vad som gäller för tariffer för överföring av el, medlemsstaterna en möjlighet att välja mellan två olika tillsynssystem. Medlemsstaterna kan antingen välja ett system där tillsynsmyndigheten fastställer eller godkänner anslutningsavgifterna i förväg eller ett system där tillsynsmyndigheten i förväg endast fastställer eller godkänner de metoder som företaget använder för att beräkna eller fastställa anslutningsavgifterna.

Anslutningsavgifter skall i likhet med överföringstariffer vara skäliga enligt bestämmelserna i 4 kap. 1 § ellagen. I likhet med vad som anförts om överföringstariffer bygger den nu gällande ordningen i Sverige på en fri prissättning där nätföretagen själva bestämmer sina anslutningsavgifter och där Energimyndigheten först i efterhand kan kontrollera om dessa varit skäliga.

Energimyndigheten har genom beslut i en rad ärenden utarbetat en viss metod för skälighetsbedömningen av anslutningsavgifter. Metoden bygger på ett antal mer eller mindre schabloniserade variabler beroende på vilken sorts anslutning det är fråga om, var kunden är belägen och vilken effekt anslutningen avser.

Regeringens proposition 2008/09:141

Förhandsprövning av nättariffer

Prop.
2008/09:141

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 5 mars 2009

Fredrik Reinfeldt

Åsa Torstensson
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i ellagen (1997:857). Ändringarna innebär att det ska göras en förhandsprövning av tarifferna för överföring av el och anslutning till en ledning eller ett ledningsnät. Förhandsprövningen ska ske genom att de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare högst får uppbära genom nättariffer under en tillsynsperiod, en intäktsram, fastställs i förväg. Nätmyndigheten ska fastställa intäktsramen i fråga om lokalnät och regionnät. När det gäller stamnätet ska beslutet fattas av regeringen.

Intäktsramen ska täcka skäliga kostnader för att bedriva nätverksamhet under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten. Hänsyn ska tas till kvaliteten i nätföretagets sätt att bedriva verksamheten.

Intäktsramen ska under vissa förutsättningar kunna omprövas av den beslutande myndigheten under eller efter tillsynsperioden. Om en nätkoncessionshavares intäkter avviker från intäktsramen, ska detta påverka ramen för den påföljande tillsynsperioden. Om intäkterna överstiger intäktsramen med mer än fem procent ska vidare ett särskilt överdebiteringstillägg tillkomma.

I propositionen föreslås även att en tydlig åtskillnad ska göras mellan bestämmelserna om hur nätföretagen ska utforma kundernas nättariffer och bestämmelserna om intäktsramen. De förstnämnda bestämmelserna lämnas i huvudsak oförändrade.

Ändringarna syftar bl.a. till att det inte ska råda någon tvackan om att den svenska lagstiftningen uppfyller kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG.

6 Intäktsramens utformning

Prop. 2008/09:141

6.1 Ett tydligare regelverk

Nuvarande förhållanden

Som beskrivits i avsnitt 4.2 och 4.3 ger den nuvarande tillsynsmodellen nätmyndigheten ett stort utrymme att utforma de närmare kriterierna för vad som är att betrakta som skäliga intäkter i nätverksamhet. Energi-marknadsinspektionens tillämpning av regelverket är sålunda av stor betydelse för utformningen av metodiken och kriterierna för skälighetsbedömningen.

Grunden för skälighetsbedömningen

Såväl den gällande som den föreslagna regleringen syftar till att nätföretagens verksamhet ska bedrivas effektivt till låga kostnader. Regleringen ska syfta till att säkerställa att kunden får betala ett skäligt pris för nättjänsten. Vidare ska regleringen bidra till att ge kunderna en långsiktig leveranssäkerhet och trygga den svenska elförsörjningen. Nätföretagen ska också få stabila och långsiktiga villkor för sin nätverksamhet. Ytterligare ett viktigt mål med regleringen är att den ska understödja utvecklingen av en väl fungerande elmarknad.

Det har inte framkommit skäl att frångå den grundprincip för skälighetsbedömningen som anges i nuvarande 4 kap. 1 § första stycket ellagen. Nättarifferna ska således även i fortsättningen vara utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten. Frågan är i stället om detta vid övergången till en förhandsreglering bör komma till uttryck tydligare i regelverket.

Föreskrifter eller rättspraxis

Vid en efterhandsreglering ankommer det på nätmyndigheten att granska ett resultat. Det finns därmed ett utfall att analysera skäligheten i nättariffen utifrån samt kunskap om de förutsättningar som inträdde under tillsynsperioden. Vid en förhandsreglering ankommer det i stället på nätföretag och nätmyndighet att uppskatta händelseförloppet så som det kommer att gestalta sig under den kommande tillsynsperioden och bedöma vad som bör vara en skälig intäkt utifrån denna prognos. En sådan reglering ställer högre krav på både nätföretagen och myndigheten att utarbeta goda prognoser och bedöma behovet av tariffintäkter givet detta scenario.

För att ge den nya förhandsregleringen av nättariffer goda förutsättningar att fungera i praktiken krävs tydliga regler för utformningen av intäktsramen. Redan inför den första tillsynsperioden krävs därför ett regelverk som är mer förutsägbart än dagens metodkriterier och bestämmelser för skälighetsbedömningen i 4 kap. ellagen. Förutsägbarhet och tydlighet kan uppnås på i huvudsak två sätt, antingen genom att inne-

börden av det nuvarande skälighetskravet konkretiseras genom rättspraxis eller genom föreskrifter med mer detaljerade principer för skälighetsbedömningen.

Av stor betydelse för vilket sätt som bör väljas är om rättspraxis kan antas bli etablerad i tillräckligt god tid innan de första intäktsramarna ska beslutas. Samtliga beslut som Energimarknadsinspektionen har fattat med stöd av 4 kap. 1 § ellagen i dess nuvarande lydelse har överklagats. Någon rättspraxis har ännu inte utvecklats. Med hänsyn till de uppgifter som Energinätsutredningen har lämnat när det gäller handläggnings-tiderna i de allmänna förvaltningsdomstolarna bedömer regeringen att det är osannolikt att det kommer att ha etablerats en rättspraxis i tillräckligt god tid. Regeringens uppfattning är därför att grunderna för skälighetsbedömningen bör förtydligas genom föreskrifter, vilket också förordas av flera remissinstanser.

Även i fortsättningen kommer det finnas ett inte obetydligt utrymme för en rättsutveckling genom praxis. Att det finns en mer detaljerad reglering underlättar ändå för domstolarna. Även om inte antalet överklaganden skulle minska nämnvärt med mer detaljerade bestämmelser kan målens omfattning minska. Tiden mellan nätmyndighetens beslut och en lagakraftvunnen dom bör därför minska.

Lag, förordning eller myndighetsföreskrifter

En viktig fråga att ta ställning till är om bestämmelserna ska föras in enbart i ellagen eller om det ska ges utrymme för att regeringen eller nätmyndigheten att meddela närmare föreskrifter i ämnet.

Av 8 kap. 2 § regeringsformen (RF) framgår att föreskrifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden inbördes måste meddelas genom lag. Enligt 8 kap. 3 § RF meddelas föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, genom lag. Från kravet på lagform görs emellertid vissa undantag i 8 kap. 7 § RF. Enligt denna paragraf kan regeringen utan hinder av 8 kap. 3 § efter bemyndigande i lag genom förordning meddela föreskrifter i vissa ämnen. Hit hör bl.a. skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa, kommunikationer, näringsverksamhet, utformning av byggnader, anläggningar och bebyggelsemiljö eller tillståndsplikt i fråga om åtgärder med byggnader och anläggningar samt trafik eller ordningen på allmän plats. Av 8 kap. 11 § RF framgår att om riksdagen bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i ett visst ämne, kan riksdagen samtidigt medge att regeringen överlåter åt en förvaltningsmyndighet eller en kommun att meddela bestämmelser i ämnet. Det regelverk för förhandsprövning av nättariffer som föreslås i denna lagrådsremiss utgörs i huvudsak av betungande offentligrättsliga föreskrifter och ligger i princip inom det område där delegation är möjlig med stöd av 8 kap. 7 § RF.

Enligt regeringens bedömning är huvudprinciperna för utformningen av intäktsramen av sådan karaktär att de bör anges i lag. Lagen ska emellertid inte behöva ändras på grund av sådant som ändrade förhållanden i branschstruktur eller ekonomiska situationer. Det är också

kapital och dels övriga fasta och rörliga kostnader i verksamheten. Vad som är en skäligen kapitalkostnad behandlas närmare i avsnitt 6.5. Prop. 2008/09:141

I de alla flesta fall torde det följa av sammanhanget om en kostnad som företaget har ska betraktas som en sådan löpande rörlig eller fast kostnad som ska beaktas vid beräkning av en skäligen kostnad i nätverksamheten. De mer omfattande kostnadsposterna torde vara kostnader för drift och underhåll, kostnader för att ha nätet anslutet till överliggande nät, olika kundspecifika kostnader såsom kostnader för mätning och fakturering samt kostnader för nätförluster.

Intäktsramen ska täcka skäligen kostnader för att bedriva nätverksamheten. Det betyder att det inte nödvändigtvis är nätföretagets faktiska kostnader som ska tas upp vid beräkningen. Ett nätföretag som har onödigt höga kostnader på grund av ett sämre sätt att bedriva sin verksamhet bör inte kunna föra dessa kostnader vidare till kunderna genom nättarifferna. Det är också rimligt att regleringen har en sådan utformning att nätföretagen får incitament att minska sina påverkbara kostnader över tiden.

Slutligen måste viss hänsyn också tas till utformningen av bestämmelserna om skäligen kapitalkostnad (jfr avsnitt 6.5). Om utgångspunkten för beräkningen av t.ex. kapitalbasen skulle vara ett nuanskaffningsvärde respektive ett sådant åldersjusterat nuanskaffningsvärde som Energinätsutredningen har föreslagit, kommer regleringsmodellen att bygga på ett helt nytt nät för samtliga nätföretag respektive nätföretag vars elnätstillgångar har varierande ålder. I det förstnämnda fallet är det inte lämpligt att utgå från nätföretagets verkliga kostnad i verksamheten när sådana kostnader med stor sannolikhet är avhängiga av tillgångarnas verkliga ålder. Exempelvis torde drift och underhållskostnader variera med elnätets ålder.

Vad är en skäligen kostnad?

Grovt sett kan löpande kostnader i nätverksamhet delas in i påverkbara kostnader, t.ex. drifts- och underhållskostnader och icke-påverkbara kostnader. Sådana kostnader som företagen inte kan påverka bör kunna betraktas som skäligen i sin helhet. När det gäller sådana kostnader som kan påverkas bör rimligen endast kostnader för en ändamålsenlig och effektiv drift av en nätverksamhet anses skäligen.

Vid bedömningen av om en nätverksamhet bedrivs under ändamålsenliga och effektiva former bör utgångspunkten för jämförelsen vara företag som bedriver verksamheten under likartade objektiva förutsättningar. Hänsyn kan således behöva tas till att de enskilda nätföretagen verkar under olika objektiva förutsättningar. Så kan exempelvis nätföretag som bedriver verksamhet i kustlandskap i flera fall antas ha andra förutsättningar än företag med verksamhet i inlandet.

För vissa typer av kostnader kan det i stället vara motiverat att ha samma kostnadsnorm eller effektivitetskriterier. Ur administrativt perspektiv och för att göra regleringen någorlunda enkel får det accepteras att nätföretagen inom en grupp avviker sinsemellan. Det ligger i regleringens natur att vissa förenklingar och schabloniseringar måste tillåtas. Det bör ligga på nätmyndigheten att bestämma hur kostnads-

områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. HSB Riksförbund anser att nätföretagen självt ska avgöra vilka investeringar som bör göras samt att Energimarknadsinspektionen ska få meddela föreskrifter om metoder för hur reinvesteringskostnader ska beräknas och vilken investering som är uppenbart behövlig för att upprätthålla ett säkert och effektivt ledningsnät. Villaägarnas Riksförbund menar att förslaget ger nätföretag som underlåter att utföra löpande underhåll och investeringar en möjlighet att vid exempelvis stormskador investera med belopp som överstiger standardkostnader och därmed öka kapitalbasen, vilket leder till höjda tariffer för kundkollektivet. Vattenfall AB, Gotland Energi AB och E.ON Elnät Sverige AB anser att den teoretiskt korrekta metoden att beräkna kapitalkostnader är real annuitet. Vattenfall AB och Gotland Energi AB anser att en nominell linjär metod innebär ett principbyte och kan leda till övergångsproblem. Konkurrensverket anser att tillsynsmyndigheten ska få bestämma avskrivningstiden. Fortum förespråkar ett avskrivningsintervall. Ekonomihögskolan vid Lunds universitet anser att förslaget om att investeringar upp till en viss nivå (den årliga avskrivningen på kapitalbasen) får överstiga genomsnittskostnader är en ineffektiv princip för att selektera vilka nätföretag som ska kontrolleras. I stället föreslås att gränsvärdet för granskning kopplas till en andel av nuanskaffningsvärdet eller att genomsnittsåldern beaktas. Högskolan i Kristianstad anser att hanteringen av anslutningsavgifter kommer att innebära att kapitalbasen överskattas om anslutningsavgiften inte netto-redovisas. Konkurrensverket och Villaägarnas Riksförbund anser att det finns anledning att ge tillsynsmyndigheten föreskriftsrätt gällande parametrar som är grundläggande för skälighetsbedömningen av nätföretagens intäkter. Det skulle exempelvis kunna gälla avskrivningsmetod, avskrivningstid, WACC, effektivitetskrav och hur effektivitetsförbättringar beräknas.

Skälen för regeringens förslag

Allmänna överväganden

Med kapitalbasen avses i lagförslaget det kapital som krävs för att bedriva nätverksamheten. För att inledningsvis bestämma kapitalkostnaderna samt en rimlig avkastning är det nödvändigt att avgöra hur detta kapital ska beräknas, dvs. vilka anläggningstillgångar och övriga tillgångar som ska ingå i kapitalbasen och hur dessa tillgångar ska värderas.

Den nuvarande regleringen innehåller inga tydliga riktlinjer för hur tillgångar i nätverksamhet ska värderas eller hur kapitalkostnaderna i verksamheten ska beräknas vid prövningen av nättariffernas skälighet. I förarbetena (prop. 2001/02:56 s. 20 f.) redovisas grunderna för hur nätnyttomodellens fiktiva nät är uppbyggt, men det betonas samtidigt att det inte införs någon lagenlig skyldighet för nätmyndigheten att använda denna modell i tillsynen av nättarifferna.

Enligt regeringens bedömning ska utgångspunkten vara de principer som gäller för skälighetsbedömningen i dag. Utgångspunkten bör vidare vara att undvika onödiga metodbyten, eftersom sådana kan medföra förändringar i kapitalbasen till förfång för kunderna.

Metoden för att beräkna kapitalbasen bör vidare vara så utformad att den bidrar till att nätföretaget förhållandevis enkelt kan bedöma vad som är en rimlig avkastning på en planerad investering. En metod som inte lever upp till detta krav riskerar att motverka investeringar i nätverksamheten, vilket på sikt kan leda till brister i verksamheten. Metoden måste vidare ta hänsyn till det enskilda nätföretagets objektiva förutsättningar i nätverksamheten på ett sådant sätt att beräkningen av kapitalbasen blir rättvisande mellan olika företag. Metoden bör också som utgångspunkt vara användbar oavsett om det rör sig om att fastställa en kapitalbas för lokal-, region- eller stamnät. Slutligen bör en metod för beräkningen av kapitalbasen vara enkel och motsvara högt ställda krav på förutsägbarhet och transparens.

Om huvudprinciperna för beräkning av kapitalbas anges i regelverket ökar förutsägbarheten i de kommande besluten om intäktsramar. Det skapar också förutsägbarhet, transparens och öppenhet kring den nya tillsynsmodellen. Det finns därför anledning att ge närmare riktlinjer om beräkningen av kapitalbasen i regelverket. Detta är också i linje med Energinätsutredningens förslag.

Nuvarande förhållanden

I dag är det elnätsföretagen som inledningsvis själva utformar sina nättariffer utifrån de metodkriterier som anges i lag och följer av Energimarknadsinspektionens råd och anvisningar. Det innebär att företagen själva beräknar den kapitalbas utifrån vilken en rimlig kapitalkostnad uppskattas. Vilka principer som nätföretagen lägger till grund för bestämningen av sin kapitalbas har inte närmare utretts av Energinätsutredningen.

Energimarknadsinspektionen beräknar i dag ett nätföretags regleringsmässiga kapitalbas med den s.k. nätnyttomodellen. Nätnyttomodellen beräknar de fiktiva tillgångar som utgör kapitalbasen. Tillgångarna värderas därefter till ett nuanskaffningsvärde genom ett antal schabloniserade kostnadsparametrar. Nuanskaffningsvärdet avses motsvara investeringsutgiften för ett helt nytt nät med dagens teknik och till dagens priser.

Val av värderingsmetod

Enligt regeringens bedömning finns det flera värderingsprinciper som kan vara lämpliga i en förhandsreglering. Energinätsutredningen skiljer mellan två olika huvudprinciper, dels en förmögenhetsbevarande, dels en kapacitetsbevarande princip. Såväl en kapacitetsbevarande som en förmögenhetsbevarande princip bör gå att förena med en förhandsreglering som syftar till att nätverksamheten ska bedrivas effektivt till låga kostnader och med de krav som i övrigt följer av det svenska och EG-rättsliga regelverket.

Nätnyttomodellen utgår från en ansats som bygger på en kapacitetsbevarande princip. Det talar i någon mån för att den nuvarande metodiken för att fastställa en regleringsmässig kapitalbas bör ligga fast. Å andra sidan finns det inget krav i regelverket för nätmyndigheten att

använda nätnyttomodellen, och Energimarknadsinspektionen gör också kompletterande analyser för att beräkna vad som är en skälig nättariff. En mindre del av nätföretagen har hittills varit föremål för en detaljerad granskning med nätnyttomodellen som resultat i ett beslut avseende tariffens skälighet. Huvuddelen av de nätföretag som kommer att omfattas av den nya förhandsprövningen har inte genomgått någon grundligare analys med verktyget. De företag som bedriver region- eller stamnätsverksamhet har inte fått sina nättariffer granskade på detta sätt. Nätnyttomodellens principer för beräkning av en kapitalbas i sin helhet kan därmed inte betraktas som etablerad praxis. Det framstår därför som olämpligt att ange i regelverket att nätnyttomodellen bör tillämpas vid beräkningen av kapitalbasen i en förhandsprövning. Att nätnyttomodellens metodik inte bör läggas fast i regelverket behöver inte utesluta att delar av metoden, t.ex. valet av ett kapacitetsbevarande perspektiv och utgångspunkten i nuanskaffningsvärdet, kan vara användbara även vid en förhandsprövning. Båda dessa principer kan tillämpas även utan nätnyttomodellen.

Även om det i dag är oklart hur stor inverkan Energimarknadsinspektionens tolkning av regelverket har haft vid nätföretagens tariffsättning, har nätföretagen sedan flera år tillbaka varit informerade om att Energimarknadsinspektionen avsett att utgå från ett kapacitetsbevarande perspektiv och ett nuanskaffningsvärde vid bedömningen av en skälig nättariff. Det är därför rimligt att utgå från att nätföretagen åtminstone till en viss del valt att anpassa sig till detta, inte minst mot bakgrund av att nätföretagen sedan den 1 juli 2005 har haft att följa 4 kap. 1 § ellagen vid sin tariffsättning. Att frångå nuvarande principer bör därför generellt förstärka regleringsrisken i nätverksamheten samt öka risken för oförutsedda konsekvenser för kundernas nättariffer. Det är sannolikt också så att den administrativa bördan för nätföretag och nätmyndighet kan minska något om delar av den nuvarande metoden kan användas också i en förhandsreglering.

Energinätsutredningens förslag om övergång till ett förmögenhetsbevarande perspektiv och ett åldersjusterat nuanskaffningsvärde i regleringen får mot denna bakgrund betraktas som ett metodbyte. När det gäller konsekvenserna av det föreslagna metodbytet, har Energinätsutredningen gjort bedömningen att bytet visserligen kan ge vissa negativa effekter men att dessa kommer att vara begränsade och övergående. Flera remissinstanser har uppgett att de befarar att byte av principer för skälighetsbedömningen kan innebära en överkompensation för nätföretagen och konsekvenser för nättarifferna.

Regeringen anser sammanfattningsvis inte att utredningen presenterat avgörande skäl som talar för att frångå den nuvarande regleringsmodellens ansats, som bygger på ett kapacitetsbevarande perspektiv. Därtill är konsekvenserna alltför översiktligt belysta. Vidare finns det anledning att mer noggrant utreda om det finns skäl att frångå principen att åsätta tillgångarna ett rent nuanskaffningsvärde till förmån för en annan metodik.

Eftersom det är viktigt att det nu införs bestämmelser om förhandsprövning av nättariffer, saknas förutsättningar att avvakta med lagstiftning till dess frågan om värderingsmetod är utredd. I ellagen bör därför införas bestämmelser som lägger fast grundläggande principer för värde-

ringen. Med hänsyn till att det är påkallat med mer detaljerade föreskrifter om värderingsmetoden bör bestämmelserna i lagen kompletteras med ett bemyndigande till regeringen att meddela närmare föreskrifter i ämnet. En sådan ordning har också fördelen att den ger en viss flexibilitet om ändringar och tillägg behöver ske i regelverket. Föreskrifterna kommer att få stor betydelse för intäktsramens storlek. De är därför av en sådan karaktär att de bör meddelas genom regeringsförordning. Regeringen föreslår därför ingen rätt till subdelegation.

Som redan antytts bedömer regeringen att det är nödvändigt att ytterligare utreda frågan om hur kapitalbasen ska beräknas innan föreskrifter meddelas i ämnet. Genom att ytterligare underlag tas fram blir det också möjligt att inhämta synpunkter från berörda myndigheter och intressenter genom en remissrunda.

Utgångspunkten för beräkningen

Att värderingsmetoden, enligt förslaget, inte närmare anges i lag utesluter inte att det finns ett antal andra principer där lagform kan övervägas. En sådan grundläggande princip är om kapitalbasen ska beräknas med utgångspunkt i de verkliga tillgångar som används i nätverksamheten eller beräknade tillgångar, t.ex. i ett fiktivt nät. Ett tydligt ställningstagande i denna fråga bör undanröja oklarheter och minska omfattningen av framtida tvister avseende beräkningen av kapitalbasen. Fördelen med att ha utgångspunkten i ett fiktivt nät är att det inte får någon betydelse hur nätföretaget valt att utforma sitt nät. Nackdelen är att nätföretaget får svårare att överblicka en investering och dess framtida avkastning. Vidare måste en teoretisk modell vara noggrant testad för samtliga de företag som den ska användas på för att inte riskera att nätföretagen får en kapitalbas som motsvarar ett oacceptabelt litet eller stort nät. Såsom nämnts ovan bedömer regeringen inte att nätnyttomodellen ännu är en helt etablerad metod där konsekvenserna för samtliga företag som skulle omfattas av förhandsregleringen har belysts. En fördel med att utgå från det faktiska elnätet är att nätföretaget får större överblick över hur kapitalbasen kommer att beräknas. En nackdel är att det ställs högre krav på nätmyndigheten att granska nätföretagets uppgifter. Det finns också en risk, vilket påtalats av några remissinstanser, att kunden får betala för anläggningar som inte är optimala. Nätföretagen får också ett informationsövertag eftersom det kommer att vara resurskrävande för myndigheten att kontrollera det faktiska elnätets utformning och utbredning.

Regeringen kan konstatera att det i nuläget inte har redovisats någon teoretisk modell för beräkningen av fiktiva tillgångar i kapitalbasen som framstår som vedertagen och därmed lämplig i en förhandsreglering. I denna situation framstår det som mest lämpligt att kapitalbasen i stället baseras på nätföretagets existerande tillgångar. Regeringen bedömer därför sammanfattningsvis att det bör anges redan i lagen att nätföretagets befintliga tillgångar i nätverksamheten ska utgöra utgångspunkten vid värderingen av kapitalbasen. Detta ligger också i linje med utredningens förslag att nätkoncessionshavarnas ingående kapitalbas ska utgöras av nätföretagets befintliga elnät och övriga tillgångar som används i nätverksamheten.

Allmänna överväganden

För att kunna beräkna en kapitalkostnad behöver en skäligen avkastning i nätverksamheten kalkyleras. Det ligger i sakens natur att en rimlig avkastning måste beräknas utifrån vedertagna ekonomiska metoder utan att detta särskilt uttrycks i lagstiftningen. På så vis möjliggörs den nödvändiga jämförelsen mellan olika placeringsalternativ.

I dag utgår nätmyndigheten från den s.k. WACC-metoden (*weighted average cost of capital*) för att bedöma en skäligen avkastning i nätverksamhet. WACC-modellen anger medelvärdet av kostnaden för det kapital företaget använder vägt med relativa värden av eget och främmande kapital. Modellen bestämmer kostnaden för eget och främmande kapital separat. Ägarna och investerarna förutsätts kräva en avkastning på kapitalet som motsvarar riskfri ränta plus en riskpremie, som är bransch- eller verksamhetsberoende eller specifik för ett särskilt företag. Enligt vad regeringen har erfårit har ingen allvarlig kritik riktats mot nätmyndighetens val av metod. WACC används också vid beräkning av avkastning i t.ex. Finland. Däremot råder det olika meningar om olika variabelvärden i metoden, exempelvis vad som är en riktig betakoefficient, marknadens riskpremie m.m. Regeringen har erfårit att flera sådana utredningar har genomförts av både nätmyndigheten och företag. Ytterst är dessa värden en bedömningsfråga. Några remissinstanser har ansett att nätmyndigheten bör ges möjlighet att meddela föreskrifter om metod.

Frågan är om det redan i lagen bör framgå vilken metod som ska användas vid beräkning av skäligen avkastning. En fördel med en sådan ordning är att det inte kan uppkomma tvister om vilken metod som ska väljas. Det framstår emellertid som sannolikt att det inte är metoden i sig utan bedömningen och viktningen av olika faktorer som kommer att föranleda meningsskiljaktigheter. Regeringen är av uppfattningen att det även fortsättningsvis bör vara ett ställningstagande för myndigheten om WACC-metoden ska användas, liksom hur de olika variabelvärdena i så fall ska viktas. Sådana bedömningar bör inte komma till uttryck i lagstiftning, eftersom aktuella yttre faktorer är av avgörande betydelse. Detta är också i enlighet med Energinätsutredningens förslag.

Beräknad respektive faktisk avkastning

Att det kalkyleras en rimlig avkastning inom ramen för intäktsramen innebär inte nödvändigtvis att denna avkastning också kommer att utgöra nätföretagets faktiska avkastning i nätverksamheten. Syftet med intäktsramen är som bekant bara att beräkna vad som är en skäligen kostnad i nätverksamhet inklusive en rimlig avkastning och jämföra detta med nätföretagets intäkter. För det fall att ett nätföretag har lägre kostnader i sin nätverksamhet än vad ramen anger kommer intäkterna att överstiga de faktiska kostnaderna i nätverksamheten. Så kan t.ex. vara fallet om nätföretaget bedriver sin verksamhet effektivare än vad regleringen förutsätter eller om intäktsramen av olika anledningar får en alltför generös utformning. Under dessa förhållanden kan nätföretagets faktiska

avkastning komma att överstiga vad som är beräknat som en rimlig avkastning i nätverksamheten. Om det omvända förhållandet gäller, dvs. att nätföretaget har högre kostnader i nätverksamheten än vad som inkluderats i intäktsramen kommer nätföretaget sannolikt få nöja sig med en lägre faktisk avkastning än den beräknade. Det kan t.ex. hända om nätföretaget bedriver sin verksamhet ineffektivt, får ett kvalitetsavdrag p.g.a. bristande kvalitet eller har haft att utge avbrottsersättning.

I vissa länder, t.ex. Finland och Danmark, säkerhetsställs att nätföretagets faktiska avkastning inte överstiger en viss nivå genom ett tak för avkastningen. Energinätsutredningen har inte närmare berört frågan om hur avvikelser mellan företagets faktiska avkastning och beräknad avkastning bör hanteras. Det finns därmed inget utredningsunderlag för regeringen att ta ställning till. Regeringen anser att regleringen kan ge oönskade effekter om nätföretagets verkliga avkastning i förhållande till omsättningen blir högre eller lägre än den beräknade avkastningen som ingår i intäktsramen och en sådan avvikelse inte skäligen kan motiveras. Om det skulle visa sig att tillsynsmodellen i framtiden ger enskilda nätföretag en faktisk avkastning på omsättningen som regelmässigt överstiger eller understiger den beräknade avkastningen i intäktsramen, finns skäl att återkomma i denna fråga.

7 Kundernas nättariffer

7.1 Förhållandet mellan intäktsramen och de kundspecifika nättarifferna

Regeringens förslag: En tydlig åtskillnad görs mellan bestämmelserna om hur nätföretagen ska utforma kundernas nättariffer och bestämmelserna om intäktsramen. De förstnämnda bestämmelserna lämnas i huvudsak oförändrade.

Energinätsutredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har uttalat sig särskilt om förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Med nättariff avses enligt 1 kap. 5 § ellagen avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät.

I nuvarande 4 kap. ellagen används ordet nättariff med två olika innebörder. För det första används ordet i samband med skälighetsbedömningen av nätföretagets intäkter (4 kap. 1 § första stycket, 4 §, 8 § första stycket och 9 §). Sådana bestämmelser reglerar de samlade intäkternas storlek och inte den enskilda nättariffen. Av detta följer att när det exempelvis i 8 § första stycket anges att det är prestationen som ska bedömas vid skälighetsbedömningen av företagets regionnättariffer är det egentligen de samlade intäkterna som avses. För det andra används ordet nättariff i samband med bestämmelser om hur en specifik nättariff ska vara utformad (4 kap. 1 § andra- fjärde styckena, 2, 3, 5–7 §§, 8 § andra stycket, 10 och 11 §§).

likheten är stor för att fler anslutningar kommer att betjänas av den aktuella anläggningsdelen. *Energimarknadsinspektionen* har påtalat att ordalydelsen "skäliga kostnader" kan leda till oklarheter avseende tolkningen av "skäliga villkor" (3 kap. 6–7§§) i gällande lagstiftning. *Elinorr-förbundet* anser att utredningens förslag om förtida delning av anslutningsavgiften innebär en stor osäkerhet för nätföretaget. *Lunds Energikoncerner AB*, *Landskrona kommun*, *Luleå Energi Elnät AB*, *Mälarenergi Elnät AB* och *Öresundskraft AB* anser att schablonkostnader för anslutningar bör ta hänsyn till lokala förutsättningar. *Gotlands Energi AB* och *Vattenfall AB* föreslår en områdesmetod. *Mölnadal Energi Nät AB* avstyrker utredningens förslag avseende schablonkostnad upp 63 ampere och föreslår att gränsen utgörs av 35 ampere inom tätbebyggt område. *E.ON Elnät AB*, *Vattenfall AB* och *Gotlands Energi AB* anser schablonisering ska omfatta även anslutningar över 63 ampere.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande förhållanden

Nät kunder som tar ut el från nätföretagets nät respektive producenter som matar in el på nätet betalar överföringsavgifter för el men också en anslutningsavgift till det berörda nätföretaget. Anslutningsavgift utgår vid nyanslutning av en anläggning till elnätet, vid återinkoppling av en befintlig anläggning och vid höjning av avtalad effekt i en inmatnings- eller uttagspunkt.

En kund har med stöd av 4 kap. 11 § första och andra styckena ellagen rätt att i förväg och inom skälig tid få uppgift om priset för anslutningen och övriga villkor från nätföretaget. Vidare kan kunden begära att få sin anslutningsavgift och övriga villkor prövade av nätmyndigheten enligt 3 kap. 6 och 7 §§. Nätmyndigheten prövar anslutningsavgiftens storlek även på förhand utifrån nätföretagets offertunderlag till kunden.

I 4 kap. ellagen finns ett antal bestämmelser av betydelse för bedömningen av anslutningsavgiftens skälighet, bl.a. i 1 § fjärde stycket.

Kundspecifik anslutningsavgift

Som framgått av avsnitt 5.1 omfattar den tillsynsmodell med intäktsram som föreslås i lagrådsremissen även intäkter från anslutningar. Det finns skäl att därutöver särskilt ta upp frågan om de kundspecifika anslutningsavgifterna.

Av Energinätsutredningens redogörelse framgår att det sedan några år tillbaka har börjat utvecklas en mer omfattande domstolspraxis avseende anslutningsavgifternas storlek. Regeringsrätten har också meddelat prövningstillstånd i mål om nättariffer för anslutning (se närmare avsnitt 4.3.2).

Regeringen har också erfarit att det för närvarande pågår ett arbete inom Energimarknadsinspektionen i samråd med kundrepresentanter och nätföretag med att ta fram en ny metod för prövning av anslutningsärenden. Den nya metoden ska ge snabbare handläggningstider och mer

system inte omfattas av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel.² Prop. 2008/09:141

Sammanfattande bedömning

De regelverk som styr hanteringen av utlandsförbindelser är inte utformade särskilt för exempelvis stamnätsförbindelser eller förbindelser anslutna till regionnät. Tillämpningen av de relevanta bestämmelserna utgår istället från anslutningarnas betydelse för elhandeln och den samlade överföringskapaciteten till utlandet. Även om regelverket i princip inte gör skillnad mellan anslutningar på olika spänningsnivåer är det i praktiken så att förbindelser på lägre spänningsnivåer inte anses ha en avgörande betydelse för elhandeln. Det finns också, som ovan nämnts, förbindelser på stamnätsnivå för vilka kostnaderna inte räknas in i stamnätstariffen.

Regeringen delar Energinätsutredningens bedömning och finner inte att det har framkommit några övervägande skäl som talar för att hantera överföringsförbindelser anslutna till regionnät på annat sätt än som sker enligt det gällande regelverket. En likströmsförbindelse till finska fastlandet ändrar inte denna bedömning.

11 Konsekvensanalys

11.1 Inledning

Förslaget till ny förhandsreglering av nättariffer innebär dels en ny modell för tillsynen av nättariffer, dels kompletterande bestämmelser avseende skälighetsbedömningen av nätföretagens tariffer. Förslaget innebär att nätföretagens intäkter ska fastställas av nätmyndigheten på förhand. Processen för fastställandet av intäktsramar har beskrivits i avsnitt 5. Vidare har regeringen i syfte att underlätta den nya förhandsregleringen också föreslagit ett antal förtydliganden när det gäller skälighetsbedömning av nätföretagens intäkter i avsnitt 6.

11.2 Ekonomiska konsekvenser

11.2.1 Nätmyndigheten

Nätmyndighetens resursbehov

Förslaget innebär att Energimarknadsinspektionen inte längre kommer att enbart kunna granska nätföretagens intäkter i efterhand. Det kommer att kräva nya metoder för hur fastställandet av nättariffer ska gå till samt för hur uppföljning och tillsyn ska fungera inom ramen för den nya tillsynsmodellen. Både det förberedande arbetet och den löpande tillämpningen

² EUT L 176, 15.7.2003, s. 1 (Celex 32003R1228).

av det nya regelverket bedöms innebära en ökad arbetsbörda jämfört med dagens efterhandsgranskning. Inspektionen har vidare bedömt att det kommer att finnas ett relativt omfattande behov av utveckling av tekniska system och modeller för bl.a. beräkning och kontroll av intäktsramar och nätföretagens investeringar samt också av flera typer av system för uppföljning av kvalitet och effektivitet.

Nätmyndighetens finansiering

Energimarknadsinspektionens verksamhet finansieras i huvudsak genom anslag från statsbudgeten. Inspektionens anslag från staten ligger i dag på drygt 85 miljoner kronor per år. De enda intäkter inspektionen har utöver anslagen kommer från den avgift som tas ut av naturgasföretagen (drygt tre miljoner kronor). Av 4 § förordningen (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet följer att nätföretagen till Elsäkerhetsverket årligen ska betala en nätövervakningsavgift. Avgiften beräknas efter antalet elabonnenter och uppgår till 600 kr för högspänningsabonnemang och 3 kr för lågspänningsabonnemang. Verket beräknar att för 2008 få in sammanlagt knappt 20 miljoner kronor i nätövervakningsavgifter. Verket disponerar inte över avgifterna utan dessa betalas in till staten på inkomsttitel.

Energinätsutredningen har uppgett att en möjlighet att finansiera de ökade kostnaderna för tillsynen är att höja nätövervakningsavgifterna.

Regeringens bedömning

Energimarknadsinspektionens modell för efterhandstillsyn kräver insamling av ett stort antal uppgifter från nätföretagen för bedömning av nättariffers skälighet. För hantering av uppgifterna och analyser hos Energimarknadsinspektionen finns ett utvecklat systemstöd. Vid övergången till en förhandsreglering som inte bygger på nätnyttomodellens fiktiva nät bedöms uppgiftsinsamlingen kunna minska. Vidare kommer kostnaden för nätnyttomodellsrelaterade system att minska. Förutom minskad mängd uppgifter kommer frekvensen på uppgiftslämningen att minska eftersom uppgiftslämningen som huvudregel ska ske vart fjärde år mot varje år i dag. Visserligen införs möjligheter till omprövning, vilket medför uppgiftsinhämtning även under tillsynsperioderna. Denna uppgiftsinlämning kommer dock inte att avse alla företag. Förslaget bör sammantaget innebära mindre hantering av uppgifter än vad som gäller i dag med en årlig tillsyn.

I en förhandsreglering ska nätmyndigheten fatta beslut avseende intäktsramar för samtliga nätföretag. Det kommer att öka antalet beslut som nätmyndigheten behöver fatta mot i dag då tillsyn kan ske efter urval. Arbetsbördan med att analysera och utarbeta beslutsunderlag kommer därmed att öka.

Förhandsregleringen innebär inte heller att tillsynen under tillsynsperioderna bör upphöra. Sådan tillsyn är motiverad för att verifiera de uppgifter som nätföretaget framfört till grund för sin intäktsram. Resursåtgången för sådan tillsyn är beroende av ambitionsnivån i granskningen. Eftersom det finns incitament för nätföretagen att lämna uppgifter som

höjer intäktsramen till förfång för kunderna, bör tillsynen i vart fall vara så omfattande att nätföretagen får vidkännas en mer ingående granskning t.ex. minst varannan tillsynsperiod. Vidare synes det rimligt att löpande systemstödkostnader m.m. ersätter nuvarande systemstödkostnader vid byte av regleringsmodell. Det bedöms därför att resursbehovet i denna del ryms inom ramen för nuvarande anslag.

Hur resurskrävande fastställandet av intäktsram blir liksom den löpande tillsynen är svårt att uppskatta innan den nya förhandsregleringen är slutligt utformad. Ikraftträdandet ligger också en bit in i framtiden. Regeringens uppfattning är därför att det är svårt att i nuläget uppskatta hur mycket av den utökade arbetsbördan, t.ex. genom omprioriteringar i verksamheten, som därvid kan rymmas inom ramen för myndighetens befintliga resurser. Regeringen har dock i samband med budgetpropositionen för 2009 gjort en bedömning av det tillkommande resursbehovet. Regeringen har i budgetpropositionen avsatt tre miljoner kronor för 2009, fem miljoner kronor för 2010 och fem miljoner kronor för 2011. Energinätsutredningen har föreslagit att de ökade kostnaderna ska finansieras inom ramen för en höjning av nätövertäckningsavgiften. Regeringen anser dock inte att detta förslag ska genomföras.

11.2.2 Den systemansvariga myndigheten

Affärsverket svenska kraftnät är förutom systemansvarig myndighet också innehavare av stamnätet. Den nya förhandsregleringen kommer också att omfatta stamnätet.

Redan i dag har nätmyndigheten tillsyn över Svenska kraftnäts nättariffrågor. Den nya ordningen innebär dock en förändring genom att ett förslag till beslut föreslås utarbetas av nätmyndigheten och därefter underställas regeringen för beslut. Som framgått i avsnitt 5.2.4 föreslås regeringen också få meddela vissa särskilda bestämmelser för fastställande av intäktsramen för verket. Regeringen bedömer inte att den nya ordningen i sig kommer att medföra några direkt utökade administrativa kostnader för verket.

Beslutet om en intäktsram kommer däremot att ange de ekonomiska ramarna för verket. I dag anges dessa ramar av regering och riksdag. I sak bör den nya ordningen inte medföra någon väsentlig förändring. Sammantaget bedöms inte föreslagen i denna lagrådsremiss ge upphov till några ekonomiska konsekvenser för den systemansvariga myndigheten.

11.2.3 Nätföretagen

Allmänt

Utredningens förslag innebär att nätmyndigheten kommer att meddela ett fastställelsebeslut om de intäkter ett nätföretag får debitera för en tillsynsperiod på fyra år. För nätföretagens del kommer införandet av en förhandsreglering att ha två typer av konsekvenser, dels administrativa konsekvenser, dels konsekvenser för debitering av nätavgifter.

De administrativa konsekvenserna för nätföretagen består i att nätföretagen med början under 2011 kommer att åläggas att lämna förslag på intäktsram, sammanställning och inlämning av nya uppgifter till inspektionen vart fjärde år. Det innebär att nätföretaget sannolikt också kommer att behöva lagra nya typer av uppgifter. Hur stor den administrativa bördan blir avgörs till stor del av vilka metoder som väljs för beräkning av bl.a. kapitalbas, löpande kostnader i nätverksamhet samt kvalitet i nätverksamhet.

Det är rimligt att anta att uppgiftslämningen trots detta kommer att minska betydligt när skälighetsbedömningen av nätföretagens intäkter kommer att ske utifrån företagets befintliga elnät och övriga tillgångar till skillnad mot nätnyttomodellens fiktiva nät. För att det fiktiva nätet ska kunna beräknas tillhandahåller nätföretagen uppgifter på kundnivå avseende bl.a. inkomster, energiförbrukning och amperestorlek (STEMFS 2003:3). Detta innebär ett antal uppgifter för nätföretagen som tillsammans har ca 5,5 miljoner nätkunder. Enligt NUTEK:s mätningar av näringslivets administrativa kostnader för energiområdet för 2007 innebär nätföretagens rapportering av uppgifter för bedömning av nättariffers skälighet en administrativ kostnad om ca 232 400 000 kr, dvs. mer än 40 kr per kund för 2007 (Näringslivets administrativa kostnader för energiområdet uppdatering 2006-07, R 2008:36 s. 25).

I sammanhanget kan också noteras att nätföretagen i dag har en skyldighet att årligen redovisa s.k. årsrapporter och en särskild rapport till Energimarknadsinspektionen (NUFITS 1998:1). Enligt NUTEK uppgår den administrativa bördan för denna föreskrift till ca 5,6 miljoner kronor. Det är regeringens uppfattning att det nya insamlingsbehovet bör ha karaktären av denna informationsmängd. Det kan därför antas att kostnader för insamling av uppgifter i den nya regleringsmodellen kommer att bli betydligt lägre än vad som gäller i dag.

Sammanfattningsvis anser regeringen att nätföretagens administrativa kostnader som i dag är höga för nuvarande tillsyn kommer att minska vid övergången till en förhandsreglering. Vissa förberedelsekostnader innebär dock omställningen, men de får i sammanhanget anses som försumbara.

Konsekvenser för debitering av nätavgifter

Övergången till en förhandsreglering innebär också att nuvarande ramverk för skälighetsbedömningen konkretiseras. Utgångspunkten är att nätföretagen generellt ska vara berättigade till varken högre eller lägre intäkter än med dagens regleringsmodell. Mot bakgrund av att det faktiska elnätet ligger till grund för bedömningen kan det antas att förutsägbarheten kommer att öka och att det kommer att bli enklare för nätföretagen att värdera avkastningen av en investering.

När det gäller de löpande kostnaderna i nätverksamheten innebär förslaget att incitament ska ges för att effektivisera verksamhetens löpande kostnader samt att nätföretagens kvalitet ska påverka den skäliga avkastningen. Så är fallet redan med dagens tillsynsmodell, och förslaget innebär därmed inget nytt för nätföretagen. På sikt bör dessa incitament

som med att ha ett fiktivt nät som utgångspunkt. I paragrafen förtydligas vad som ska ingå i kapitalbasen.

I *första stycket* anges till en början att kapitalbasen ska beräknas med utgångspunkt i de tillgångar som nätkoncessionshavaren använder för att bedriva nätverksamheten. Utgångspunkten ska således inte vara ett fiktivt nät. En tillgång som används i nätverksamheten måste inte ägas av nätkoncessionshavaren för att ingå i kapitalbasen utan kan innehas av denne med nyttjanderätt. Med att användas ska förstås både sådana tillgångar som faktiskt är i bruk och egendom som i övrigt fyller en funktion, t.ex. reservmateriel. Vad som avses med nätverksamhet framgår av 1 kap. 4 §. Att tillgångarna ska användas i nätverksamheten betyder inte att de måste vara av sådan karaktär att de endast kan brukas där, såsom ledningar, ställverk och transformatorstationer. Även annan utrustning ingår om den utgör en del av verksamheten, som kan vara fallet med exempelvis ett IT-system.

Vid beräkningen av intäktsramen ska hänsyn kunna tas till kapitalbasens förväntade utveckling under tillsynsperioden. Därför anges i *första stycket andra meningen* att hänsyn ska tas till investeringar och avskrivningar under tillsynsperioden. Med investeringar kan avses både investeringar i det befintliga elnätet och investeringar på grund av anslutningar av nya kunder. Med avskrivningar avses värdeminskningar av betydelse för den regleringsmässiga kapitalbasen, dvs. inte nödvändigtvis de avskrivningar som kommer till uttryck i nätföretagets egen redovisning. Bestämmelsen tillåter att en investering som planeras för exempelvis år två i tillsynsperioden beaktas vid beräkningen av intäktsramen. Den påverkar kapitalbasen och beräknad kapitalkostnad först från den tidpunkt när den tas i bruk. Det är således inte avsikten att investeringen ska generera kapitalkostnad för hela perioden.

Utrustning som kommer till användning får normalt antas behövas för att bedriva verksamheten. Tillgångar som inte krävs för driften ingår dock inte i kapitalbasen ens om de faktiskt brukas. Kunderna ska i princip inte behöva betala för tillgångar som av olika anledningar inte längre kan anses ha en berättigad funktion i nätverksamheten. Det kan emellertid finnas undantagssituationer där en sådan ordning är oskälig mot nätföretaget. Att en investering visat sig vara obehövlig beror inte sällan på omständigheter som helt eller delvis ligger utanför nätföretagets kontroll. I *andra stycket* finns därför en undantagsbestämmelse som tillåter att nätföretaget vid beräkningen av en rimlig avkastning får tillgodoräkna sig investeringar trots att dessa i efterhand visat sig onödiga. En tillgång som inte behövs i verksamheten ska sålunda anses ingå i kapitalbasen om det skulle vara oskäligt att bortse från den. Vad som är oskäligt beror i stor utsträckning på omständigheterna i det enskilda fallet. Såväl orsakerna till att tillgången blivit onödig som de ekonomiska konsekvenserna för företaget av att den inte ingår i kapitalbasen måste vägas in i bedömningen.

Nätmyndigheten fattar inte något särskilt beslut om fastställande av kapitalbasen. Av 3 § andra stycket följer emellertid att det i beslutet om fastställande av en intäktsram ska framgå bl.a. vilken kapitalbas som har legat till grund för beräkningen av en rimlig avkastning.

Ellag (1997:857)

Utfärdad den 20 november 1997.

Utkom från trycket den 25 november 1997

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § I denna lag ges föreskrifter om elektriska anläggningar, om handel med el i vissa fall samt om elsäkerhet. *SFS 2008:265*

Definitioner

2 § Med elektrisk anläggning avses i denna lag en anläggning med däri ingående särskilda föremål för produktion, överföring eller användning av el.

Om olika delar av en och samma anläggning har skilda innehavare, anses varje sådan del som en särskild anläggning. Om en anläggning för användning av el är ansluten till en eller flera andra sådana anläggningar och är anläggningarna i samma innehavares hand, skall anläggningarna anses som en och samma anläggning.

3 § Elektriska anläggningar indelas med hänsyn till farlighetsgraden i starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar.

Närmare bestämmelser om denna indelning meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

4 § Med nätverksamhet avses att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el. Till nätverksamhet hör också projektering, byggande och underhåll av ledningar, ställverk och transformatorstationer, anslutning av elektriska anläggningar, mätning och beräkning av överförd effekt och energi samt annan verksamhet som behövs för att överföra el på det elektriska nätet.

Med anslutning av elektriska anläggningar avses också återinkoppling av en befintlig anläggning och höjning av avtalad effekt i inmatnings- eller uttagspunkt. *SFS 1999:770*

4 a § Med stamledning avses en ledning med en spänning om 220 kilovolt eller mer.

Med regionledning avses en ledning som omfattas av en nätkoncession för linje och där spänningen understiger 220 kilovolt. *SFS 2009:892*

4 b § *uppbänd genom SFS 2008:265*

5 § Med nättariff avses avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät.

5 a § Med intäktsram avses i denna lag de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare högst får uppbära från nätverksamheten under en tillsynsperiod. *SFS 2011:712*

5 b § Med stamnätsföretag avses i denna lag den som innehar nätkoncession för stamnätet eller största delen därav. *SFS 2011:712*

6 § Med elleverantör avses den som yrkesmässigt levererar el som har producerats av honom själv eller någon annan.

En elanvändare som importerar el skall fullgöra de skyldigheter som åligger en elleverantör.

Regeringen får föreskriva undantag från första stycket för verksamhet inom en byggnad eller ett begränsat område. *SFS 1999:770*

7 § Regeringen skall utse en myndighet som skall handlägga de frågor som enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ligger på nätmyndigheten. *SFS 1999:770*

22 § Ett bindande besked enligt 20 eller 21 § får förenas med villkor. Dessa ska framgå av beskedet.
SFS 2010:164

Kommunikation med elanvändare och allmänheten

Beträffande rubriken, se **SFS 2011:712**

23 § Om ett nätföretag och ett företag som bedriver produktion av eller handel med el ingår i samma koncern, ska företagen när de vänder sig till enskilda elanvändare eller allmänheten ange sin identitet på ett sådant sätt att det tydligt framgår vilken verksamhet företaget bedriver. *SFS 2011:712*

4 kap. Nättariffer

Allmänt om nättariffer

1 § Nättariffer ska vara objektiva och icke-diskriminerande.

I 5 kap. finns bestämmelser om fastställande av intäktsram. *SFS 2009:892*

1 a § En nätkoncessionshavare får inte ingå avtal om tillträde till en ledning eller ett ledningsnät förrän de metoder som har använts för att utforma avtalsvillkoren har prövats av nätmyndigheten. Nätmyndigheten ska godkänna metoderna, om de kan antas leda till att avtalen uppfyller de krav som anges i 1 § första stycket. Prövningen ska dock inte omfatta metoder för att utforma avgifter för överföring av el och för anslutning.

Om nätmyndigheten inte godkänner de metoder som föreslås i en ansökan, ska myndigheten i beslutet ange de metoder som i stället ska tillämpas.

Beslut enligt första och andra styckena gäller omedelbart. Nätmyndigheten ska delge beslutet enligt 49 § första stycket 1 och andra stycket delgivningslagen (2010:1932). *SFS 2012:335*

2 § Nättariffer för överföring av el skall utformas så, att betald anslutningsavgift ger rätt att använda det elektriska nätet inom landet, med undantag för utlandsförbindelserna.

Regeringen får föreskriva att betald anslutningsavgift ger rätt att använda även utlandsförbindelserna till ett eller flera länder. En sådan föreskrift får också avse utlandsförbindelserna till en del av ett land.

Föreskrifter enligt andra stycket får meddelas i fråga om ett land eller del av ett land vars elmarknad kan anses utgöra en gemensam marknad med den svenska elmarknaden.

Avtal som avser tillträde till en utlandsförbindelse och som har ingåtts innan regeringen meddelar föreskrifter enligt andra stycket skall fortfarande gälla. *SFS 1998:1651*

Särskilt om nättariffer för överföring av el för område

Beträffande rubriken, se **SFS 2009:892**

3 § Nättariffer för överföring av el för område får inte utformas med hänsyn till var inom området en anslutning är belägen.

Om ett eller flera områden slås samman helt eller delvis ska en enhetlig nättariff för det nya området börja tillämpas senast tre år efter sammanslagningen. *SFS 2009:892*

4 § *upphävd genom SFS 2009:892*

Särskilt om nättariffer för överföring av el för linje

Beträffande rubriken, se **SFS 2009:892**

Regionledning

Beträffande rubriken, se *SFS 2009:892*

5 § På en regionledning får inte nättariffen för överföring av el på varje spänningsnivå utformas med hänsyn till var en uttagspunkt är belägen i förhållande till ledningens anslutning till en annan nätkoncessionshavares ledning som omfattas av nätkoncession för linje.

Tillstånd till avvikelse från vad som anges i första stycket får meddelas i enlighet med 6 §.

Rätt till uppgifter om nättariffer m.m.

11 § Den som har nätkoncession skall på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff.

Vid begäran om ny anslutning skall uppgift enligt första stycket lämnas inom skälig tid.

Den som har nätkoncession skall offentliggöra sin nättariff till den del den avser avgifter och övriga villkor för överföring av el.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av nättariff enligt tredje stycket. *SFS 2002:121*

12 § En nätkoncessionshavare som har tagit emot en ansökan om anslutning av en elproduktionsanläggning ska ange en tidsplan för handläggningen av ansökan.

När uppgift enligt 11 § första stycket lämnas i fråga om anslutning av en elproduktionsanläggning, ska nätkoncessionshavaren även ange en tidsplan för anslutningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om utformningen av en tidsplan enligt första eller andra stycket. *SFS 2010:602*

13 § Den som har nätkoncession ska offentliggöra principer för hur kostnaderna för teknisk anpassning ska fördelas vid anslutning till elnätet. *SFS 2010:602*

5 kap. Nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten

Beträffande rubriken, se *SFS 2009:892*

Skälighetsbedömning av nätkoncessionshavarens intäkter

Beträffande rubriken, se *SFS 2009:892*

Fastställande av en intäktsram

Beträffande rubriken, se *SFS 2009:892*

1 § En intäktsram ska fastställas i förväg för varje tillsynsperiod.

I 22–24 §§ finns särskilda bestämmelser om fastställande av intäktsramar för en nätkoncessionshavarens intäkter från olika nät. *SFS 2009:892*

2 § En nätkoncessionshavare ska lämna in ett förslag till intäktsram till nätmyndigheten tillsammans med de uppgifter som krävs för att pröva förslaget. *SFS 2009:892*

3 § Nätmyndigheten ska meddela beslut om fastställande av intäktsramen senast två månader innan tillsynsperioden börjar.

Det ska framgå av beslutet vilka uppgifter och metoder som har använts vid fastställandet av ramen. *SFS 2011:712*

4 § En tillsynsperiod ska vara fyra kalenderår, om det inte finns särskilda skäl för en annan tidsperiod. *SFS 2009:892*

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från det som sägs i 3 § första stycket och 4 § när det gäller intäkter från stamledning. *SFS 2009:892*

Beräkning av intäktsramens storlek

Beträffande rubriken, se *SFS 2009:892*

6 § Intäktsramen ska täcka skäliga kostnader för att bedriva nätverksamhet under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (kapitalbas). *SFS 2009:892*

7 § När intäktsramen bestäms ska hänsyn tas till kvaliteten i nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten. En sådan bedömning kan medföra en ökning eller minskning av vad som anses vara en rimlig avkastning på kapitalbasen.

Vid bedömningen enligt första stycket ska ett avbrott i överföringen av el beaktas i den utsträckning avbrottet inte medför skadeståndsskyldighet för nätkoncessionshavaren eller ger rätt till avbrottsersättning enligt 10 kap. 10 §.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om vad som avses med kvaliteten i nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten. *SFS 2009:892*

*Särskilt om beräkning av skäliga kostnader i nätverksamheten
Beträffande rubriken, se SFS 2009:892*

8 § Som skäliga kostnader för att bedriva nätverksamheten ska anses kostnader för en ändamålsenlig och effektiv drift av en nätverksamhet med likartade objektiva förutsättningar.

Kostnad för avbrottsersättning enligt 10 kap. 10 § ska inte anses vara en skälig kostnad enligt första stycket. *SFS 2009:892*

*Särskilt om beräkning av en rimlig avkastning
Beträffande rubriken, se SFS 2009:892*

9 § Kapitalbasen ska beräknas med utgångspunkt i de tillgångar som nätkoncessionshavaren använder för att bedriva nätverksamheten. Vidare ska hänsyn tas till investeringar och avskrivningar under tillsynsperioden.

En tillgång som inte behövs för att bedriva verksamheten ska anses ingå i kapitalbasen, om det skulle vara oskäligt mot nätkoncessionshavaren att bortse från tillgången.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om hur kapitalbasen ska beräknas. *SFS 2009:892*

*Omprövning av intäktsramen under tillsynsperioden
Beträffande rubriken, se SFS 2009:892*

10 § På ansökan av nätkoncessionshavaren om omprövning kan nätmyndigheten ändra en fastställd intäktsram under tillsynsperioden, om det finns omständigheter som bedöms medföra en väsentlig ökning av intäktsramen vid en omprövning enligt 12 § eller om det annars finns särskilda skäl.

En ansökan om omprövning ska handläggas skyndsamt. *SFS 2011:712*

11 §

Nätmyndigheten ska ändra en fastställd intäktsram under tillsynsperioden om

1. den nätkoncessionshavare som beslutet gäller har lämnat oriktiga eller bristfälliga uppgifter som i mer än ringa omfattning har inverkat på intäktsramens storlek,
2. beslutet har fattats på ett uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag och detta i mer än ringa omfattning har inverkat på intäktsramens storlek, eller
3. det annars finns särskilda skäl.

SFS 2011:712

*Omprövning av intäktsramen efter tillsynsperioden
Beträffande rubriken, se SFS 2009:892*

12 § En nätkoncessionshavare får inom fyra månader efter tillsynsperiodens slut ansöka hos nätmyndigheten om att intäktsramen för perioden ska ökas.

Ansökan ska handläggas skyndsamt. *SFS 2011:712*

13 § Nätmyndigheten ska ompröva den fastställda intäktsramen efter tillsynsperiodens slut, om det finns skäl att anta att ramen är större än vad som är motiverat av senare kända förhållanden och avvikelser inte är ringa.

Om det inte finns särskilda hinder, ska ett beslut i frågan om ändring av intäktsramen meddelas senast tio månader efter tillsynsperiodens slut. Om nätmyndigheten avser att meddela beslut vid en senare tidpunkt, ska nätkoncessionshavaren underrättas om det inom den nämnda tiden. Har en sådan underrättelse inte skett får myndigheten inte meddela ett omprövningsbeslut som är till nackdel för nätkoncessionshavaren. *SFS 2011:712*

14 § Vid omprövning enligt 12 eller 13 § ska nätmyndigheten kontrollera om de antaganden som legat till grund för beslutet om fastställande av intäktsram överensstämmer med det faktiska utfallet under perioden. Vid bedömningen ska myndigheten tillämpa 6–9 §§ och utgå från de uppgifter och metoder

EI R2010:07

Värdering av el- nätsföretagens kapitalbas i för- handsregleringen

Innehåll

1	Sammanfattning	9
1.1	Syfte	9
1.2	Fyra metoder för att värdera kapitalbasen	9
1.2.1	Värdering enligt normvärdesmetoden	9
1.2.2	Värdering enligt anskaffningsvärdemetoden	9
1.2.3	Värdering utifrån tillgångens bokförda värde	9
1.2.4	Skälig värdering med hänsyn till tillgångens beskaffenhet	10
1.3	EI:s ställningstaganden	10
2	Inledning	14
2.1	Bakgrund	14
2.1.1	Förhandsregleringen	14
2.2	Syfte och avgränsningar	15
2.3	Pågående parallella projekt inom förhandsregleringen	15
2.4	Rättsliga förutsättningar	16
2.4.1	Skäliga nättariffer	16
2.4.2	Intäktsram	17
2.4.3	Särskilt om kapitalbas	17
2.4.4	Insamling av uppgifter om kapitalbasen	18
2.4.5	Förordning om redovisning av nätverksamhet	18
2.5	Tidigare utredningar m.m.	18
2.5.1	Ekonomisk reglering av regionnät	18
2.5.2	Elbyggnadsrationalisering (EBR)	19
3	Projektets arbete	22
3.1	Arbetsätt	22
3.2	Möten, workshops, studiebesök	22
3.3	Pilotprojekt normvärdesmetoden	23
4	Bestämning och värdering av kapitalbasen	24
4.1	Bestämning av kapitalbasen	24
4.1.1	Anläggningarna ska vara en del av nätverksamheten	24
4.1.2	Anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen	24
4.1.3	Anläggningarna ska användas i nätverksamheten	25
4.1.4	Markkostnader	26
4.1.5	Särskilt om reservkraftsaggregat	26
4.2	Investeringar och utrangeringar	27
4.2.1	Nyinvestering, reinvestering och underhåll	28
4.3	Reservmaterial	28
4.4	Värdering av anläggningstillgångar	29
4.5	Förändring i prisläget	29
4.5.1	Indexomräkning under tillsynsperioden	31
4.5.2	Indexomräkning i anskaffningsvärdemetoden	31
4.6	Dokumentation av tillgångar	31
4.7	De uppgifter som ska lämnas in till EI	32
4.8	Hantering av förändringar i kapitalbasen	32

4.8.1	Omprovning av intäktsram under tillsynsperioden.....	32
4.8.2	Omprovning av intäktsram efter tillsynsperioden.....	33
4.9	Uppgifter som ska lämnas in till EI efter tillsynsperioden.....	33
5	Kategorisering och redovisning av anläggningar.....	35
5.1	Tre anläggningskategorier.....	35
5.1.1	Kategori 1 ledning.....	36
5.1.2	Kategori 2 station, transformator och kringutrustning.....	36
5.1.3	Kategori 3 vissa system.....	36
5.2	Kategorisering i praktiken.....	37
6	Värdering enligt normvärdesmetoden.....	38
6.1	Normvärden: syfte och innebörd.....	38
6.2	Normvärdeslistans uppbyggnad.....	39
6.2.1	Ledningar.....	40
6.2.2	Stationer.....	41
6.3	Grund för reglermässiga normvärden.....	42
6.3.1	Alternativa utgångspunkter.....	42
6.3.2	Utredning av EBR som grund för reglermässiga normvärden.....	42
6.3.3	Grund för normvärden för anläggningar med spänning över 24 kV.....	44
6.3.4	EI:s bedömning av EBR som utgångspunkt för normvärden för anläggningar med spänning upp till och med 24 kV.....	45
6.4	Bestämning av reglermässiga normvärden.....	47
6.4.1	Anläggningar med spänning upp till och med 24 kV.....	47
6.4.2	Normvärden för anläggningar med spänning över 24 kV.....	51
6.5	Justeringar av medelvärdena.....	51
6.5.1	Markkostnader.....	51
6.5.2	Justeringar för att anpassa normvärdena till att företagen ser olika ut.....	53
6.5.3	Schablon för förvärvande företag för att redovisa löpande kostnader för investeringar.....	57
6.6	Tillbörlig hänsyn till objektiva förutsättningar.....	59
6.6.1	Allmänt.....	59
6.6.2	Jordkabel.....	59
6.6.3	Anläggningar över 24 kV.....	60
6.6.4	Reduktion för samförläggning och sambyggnad för ledningar över 24 kV.....	61
6.6.5	Definition av förläggingsmiljö för jordkabel.....	61
6.6.6	Definition av förläggingsmiljö för luftledning med spänning över 24 kV.....	62
6.6.7	Kartor för att beskriva förläggingsmiljöer.....	62
6.6.8	Särskilt om Industriområden.....	64
6.6.9	Särskilt om nätstationer i citymiljö.....	64
6.6.10	Särskilt om skog.....	65
6.7	Normvärden för reservmaterial.....	66
6.8	Översättningslista.....	66
6.8.1	Behov och syfte.....	66
6.9	Exempel på anläggningar där EI bedömt att det inte är möjligt eller lämpligt med normvärde.....	67
7	Värdering enligt anskaffningsvärdemetoden.....	68
7.1	Gällande regelverk.....	68
7.1.1	Angående anläggningsregister och anläggningar.....	68
7.1.2	Definition av ett anskaffningsvärde.....	69
7.1.3	Särskilt om förvärvade äldre anläggningstillgångar.....	71

7.1.4	Krav på verifikat för anskaffningsvärden	71
7.2	Hur beräknas nuanskaffningsvärdet med grund i anskaffningsvärdet?	72
8	Värdering utifrån tillgångens bokförda värde	73
8.1	Tillgångar som värderas på detta sätt	73
9	Skälig värdering med hänsyn till tillgångens beskaffenhet	75
9.1	Exempel på värdering av leasade anläggningar på annat skäligt sätt	75
9.2	Reservmaterial värderat på annat skäligt sätt	76
10	Konsekvensanalys	77
11	Nordiska jämförelser	79
11.1.1	Danmark	79
11.1.2	Finland	79
11.1.3	Norge	80
11.2	Hur en jämförelse av normvärden kan göras	80
12	Fortsatt arbete	81
12.1	Innan första tillsynsperioden börjar	81
12.1.1	Verifiering av reglermässiga normvärden	81
12.1.2	Behandling av remissynpunkter på normvärden över 24 kV	81
12.1.3	Handbok	82
12.2	Under första tillsynsperioden	82
13	Ordlista	83
14	Referenser	85
Bilaga 1	86	
El:s regionnätsprojekt	86	
Bilaga 2	90	
Beskrivning av beräkningsförutsättningar, normvärden med spänning upp till och med 24 kV	90	
Bilaga 3	93	
Sammanfattning av pilotprojekten	93	
Pilotprojekt anläggningar 0,4-24 kV	93	
Pilotprojekt, anläggningar över 24 kV	94	
Bilaga 4	99	
Rapportering av uppgifter om anläggningstillgångar	99	
Uppgifter som är obligatoriska för samtliga värderingsmetoder	99	
Uppgifter för normvärdesmetoden	99	
Uppgifter för anskaffningsvärdemetoden	99	
Uppgifter för bokfört värde	100	
Uppgifter för annan skälig värdering	100	
Bilaga 5	101	
Deltagare expertgrupp samt referensgrupper	101	
Bilaga 6	103	
Bilaga 6a Reglermässig normvärdeslista anläggningar upp till och med 24 kV	103	
Bilaga 6b Preliminär normvärdeslista anläggningar över 24 kV	103	
Bilaga 6c Normvärdeslista reservmaterial	103	

med två olika innebörder. För det första används ordet i samband med skälighetsbedömningen av nätföretagets intäkter, dvs. de samlade intäkternas storlek och inte den enskilda nättariffen. För det andra används ordet nättariff i samband med bestämmelser om hur en specifik nättariff ska vara utformad.

I den nya regleringen har de bestämmelser som rör skälighetsbedömningen av nätföretagets intäkter, och som alltså inte direkt har att göra med utformningen av nättarifferna gentemot enskilda kunder, flyttats för att underlätta förståelsen. De återfinns nu i ett nytt kapitel (5 kap.) under rubriken "Nätkoncessionshavarens intäkter från nätverksamheten". De bestämmelser som däremot tar sikte på nätföretagets skyldigheter vid utformningen av de enskilda nättarifferna finns kvar i 4 kap. ellagen och lämnas i huvudsak oförändrade⁵.

2.4.2 Intäktsram

Förhandsregleringen innebär att elnätsföretagen ska lämna in ett förslag till intäktsram till nätmyndigheten tillsammans med de uppgifter som krävs för att pröva förslaget⁶. EI, som är nätmyndighet, ska genom att fastställa en intäktsram bestämma de samlade intäkter som en nätkoncessionshavare högst får uppbära genom nättariffer under en tillsynsperiod⁷. En tillsynsperiod är i normalfallet fyra kalenderår⁸.

En intäktsram ska täcka skäliga kostnader för att bedriva nätverksamhet under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten⁹.

2.4.3 Särskilt om kapitalbas

Kapitalbasen ska beräknas med utgångspunkt i de tillgångar som nätkoncessionshavaren använder för att bedriva nätverksamheten¹⁰. Utgångspunkten ska således inte vara ett fiktivt nät.

En investering som planeras under tillsynsperioden ska ingå vid beräkning av en intäktsram. Den planerade investeringen påverkar dock kapitalbasen och beräknad kapitalkostnad först från den tidpunkt den tas i bruk, dvs. det är inte avsikten att investeringen genererar en kapitalkostnad för hela perioden.

EI kommer inte fatta något särskilt beslut om fastställande av kapitalbasen. Det följer dock av 5 kap. 3 § andra stycket ellagen att det i beslutet om fastställande av en intäktsram ska framgå vilka uppgifter och metoder som har legat till grund för fastställandet av intäktsramen.

I 5 kap 9 § tredje stycket ellagen finns ett bemyndigande för regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om hur kapitalbasen ska beräknas. Med stöd av denna bestämmelse har regeringen meddelat förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).

⁵ Prop. 2008/09:141 s. 80-81

⁶ 5 kap. 2 § ellagen

⁷ 1 kap. 5 a § ellagen

⁸ 5 kap. 4 § ellagen

⁹ 5 kap. 6 § ellagen

¹⁰ 5 kap. 9 § ellagen

SFS 2010:304

Utkom från trycket
den 11 maj 2010

Förordning om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857);

utfärdad den 29 april 2010.

Regeringen föreskriver följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller föreskrifter i anslutning till ellagen (1997:857) om nätkoncessionshavares intäkter från nätverksamheten.

2 § Termer och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i ellagen (1997:857).

3 § Med anläggningstillgång avses i denna förordning

1. en anläggning för överföring av el,
2. en anläggning för mätning av överförd el,
3. ett system som används för drift eller övervakning av en anläggning för överföring av el, eller
4. ett system som används för beräkning eller rapportering vid mätning av överförd el.

Intäkter från stamledning

4 § När det gäller en nätkoncession för stamledning som innehas av Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) ska ett förslag till intäktsram och uppgifter enligt 5 kap. 2 § ellagen (1997:857) lämnas till Energimarknadsinspektionen senast tio månader före tillsynsperiodens början.

5 § I fråga om en nätkoncession för stamledning som innehas av Svenska kraftnät ska Energimarknadsinspektionen lämna förslag till beslut enligt 5 kap. 3 § ellagen (1997:857) till regeringen senast nio månader innan tillsynsperioden börjar. I andra fall ska förslaget lämnas till regeringen senast fyra månader före tillsynsperiodens början.

6 § När det gäller intäkter från stamledningar som innehas av Svenska kraftnät ska tillsynsperioden vara ett kalenderår.

Beräkning av kapitalbas**Tillgångar som ingår i kapitalbasen**

7 § Om en anläggningstillgång börjar användas av nätkoncessionshavaren under tillsynsperioden, ska tillgången ingå i kapitalbasen från det halvårsskifte som följer på den tidpunkt då tillgången börjar användas.

När en anläggningstillgång inte längre används, ska tillgången inte ingå i kapitalbasen från det halvårsskifte som infaller närmast efter den tidpunkt då tillgången slutat användas.

8 § När det gäller en nätkoncession för stamledning som innehas av Svenska kraftnät ska i stället för det som sägs i 7 § följande gälla.

En anläggningstillgång ska ingå i kapitalbasen från och med den kalendermånad som följer på den tidpunkt då den börjat användas. Tillgången ska inte ingå i kapitalbasen från och med den kalendermånad som infaller närmast efter den tidpunkt då den slutat användas.

Värdering av anläggningstillgångar*Nuanskaffningsvärde*

9 § En anläggningstillgång som ingår i kapitalbasen ska åsättas ett nuanskaffningsvärde som motsvarar ett normvärde för en anläggningstillgång som är i huvudsak likadan som den tillgång som ingår i kapitalbasen.

Ett normvärde enligt första stycket ska beräknas med utgångspunkt i den investeringsutgift en nätkoncessionshavare skulle ha för att förvärva eller tillverka en anläggningstillgång under tillsynsperioden på ett kostnadseffektivt sätt med tillbörlig hänsyn till sådana förutsättningar som nätkoncessionshavaren inte själv kan påverka.

10 § Om det finns särskilda skäl, får nuanskaffningsvärdet i stället beräknas med grund i utgiften för att förvärva eller tillverka anläggningstillgången när den ursprungligen togs i bruk i nätverksamhet med hänsyn tagen till förändringen i prisläget från den anskaffningstidpunkten.

11 § Om det saknas förutsättningar att beräkna ett nuanskaffningsvärde enligt 9 eller 10 §, ska nuanskaffningsvärdet beräknas utifrån anläggningstillgångens bokförda värde. Om anläggningstillgången inte har något bokfört värde eller om det finns synnerliga skäl, får nuanskaffningsvärdet i stället bestämmas till vad som är skäligt med hänsyn till tillgångens beskaffenhet.

Förändring i prisläget

12 § Vid beräkningen av kapitalbasen ska förändringen i prisläget anses svara mot faktorprisindex för byggnader.

Dokumentation av tillgångar

13 § Nätkoncessionshavaren ska löpande dokumentera uppgifter om de anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen.

Av dokumentationen ska det framgå

1. vilka anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen,
2. var en anläggningstillgång är belägen,
3. när investeringar och utrangeringar avses genomföras eller har genomförts under tillsynsperioden,
4. vilken metod nätkoncessionshavaren har använt för att beräkna en tillgångs nuanskningsvärde,
5. om nätkoncessionshavaren äger tillgången eller har skaffat sig rådighet över tillgången på annat sätt, och
6. om tillgången utgör reservmateriel i nätverksamheten.

14 § Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om dokumentation enligt 13 §.

Övriga bestämmelser

15 § Energimarknadsinspektionen får meddela föreskrifter om vad som **avses** med kvaliteten i nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten enligt 5 kap. 7 § ellagen (1997:857).

16 § Energimarknadsinspektionen får meddela närmare föreskrifter om

1. skyldigheten för en nätkoncessionshavare att lämna in ett förslag till intäktsram och att lämna uppgifter enligt 5 kap. 2 § ellagen (1997:857),
2. vilka uppgifter som ska lämnas i en ansökan om omprövning enligt 5 kap. 10, 12 eller 15 § ellagen,
3. vilka uppgifter som ska lämnas i en ansökan om periodisering enligt 5 kap. 17 § ellagen,
4. utformningen av ett förslag till fördelning av en intäktsram och vilka uppgifter som ska lämnas in tillsammans med förslaget enligt 5 kap. 26 § ellagen, och
5. skyldigheten för en nätkoncessionshavare att lämna uppgifter enligt 5 kap. 28 § ellagen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2010.

På regeringens vägnar

MAUD OLOFSSON

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Energimarknadsinspektionens författningssamling

Utgivare: Göran Morén (chefsjurist)

Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om nätkoncessionshavares förslag till intäktsram och insamling av uppgifter för att bestämma intäktsramens storlek;

EIFS 2010:6

Utkom från trycket
den 14 oktober 2010

Beslutade den 16 september 2010

Energimarknadsinspektionen föreskriver följande med stöd av 14 § och 16 § 1, 2 och 5 förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) samt beslutar följande allmänna råd.

1 kap. Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser om nätkoncessionshavares skyldighet att till nätmyndigheten lämna förslag till intäktsram tillsammans med de uppgifter som krävs för att pröva förslaget enligt 5 kap. 2 § ellagen (1997:857). Föreskrifterna innehåller även bestämmelser om vad en ansökan om omprövning av intäktsramen under och efter tillsynsperioden ska innehålla samt om skyldigheten att till nätmyndigheten lämna uppgifter för avstämning efter tillsynsperioden enligt 5 kap. 10, 12 och 15 §§ ellagen (1997:857).

2 § Affärsverket svenska kraftnät omfattas inte av dessa föreskrifter.

3 § Om det finns särskilda skäl kan nätmyndigheten, på ansökan av nätkoncessionshavaren, besluta om undantag från dessa föreskrifter.

2 kap. Definitioner

1 § I dessa föreskrifter avses med

1. Förläggingsmiljö för jordkabel:

- a. City: ett område som ligger innanför tätortsgränsen på Statistiska centralbyråns tätortskarta och som samtidigt i Lantmäteriets terrängkarta kategoriseras som sluten eller hög bebyggelse.
- b. Tätort: ett område som är innanför tätortsgränsen på Statistiska centralbyråns tätortskarta och som inte kategoriseras som city enligt ovan.
- c. Landsbygd normal: all mark utanför tätortsgränserna på Statistiska centralbyråns tätortskarta förutom mark som antingen klassas i Sveriges geologiska undersöknings (SGU) jordartskarta som berg i dagen, tunt jordtäckte på berg, riklig eller måttlig till riklig förekomst

- av block, måttlig till riklig förekomst av stora block, riklig förekomst av block eller mark med motsvarande förhållanden.
- d. Landsbygd svår (omfattar endast jordkabel upp till och med 24 kV): all mark utanför tätortsgränserna på Statistiska centralbyråns tätortskarta som samtidigt antingen klassas i Sveriges geologiska undersökningars (SGU) jordartskarta som berg i dagen, tunt jordtäckte på berg, riklig eller måttlig till riklig förekomst av block, måttlig till riklig förekomst av stora block, riklig förekomst av block eller mark med motsvarande förhållanden.
2. *Förläggingsmiljö för luftledning över 24 kV:*
 - a. Tätort/city: ett område som ligger inom Statistiska centralbyråns tätortsgränser.
 - b. Övrigt: ett område som inte kategoriseras som tätort/city.
 3. *Gränspunkt:* den punkt där
 - a. olika schablonberäkningsområden ansluter till varandra,
 - b. schablonberäkningsområde ansluter till ledning med nätkoncession för linje (region- eller stamnät),
 - c. ledningsnät med nätkoncession för linje (region- eller stamnät), som har olika nättariffer, ansluter till varandra, eller
 - d. nätkoncessionsområden eller ledningsnät med nätkoncession för linje (region- eller stamnät) som har olika nättariffer ansluter till varandra.
 4. *Inmatningspunkt:* den punkt där en elproduktionsanläggning för in el i ett schablonberäkningsområde respektive ledning som omfattas av nätkoncession för linje (region- eller stamledning).
 5. *Kringutrustning:* utrustning i stationer som inte ingår i någon annan anläggningskategori.
 6. *Nuanskaffningsvärde:* det värde som en anläggningstillgång åsätts vid värderingstidpunkten enligt någon av de metoder som anges i 9-11 §§ förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).
 7. *Redovisningsenhet:* den eller de nätkoncessioner som redovisningen avser.
 8. *Redovisningsidentitet:* den beteckning redovisningsenheten fått från nätmyndigheten.
 9. *Reservmateriel:* anläggningar som inte är installerade i nätverksamheten men som ska kunna tas i bruk på kort tid vid behov.
 10. *Rådighet:* den förfoganderätt med vilken en tillgång innehas.
 11. *Spänning (kV):* konstruktionsspänning.
 12. *Station:* anläggning med elektrisk utrustning för att transformera eller fördela elektrisk energi, med en eller flera transformatorer.
 13. *Uttagspunkt:* den punkt där en elanvändare tar ut el för förbrukning.

Termer och begrepp som i övrigt används i dessa föreskrifter har samma innebörd som i ellagen (1997:857) och förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).

3 kap. Generella bestämmelser

Redovisningsenhet

1 § Ett förslag till intäktsram och uppgifter som lämnas enligt dessa föreskrifter ska avse varje nätkoncession för område för sig. Om flera nätkoncessioner redovisas samlat enligt 3 kap. 3 § ellagen (1997:857) ska dessa anses utgöra ett område. En nätkoncession för område innefattar även sådan nätkoncession för linje som avses i 11 § förordningen (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet.

För innehavare av nätkoncession för linje, vars ledningar inte redovisas tillsammans med nätkoncession för område enligt första stycket, ska bedömningen avse de ledningar som tillsammans utgör en nåttariffgrundande redovisningsenhet.

Tidpunkt för inlämning av förslag till intäktsram och uppgifter för prövning av förslaget

2 § Ett förslag till intäktsram samt uppgifter för prövning av förslaget enligt dessa föreskrifter ska ha kommit in till nätmyndigheten senast den 31 mars året innan tillsynsperioden börjar.

Tillsynsperiod

3 § Ett förslag till intäktsram ska omfatta en tillsynsperiod om fyra kalenderår enligt 5 kap. 4 § ellagen (1997:857), om inte särskilda skäl föreligger för en annan tidsperiod. Detsamma gäller för de uppgifter i övrigt som lämnas för prövning av förslaget samt för omprövning av ett beslut om intäktsram under och efter tillsynsperioden.

En nätkoncessionshavare som anser att det föreligger särskilda skäl ska lämna förslag om en annan tidsperiod samt uppge varför det ska vara en annan tidsperiod.

Om en nätkoncessionshavare innehaft en nätkoncession endast under en del av en tillsynsperiod ska redovisningen avse den aktuella delen av perioden. Det ska anges vilken del av perioden uppgifterna avser.

Allmänt råd

Om det finns särskilda skäl är det möjligt för en nätkoncessionshavare att få undantag från att tillsynsperioden ska vara fyra kalenderår. Nätmyndigheten kan då besluta om en intäktsram för en kortare tillsynsperiod, som inte behöver gälla kalenderår.

Sättet för redovisning

4 § Elektronisk rapportering av uppgifter som krävs för att pröva en intäktsram enligt dessa föreskrifter ska lämnas genom det IT-system som

nätmyndigheten tillhandahåller via sin webbplats och på det sätt som myndigheten anvisar.

Allmänt råd

Nätkoncessionshavare som saknar förutsättningar att rapportera på det sätt som anges i denna bestämmelse kan ansöka om undantag enligt 1 kap. 3 § i dessa föreskrifter.

4 kap. Nätkoncessionshavares förslag till intäktsram

1 § Ett förslag till intäktsram enligt 5 kap. 2 § ellagen (1997:857) ska innehålla

1. företagsnamn,
2. organisationsnummer,
3. adress,
4. behörig firmatecknare,
5. kontaktperson med kontaktuppgifter som telefonnummer och e-postadress,
6. redovisningsidentitet och
7. anläggningsnummer för de nätkoncessioner som redovisningen omfattar.

2 § Ett förslag till intäktsram ska även innehålla det belopp nätkoncessionshavaren föreslår att nätmyndigheten ska besluta som intäktsram för tillsynsperioden och de uppgifter som krävs enligt 5 kapitlet samt de övriga uppgifter som nätkoncessionshavaren bedömer krävs för att nätmyndigheten ska kunna pröva förslaget.

Beloppet enligt denna bestämmelse anges i svenska kronor exklusive mervärdesskatt.

5 kap. Uppgifter som ska lämnas för prövning av ett förslag till intäktsram

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om de uppgifter som en nätkoncessionshavare ska lämna till nätmyndigheten tillsammans med ett förslag till intäktsram enligt 5 kap. 2 § ellagen (1997:857).

Bestämmelserna i 2–9 §§ avser uppgifter hänförliga till kapitalbasen och 10–14 §§ uppgifter om kostnader för att bedriva nätverksamheten. I 15 § finns bestämmelser om skyldigheten att lämna uppgifter om antalet uttags-, inmatnings- och gränspunkter.

Uppgifter för beräkning av kapitalbas

2 § Vilka anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen följer av 5 kap. 9 § ellagen (1997:857) jämte 7 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).

De anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen och som är i bruk den 31 december två kalenderår före tillsynsperiodens början ska redovisas enligt 4–7 §§. Sådana anläggningstillgångar som nätkoncessionshavaren avser börja använda kalenderåret före tillsynsperioden eller under tillsyns-

perioden ska i vissa fall redovisas enligt 8 § och sådana anläggnings-tillgångar som nätkoncessionshavaren avser sluta använda kalenderåret före tillsynsperioden eller under tillsynsperioden ska i vissa fall redovisas enligt 9 §.

En anläggningstillgång som inte behövs för att bedriva nätverksamheten ska enligt 5 kap. 9 § ellagen (1997:857) ingå i kapitalbasen, om det skulle vara oskäligt mot nätkoncessionshavaren att bortse från tillgången. I de fall nätkoncessionshavaren redovisar en sådan tillgång i kapitalbasen enligt 4–8 §§ ska det särskilt anges varför tillgången blivit onödigt samt vilka ekonomiska konsekvenser det innebär för nätkoncessionshavaren om tillgången inte skulle ingå i kapitalbasen.

Allmänt råd

De anläggningstillgångar som används i nätverksamheten eller som har en funktion som reservmateriel ingår i kapitalbasen. En tillgång som helt eller delvis används i nätverksamheten måste inte ägas av nätkoncessionshavaren för att ingå i kapitalbasen. Det avgörande är att tillgången används av nätkoncessionshavaren.

I de fall en tillgång hyrs/leasas ut av en nätkoncessionshavare till en annan nätkoncessionshavare används tillgången av båda nätkoncessionshavarna i nätverksamheten. Nätkoncessionshavaren som hyr/leasas ut anläggningen redovisar anläggningen i sin kapitalbas. Intäkten redovisas efter tillsynsperiodens slut enligt 7 kap. 5 § 7. Nätkoncessionshavaren som hyr/leasas anläggningen redovisar också anläggningen i sin kapitalbas. Kostnaden för anläggningen redovisas enligt 12 § 4.

Redovisning av anläggningskategori

3 § De anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen ska redovisas fördelat på anläggningskategorierna

1. ledningar,
2. stationer, transformatorer och kringutrustning samt
3. system för drift eller övervakning av en anläggningstillgång för överföring av el eller system för beräkning eller rapportering vid mätning av överförd el.

Allmänt råd

I kategori 1 ingår t.ex. luftledningar, jordkablar, signalkablar och sjökablar. I denna kategori ingår också sådan utrustning som naturligen hänförs till ledningar såsom stolpar, kabelskåp och frånskiljare.

De uppgifter om ledningslängder som lämnas i kategori 1 bör motsvara redovisade ledningslängder enligt 6 § 1 punkterna 1.1 och 1.2 i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd om ändring i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd (1995:1) om redovisning av nätverksamhet (NUTFS 1998:1).

I kategori 2 ingår t.ex. nätstationer, mottagnings- och fördelningsstationer, regionnätstationer, transformatorer och byggnader som

innefattar dessa anläggningar. De uppgifter om nätstationer som lämnas bör motsvara redovisade antal nätstationer enligt 6 § 1 punkten 1.3 i ovan nämnda föreskrifter om redovisning av nätverksamhet.

I kategori 3 ingår t.ex. elmätare. Ett system för drift eller övervakning kan vara ett IT-system som används för drift eller övervakning av en anläggning (t.ex. en stationsdator) eller ett centralt system som används för beräkning eller rapportering vid mätning av överförd elektrisk energi. Exempel på elmätare är mätare för enkeltariff, tidstariff, effekttariff lågspänning och effekttariff högspänning kombi (dvs. med både aktiv och reaktiv mätning). Exempel på IT-system som ingår i kategorin är SCADA eller motsvarande system för drift och övervakning av elnätet (inklusive stationsdatorer och kommunikation), mätvärdeshanteringsprogram inklusive insamling, beräkning, avräkning och rapporteringssystem för mätvärden med relevant kommunikation för att systemen ska fungera.

Licenser till samtliga system, administrativa system för debitering, kartor eller kundhantering ingår inte i någon av kategorierna 1-3. Dessa redovisas närmare enligt 10 eller 13 §§.

Redovisning av värdering av anläggningstillgångar

4 § En nätkoncessionshavare ska åsätta en anläggningstillgång ett nuanskaffningsvärde enligt de metoder som framgår av 9–11 §§ förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) och redovisa värdet till nätmyndigheten.

Nätkoncessionshavaren ska också, oavsett nuanskaffningsvärderingsmetod, redovisa tillgången med angivande av

1. anläggningskategori enligt 3 §,
2. typ av anläggning,
3. teknisk specifikation,
4. spänning (kV),
5. värderingsmetod,
6. rådighet och
7. ledningar i enheten kilometer och övriga anläggningstillgångar i antal.

För luftledning med en spänning över 24 kV och för jordkabel får också anläggningstillgångens förläggingsmiljö anges. Om anläggningstillgångens förläggingsmiljö inte anges antas anläggningstillgången vara förlagd i förläggingsmiljö landsbygd normal.

Allmänt råd

Typ av anläggning är t.ex. luftledning, jordkabel, signalkabel, fränkskiljare, fördelningsstation, nätstation, transformator, ställverksfack, kondensatorbatteri och elmätare. Det innebär t.ex. att ett kabelskåp som ingår som en del av anläggningen jordkabel inte redovisas i särskild ordning.

Med teknisk specifikation menas exempelvis typ av ledning, area på ledning, märkeffekt för transformator eller kondensatorbatteri och typ av ställverksfack.

5 § Beräknas en anläggningstillgångs nuanskaffningsvärde enligt 10 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857), med grund i utgiften för att förvärva eller tillverka tillgången när den ursprungligen togs i bruk, i stället för med normvärde enligt 9 § i samma förordning, ska nätkoncessionshavaren redovisa anskaffningstidpunkten och anskaffningsvärdet.

I de fall anskaffningsvärdet för en tillgång också skulle innefatta andra tillgångar får anskaffningsvärdet fördelas mellan tillgångarna utifrån vad som är skäligt i det enskilda fallet. En sådan fördelning ska dokumenteras.

Om en tillgång har byggts ut vid flera tidpunkter ska nätkoncessionshavaren redovisa den senaste anskaffningstidpunkten och tillgångens anskaffningsvärde per denna tidpunkt.

Nätkoncessionshavaren ska ange varför det finns särskilda skäl att beräkna en anläggningstillgångs nuanskaffningsvärde enligt 10 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).

Allmänt råd

För att beräkna nuanskaffningsvärdet för en anläggningstillgång enligt 10 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) ska det föreligga särskilda skäl att inte värdera anläggningstillgången enligt norm. Nätmyndigheten presenterar inför varje tillsynsperiod normvärden enligt 9 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).

Om nätkoncessionshavaren har ett samlat anskaffningsvärde för flera tillgångar bedömer nätkoncessionshavaren i det enskilda fallet t.ex. med stöd av revisor hur anskaffningsvärdet bör fördelas mellan tillgångarna som innefattas i anskaffningsvärdet.

Om anläggningstillgången t.ex. byggts ut vid flera tidpunkter finns anskaffningsvärden från olika år och anskaffningstidpunkterna är flera. Även i dessa fall ska endast ett anskaffningsvärde respektive en anskaffningstidpunkt anges. Nätkoncessionshavaren anger den senaste anskaffningstidpunkten. Det värde som anges som anskaffningsvärde utgörs då av anläggningens anskaffningsvärde per denna tidpunkt.

6 § Beräknas en anläggningstillgångs nuanskaffningsvärde enligt 11 § första meningen förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857), ska nätkoncessionshavaren redovisa anläggningens bokförda värde. Det bokförda värdet ska avse det kalenderår som slutar två år innan förslaget till intäktsram ska lämnas enligt 3 kap. 2 § i dessa föreskrifter.

I de fall det bokförda värdet för tillgången också skulle innefatta andra tillgångar får det bokförda värdet fördelas mellan dessa tillgångar utifrån vad som är skäligt i det enskilda fallet.

Nätkoncessionshavaren ska ange varför det saknas förutsättningar att beräkna nuanskaffningsvärdet för anläggningstillgången enligt 9–10 §§ förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857).

Allmänt råd

Om t.ex. tillsynsperioden börjar 2012 avses anläggningstillgångens bokförda värde i årsbokslutet för 2009.

Har nätkoncessionshavaren ett bokfört värde för flera tillgångar bedömer nätkoncessionshavaren i det enskilda fallet t.ex. med stöd av revisor hur det bokförda värdet bör fördelas mellan tillgångarna som innefattas i det bokförda värdet.

7 § Värderas en anläggningstillgång till vad som är skäligt med hänsyn till tillgångens beskaffenhet enligt 11 § andra meningen förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857), ska nätkoncessionshavaren vid redovisning av nuanskaffningsvärdet enligt 4 § första stycket redovisa

1. det värde som tillgången har per den 31 december det kalenderår som infaller två år innan tillsynsperioden börjar,
2. hur nuanskaffningsvärdet för denna tidpunkt beräknats och
3. varför det saknas bokfört värde eller, om sådant finns, vilka synnerliga skäl som åberopas.

Redovisning av förändringar i kapitalbasen

Redovisning av investeringar

8 § Om nätkoncessionshavaren vid tidpunkten för ingivandet av ett förslag till intäktsram avser att börja använda en anläggningstillgång året före tillsynsperioden eller under tillsynsperioden ska nätkoncessionshavaren redovisa tillgången i sin kapitalbas med angivande av

1. anläggningskategori enligt 3 §,
2. typ av anläggning,
3. ledningar i enheten kilometer och övriga anläggningar i antal,
4. vilket halvår tillgången avses att börja användas och
5. beräknat nuanskaffningsvärde.

Första stycket gäller inte om en anläggningstillgång, som redovisats enligt 4–7 §§, ersätts av en annan anläggningstillgång som är i huvudsak likadan.

Redovisning av utranteringar

9 § Om nätkoncessionshavaren vid tidpunkten för ingivandet av ett förslag till intäktsram avser att sluta använda en anläggningstillgång som redovisats enligt 4–7 §§ ska nätkoncessionshavaren också redovisa under vilket halvår i tillsynsperioden som tillgången avses sluta användas.

Första stycket gäller inte om anläggningstillgången ersätts av en annan anläggningstillgång, som är i huvudsak likadan. Den ersättande tillgången ska i dessa fall inte heller redovisas enligt 8 §.

Redovisning av uppgifter för beräkning av skäligen kostnader i nätverksamhet

10 § Nätkoncessionshavaren ska lämna uppgift om kostnaderna i nätverksamheten enligt följande kostnadsslagsindelning,

1. totala kostnader för transitering och inköp av kraft,
2. råvaror och förnödenheter (handelsvaror),
3. övriga externa kostnader,
4. personalkostnader,
5. övriga rörelsekostnader och
6. jämförelsestörande poster.

Uppgifterna ska redovisas per kalenderår och avse de fyra kalenderår som infaller två år innan tillsynsperioden börjar.

Om uppgifterna redan har lämnats av nätkoncessionshavaren enligt Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd om ändring i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd (1995:1) om redovisning av nätverksamhet (NUTFS 1998:1) behöver uppgifterna inte lämnas på nytt.

Allmänt råd

Om t.ex. tillsynsperioden börjar 2012 ska uppgifter lämnas avseende åren 2006, 2007, 2008 och 2009. Begreppen i punkterna 1–6 har samma innebörd som i föreskriften Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd om ändring i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd (1995:1) om redovisning av nätverksamhet (NUTFS 1998:1). Från och med år 2009 har handelsvaror ersatts av råvaror och förnödenheter samt har jämförelsestörande poster utgått.

11 § Nätkoncessionshavaren ska ange följande kostnader per kalenderår avseende de fyra kalenderår som infaller två år innan tillsynsperioden börjar

1. förändring av varulager,
2. aktiverat arbete för egen räkning,
3. kostnad för att täcka nätförluster fördelat på inköp och egen produktion,
4. kostnad för abonnemang till överliggande och angränsande nät och
5. ersättning till innehavare av produktionsanläggning för inmatning av el enligt 3 kap. 15 § ellagen (1997:857).

Om uppgifterna redan har lämnats av nätkoncessionshavaren enligt Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd om ändring i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd (1995:1) om redovisning av nätverksamhet (NUTFS 1998:1) behöver uppgifterna inte lämnas på nytt.

Allmänt råd

Punkterna 1–5 har samma innebörd som i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd om ändring i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd (1995:1) om redovisning av nätverksamhet (NUTFS 1998:1). Från och med år 2009 bytte posten förändring av lager av produkter i arbete och färdiga varor namn till förändring av varulager och posten förändring av pågående arbete för annans räkning ingår i posten förändring av varulager.

EIFS 2010:6

12 § Nätkoncessionshavaren ska ange följande kostnader per kalenderår avseende de fyra kalenderår som infaller två år innan tillsynsperioden börjar i de fall de har redovisats enligt 10 §

1. kostnad för myndighetsavgifter enligt förordningen (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet,
2. avbrottsersättning till kund,
3. avbrottsersättning från överliggande nät och
4. leasingkostnader för anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen exklusive kostnader för drift och underhåll.

Allmänt råd

Redovisningen enligt punkten 4 avser nätkoncessionshavarens leasingkostnader för sådana anläggningstillgångar som redovisas enligt 4–7 §§. Med leasingkostnader jämställs hyreskostnader eller liknande kostnader för tillgången föranlett av nyttjanderätten.

13 § Tillgångar i nätverksamheten som är anläggningstillgångar enligt årsredovisningslagen (1995:1554) men inte anläggningstillgångar enligt 3 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) ska inte redovisas i kapitalbasen enligt 4–8 §§. Nätkoncessionshavaren får i stället redovisa dessa tillgångars samlade avskrivningar samt samlade utgående bokförda värde för vart och ett av de fyra kalenderår som infaller två år innan tillsynsperiodens början.

Allmänt råd

För första tillsynsperioden redovisas tillgångarnas samlade avskrivningar för vart och ett av åren 2006, 2007, 2008 och 2009 samt tillgångarnas samlade utgående bokförda värde för vart och ett av åren 2005, 2006, 2007 och 2008 enligt nätkoncessionshavarens årsrapport för nämnda år.

Tillgångar som redovisas på detta sätt är exempelvis datorer, bilar, IT-system för kundhantering, mark och kontorsfastigheter (dock inte byggnader som ingår i kapitalbasen). En förutsättning är att tillgångarna utgör anläggningstillgång i nätkoncessionshavarens bokföring för nämnda år. När det gäller markegendom som inte är föremål för avskrivning i bokföringen anges följaktligen bara det utgående bokförda värdet.

14 § Nätkoncessionshavaren ska lämna uppgift om uppskattade kostnader i nätverksamheten under tillsynsperioden redovisat per kalenderår för,

1. nätförluster, fördelat på inköp och egen produktion,
2. abonnemang till överliggande och angränsande nät,
3. ersättning till innehavare av produktionsanläggning för inmatning av el enligt 3 kap. 15 § ellagen (1997:857) och
4. myndighetsavgifter enligt förordningen (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet.

15 § Nätkoncessionshavaren ska lämna uppgifter om antalet inmatnings-, uttags- respektive gränspunkter inom nätkoncessionsområdet per den 31 december det kalenderår som infaller två år innan tillsynsperioden börjar.

6 kap. Ansökan om omprövning av intäktsram under och efter tillsynsperioden

1 § En ansökan om omprövning av intäktsramen enligt 5 kap. 10, 12 och 15 §§ ellagen (1997:857) ska innehålla det belopp med vilket nätkoncessionshavaren föreslår ändring av intäktsramen samt de skäl och uppgifter som åberopas till stöd för ändringen.

Beloppet ska anges i svenska kronor exklusive mervärdesskatt.

7 kap. Uppgifter som ska lämnas för avstämning av intäktsram efter tillsynsperioden

1 § Nätkoncessionshavaren ska senast den 31 mars året efter tillsynsperiodens slut redovisa det faktiska utfallet per kalenderår under tillsynsperioden avseende de uppgifter som redovisats enligt 5 kapitlet samt de samlade intäkterna i nätverksamheten.

Nätmyndigheten kan därutöver begära de uppgifter som behövs för att efter tillsynsperioden kunna ompröva en fastställd intäktsram enligt 5 kap. 12–16 §§ ellagen (1997:857).

Redovisning av tillgångar i kapitalbasen

2 § Nätkoncessionshavaren ska redovisa en anläggningstillgång som började användas i nätverksamheten kalenderåret innan tillsynsperioden eller under tillsynsperioden. De uppgifter som ska lämnas om anläggningstillgången framgår av 5 kap. 4–7 §§ och 8 § 4.

Första stycket gäller inte om en anläggningstillgång, som redovisats enligt 5 kap. 4–7 §§, har ersatts av en annan anläggningstillgång som är i huvudsak likadan.

3 § Nätkoncessionshavaren ska redovisa anläggningstillgång som tagits ur bruk från nätverksamheten kalenderåret före tillsynsperioden eller under tillsynsperioden. De uppgifter som ska lämnas om anläggningstillgången framgår av 5 kap. 4–7 §§ och 9 §.

Första stycket gäller inte om en anläggningstillgång har ersatts av en annan anläggningstillgång som är i huvudsak likadan. Den ersättande tillgången ska i dessa fall inte heller redovisas enligt 2 §.

Redovisning av kostnader i nätverksamheten

4 § Nätkoncessionshavaren ska lämna uppgift om nätverksamhetens kostnader under tillsynsperioden redovisat per kalenderår för

1. nätförluster, fördelat på inköp och egen produktion,
2. abonnemang till överliggande och angränsande nät,
3. ersättning till innehavare av produktionsanläggning för inmatning av el enligt 3 kap. 15 § ellagen (1997:857) och

4. myndighetsavgifter enligt förordningen (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet.

Redovisning av intäkter i nätverksamheten

5 § Nätkoncessionshavaren ska lämna uppgift om intäkterna i nätverksamheten under tillsynsperioden redovisat per kalenderår, specificerat enligt

1. transiteringsintäkter,
2. anslutningsintäkter,
3. engångsintäkter,
4. återbetalningar till kund av tidigare års nätavgifter,
5. ersättning till kund för leveransavbrott,
6. myndighetsavgifter enligt förordningen (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet,
7. övriga rörelseintäkter och
8. tidigare förutbetalda intäkter som ska hänföras till tillsynsperioden.

Summan av de intäkter som ska hänföras till nästkommande tillsynsperiod, ska särskilt anges.

Allmänt råd

Punkterna 1–7 har samma innebörd som i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd om ändring i Närings- och teknikutvecklingsverkets föreskrifter och allmänna råd (1995:1) om redovisning av nätverksamhet (NUTFS 1998:1).

Övriga rörelseintäkter enligt punkten 7 avser t.ex. intäkter från kravavgifter, faktureringsavgifter, påminnelseavgifter, avgifter för ökad mätning, ersättning för skador på anläggning orsakad av annan, intäkter från flyttning av ledning, intäkter från skrotförsäljning vid rivning av koncessionshavares anläggningar och intäkter från uthyrning av anläggningstillgångar.

Investeringsbidrag, beredskapsmedel, eller motsvarande som erhålls från stat, kommun eller annan ska redovisas som övriga rörelseintäkter enligt punkten 7.

Med förutbetalda intäkter avses exempelvis sådana intäkter som nätkoncessionshavaren uppburit under räkenskapsår som föregått tillsynsperioden men som ska hänföras till intäkterna för tillsynsperioden efter beslut om periodisering enligt 5 kap. 17 § ellagen (1997:857).

Om nätkoncessionshavaren redovisat kostnader enligt 5 kap. 14 § 4 och 7 kap. 4 § 4 dvs. myndighetsavgifter enligt förordningen (1995:1296) om vissa avgifter på elområdet, särredovisas intäkter för tillsynsperioden enligt 7 kap. 5 § 6 som motsvarar dessa avgifter.

8 kap. Dokumentation av anläggningstillgångar

1 § Förutom vad som följer av 13 § förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857) ska anläggningstillgångarna också dokumenteras enligt 2–3 §§ detta kapitel.

2 § Nätkoncessionshavaren ska dokumentera de tillgångar som ingår i kapitalbasen i ett förslag om intäktsram med angivande av

1. typ av anläggning,
2. teknisk specifikation,
3. spänning (kV),
4. värderingsmetod,
5. ledningar i enheten kilometer och övriga anläggningstillgångar i antal samt
6. nuanskaffningsvärde.

För luftledning med en spänning över 24 kV och för jordkabel får också anläggningstillgångens förläggningssmiljö anges. Om anläggningstillgångens förläggningssmiljö inte dokumenteras antas anläggningstillgången vara förlagd i förläggningssmiljö landsbygd normal.

Allmänt råd

Förläggningssmiljöerna finns definierade i 2 kap. 1 § 1-2.

Typ av anläggning är t.ex. luftledning, jordkabel, signalkabel, frånskiljare, fördelningsstation, nätstation, transformator, ställverksfack, kondensatorbatteri och elmätare. Det innebär t.ex. att ett kabelskåp som ingår som en del av anläggningstillgången jordkabel inte redovisas i särskild ordning.

Med teknisk specifikation menas exempelvis typ av ledning och area på ledning, märkeffekt för transformator eller kondensatorbatteri och typ av ställverksfack.

3 § Nätkoncessionshavaren ska dokumentera en tillgång som ingår i kapitalbasen till grund för prövning av ett förslag om intäktsram med värderingsmetod, enligt 9–11 §§ förordningen (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857), samt skälen till att denna metod använts och de värderingsunderlag, intyg eller motsvarande som styrker nätkoncessionshavarens val av metod och beräkningen av värdet.

Dessa föreskrifter och allmänna råd träder i kraft den 15 oktober 2010.

På Energimarknadsinspektionens vägnar

Yvonne Fredriksson

Conny Bäckman

Förhandsprövning av nättariffer m.m.

Delbetänkande av Energinätsutredningen

Stockholm 2007

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2007:99

Om det sker en teknisk/ekonomisk utveckling som gör att nya tillgångar blir billigare, kommer kapitalkostnaderna att bli lägre än vid ett förmögenhetsbevarande synsätt, eftersom detta synsätt utgår från den nutida kostnaden för återanskaffningen. Ersättningen för redan gjorda investeringar minskar om prisutvecklingen för investeringar i elnätet är lägre än inflation. Även det omvända förhållandet gäller, dvs. om utgifterna för framtida investeringar ökar mer i pris än den allmänna inflationen, ökar kapitalkostnaden för historiskt genomförda investeringar. Avskrivningarnas storlek är anpassade efter framtida reinvesteringsbehov. En kapacitetsbevarande princip kräver generellt sett en något högre riskpremie för investeraren.

Metoder för att beräkna kapitalbasen

Bokfört värde

En möjlig metod för att fastställa värdet på kapitalbasen är att använda det bokförda värdet på anläggningstillgångarna (elnätet). Kapitalbasen utgörs därmed av anläggningarnas oavskrivna restvärde. Det bokförda värdet beaktar nätföretagens historiskt genomförda investeringar så som de redovisas i den löpande redovisningen.

En regleringsmetod förutsätter normalt sett att de företag som är föremål för regleringen kan jämföras ur regleringshänseende. De principer som använts för redovisning av nätföretagens bokförda värden har historiskt skiljt sig avsevärt bl.a. beroende på hur nätverksamheten har bedrivits. Nätverksamhet har t.ex. drivits som en del av kommunala förvaltningar, i form av ekonomiska föreningar samt i privata och kommunala bolag. Dessa verksamheter har haft olika regler och modeller för sin verksamhetsstyrning, vilket bl.a. har inneburit olika krav beträffande redovisning och beskattning. Skattelagstiftningen har även påverkat företagets redovisning. Vissa skillnader skapade genom skattelagstiftningen kan dessutom ha förstärkts eftersom de olika ägar- och företagsformerna beskattas olika. Exempelvis är en kommunal verksamhet inte skattskyldig.

Därutöver finns skillnader mellan de olika ägar- och företagsformerna med avseende på hur kostnader för investeringar i näten, drift och underhåll m.m. fördelas på olika utgiftsområden. Material-

och arbetskostnader bokförs på olika poster beroende på om exempelvis byte av elstolpar och ledningar behandlas som en löpande kostnad som direktavskrivs, eller om den betraktas som en investering som därmed får en avskrivningstid på ett antal år. Nätföretagen kan således bokföra en och samma åtgärd på olika sätt. Sådana skillnader har dock troligtvis minskat över tiden till följd av alltmer enhetliga principer för redovisning av nätverksamhet.

De bokförda värdena har dessutom påverkats av de omstruktureringar som skett till följd av ägarförändringar. Köpande bolag har redovisat de köpta elnäten till marknadsvärde, vilket normalt sett i väsentlig grad överstiger de bokförda värdena. I praktiken innebär metoden med bokförda värden därmed en påtaglig risk för att strukturella skillnader i redovisningen av de bokförda värdena påverkar intäktsnivån i nätföretagen.

Genom att utgå ifrån nätföretagens redovisade utgifter för investeringar blir det betydligt svårare för tillsynsmyndigheten att skapa incitament att effektivisera verksamheten. Anledningen är att det inte är möjligt att tillämpa styrmedel som främjar en effektivisering, t.ex. standardkostnader för prissättning av investeringar eller att beräkna kostnaderna för nätverksamheten utifrån ett fiktivt nät.

En reglering baserad på bokförda värden utgår från en förmögensbevarande princip. Detta innebär en något lägre grad av risktagande för nätföretaget i samband med investeringar. Detta beror på att osäkerheten kring en investering minskar eftersom hela investeringskostnaden kommer att kunna återvinnas. Minskad osäkerhet stärker generellt sett incitamenten att investera. Å andra sidan kommer kundkollektivet att i mindre utsträckning få möjlighet att ta del av eventuella produktivitetsökningar i nätföretagens investeringsverksamhet.

Rent nuanskaffningsvärde

En annan metod för värdering av kapitalbasen är att beräkna dess nuanskaffningsvärde. En sådan beräkning utgår ifrån investeringsutgiften för ett helt nytt nät med dagens teknik och till dagens priser. Olika metoder finns för att värdera ett nytt nät. En metod är att indexera historiska värden med den allmänna inflationen. En annan metod är att använda standardkostnader för nätets ingående komponenter.

EI R2010:24

Förhandsprövning av elnätstariffer

- slutrapport inför första
tillsynsperioden 2012-2015

Sammanfattning

EI har under cirka två år utarbetat en metod för prövning av nätföretagens förslag till intäktsram. Metoden beskrivs i ett antal rapporter men kommer i huvudsak också att finnas tillgänglig i EI:s IT-system KENT som nätföretagen ska använda för att lämna ett förslag till intäktsram.

Syftet med denna slutrapport är att presentera en samlad bild av hur EI prövar ett förslag till intäktsram och därmed förtydligar rapporten olika rapporter om förhandsregleringen som publicerats under 2009 och 2010. Rapporten innehåller konkreta räkneexempel på beräkningen av en intäktsram med EI:s schablonmetod och rapporten kan därför med fördel läsas tillsammans med "Handboken för redovisning av intäktsram" liksom vid användandet av en särskilt framtagen mall i excel för sammanställning av uppgifter eller IT-systemet KENT.

I denna rapport redovisas också några kvarstående frågeställningar avseende EI:s metod för prövning av ett förslag till intäktsram. Dessa frågeställningar rör kalkylräntan, vilka avskrivningstider som tillämpas för olika typer av anläggningstillgångar, kostnadstäckning för rörelsekapital vid beräkning av en intäktsram och även vissa korrigeringar av EI:s tidigare aviserade metod för beräkning av en skälig löpande kostnad.

Kalkylräntan i första tillsynsperioden

EI avser att beräkna en skälig kalkylränta med Weighted average cost of capital (WACC)-metoden i enlighet med vad som angavs i rapporten EI R2009:9¹. EI har under 2010 analyserat schablonmetoden för konvertering av en WACC efter skatt till en WACC före skatt. Synpunkter har under vintern 2010 inhämtats från en referensgrupp och dessa synpunkter är för närvarande föremål för fortsatt utredning. EI avser under december 2010 att inhämta synpunkter från fristående bedömare om vad som är en skälig kalkylränta för åren 2012-2015. EI avser att uppdatera kalkylräntan årligen under tillsynsperioden och har som målsättning att presentera en preliminär real kalkylränta före skatt under februari 2011.

Avskrivningstider

EI avser att behålla befintliga reglermässiga avskrivningstider för ledningar, kablar och transformatorstationer vid övergång till förhandsprövning av elnätstariffer. Avskrivningstiden för ledningar, kablar och transformatorer i första tillsynsperioden 2012-2015 kommer därför att uppgå till 40 år. Anledningen till detta är att EI vid en sammanvägd bedömning anser att det saknas skäl att höja eller sänka denna nivå. När det gäller elektronisk utrustning och datasystem (t.ex. mätare) tillämpar EI idag en avskrivningstid på 12 år. Med hänsyn till den utveckling som idag sker inom detta område, och den påverkan detta bör ha på tillgångarnas ekonomiska livslängd, anser EI att det är befogat att sänka avskrivningstiden till 10 år.

¹ Förhandsregleringen av elnätsavgifter - principiella val i viktiga frågor (EI R2009:9)

Bilaga 4

Metod för beräkning av intäktsram, formler samt kortfattad beskrivning

Överväganden avseende metodens utformning

Intäktsramen beräknas med schablonmetoden

Utgångspunkten för prövningen av en ansökan om intäktsram är en av Energimarknadsinspektionen (EI) utarbetad schablonberäkningsmetod (schablonmetoden). Denna metod bygger på antaganden om vilken kostnadstäckning och avkastning ett rimligt effektivt företag med likartade objektiva förutsättningar bör ha över tid för att klara sina åtaganden som elnätsföretag. Med denna intäkt ska nätföretaget få kostnadstäckning och avkastning i sin verksamhet så att nätföretaget kan driva nätet med hög leveranssäkerhet och genomföra nödvändiga investeringar för att utveckla elnäten. För att säkerställa att samtliga företag behandlas lika är schablonmetodens beräkning i huvudsak frikopplad från företagens historiska bokförda kostnader.

Schablonmetoden är utformad efter principen att nätföretaget ska ges kostnadstäckning och avkastning utjämnat över anläggningstillgångarnas livslängd. Detta medför att intäkterna blir förutsägbara för nätföretaget och att kundernas avgifter inte påverkas av anläggningarnas ålder eller var företaget befinner sig i sin investeringscykel. En liknande utjämningsmetodik tillämpas exempelvis vid s.k annuitetslån. I dessa fall återbetalar låntagaren lånet med ett lika stort belopp varje månad under ett antal på förhand fastställda månader.

Övergångseffekter när schablonmetoden används

En central fråga i EI:s utredningsarbete för att fastställa metoden har varit att bestämma hur stora intäkter det är motiverat att nätföretaget erhåller under en tillsynsperiod som ersättning för de anläggningar som verksamheten använder.

I utredningsunderlaget konstateras att det mest effektiva sättet att utforma bedömningen av intäktsramarna är att fastställa kapitalbasens ingångsvärde till nätens nuanskaffningsvärde. Regeringen har också lagt fast detta i en förordning (2010:304) om fastställande av intäktsram enligt ellagen (1997:857), där det i 9 § anges att en anläggningstillgång som ingår i kapitalbasen ska åsättas ett nuanskaffningsvärde (NUAK) som motsvarar ett normvärde för en anläggningstillgång som är i huvudsak likadan som den tillgång som ingår i kapitalbasen.

I Energinätsutredningen, som utredde formerna för införandet av en förhandsreglering, framhölls att nuanskaffningsvärdet måste reduceras utifrån hur gammalt nätet är, dvs genom att beräkna ett åldersjusterat nuanskaffningsvärde (SOU 2007:99 sid. 174). Risken för att nätet värderas antingen för lågt eller för högt reduceras därmed. En alltför hög värdering av elnätet, skriver utredningen, t.ex. till det fulla nuvärdet av ett väl avskrivet nät, skulle ge upphov till höga vinster som måste anses oskäligen. En sådan värdering skulle medföra att kunderna får betala högre nättariffer än när nätets nedskrivna värde beaktas. Omvänt kan en för låg värdering av nätet i stället leda till att företagen inte får

2011:07

Kalkylränta i elnätsverksamhet

Inledning

Syftet med denna promemoria är att redovisa vilken kalkylränta i elnätsverksamhet som Energimarknadsinspektionen (EI) kommer att tillämpa för tillsynsperioden 2012-2015. Promemorian har föregåtts av ett utredningsarbete inom EI som innefattar underlag från flera konsultrapporter samt remittering av ett utkast. I denna promemoria och dess bilagor redovisas EI:s analysarbete där bland annat olika beräkningar genomförts. Genom dessa beräkningar har effekterna på kalkylräntans nivå av de synpunkter som inhämtats i remissomgången beaktats. Vidare har det genom de kalkyler EI genomfört, varit möjligt att bedöma vad som är en rimlig nivå på kalkylräntan. Slutligen har synpunkterna från remissinstanserna kommenterats. Denna analys redovisas i bilaga 4. En sammanställning av remissynpunkterna återfinns på EI:s webbplats: <http://www.ei.se/For-Energiforetag/EI/Forhandsprovning-av-elnatstariffer/Viktiga-dokument-forhandsreglering/>. Länkar till rapporter m.m. som i övrigt refereras i denna promemoria återfinns på EI:s webbplats eller kan begäras hos EI.

Energimarknadsinspektionens ställningstagande

EI bedömer att en real kalkylränta före skatt på 5,2% är rimlig att tillämpa för tillsynsperioden 2012-2015. Vidare bedömer inspektionen att kalkylräntan inte behöver uppdateras under åren 2012-2015 men att kalkylräntan vid avstämningen efter tillsynsperioden slut bör ingå som en del av avstämningen.

Underlag för bedömning av kalkylränta 2012-2015

EI har beställt underlag från de två konsultföretagen Grant Thornton och Ernst & Young avseende bedömningar av vad som kan anses vara en rimlig kalkylränta för perioden 2012-2015.

EI R2009:14

Bedömning av elnätföretagens nätavgifter 2008

Redovisning av Energimarknadsinspektionens årliga
granskning av lokalnätsföretagens avgifter

Energimarknads
inspektionen

Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen granskar samtliga nätföretags avgifter varje år men för de kommande åren är förutsättningarna förändrade

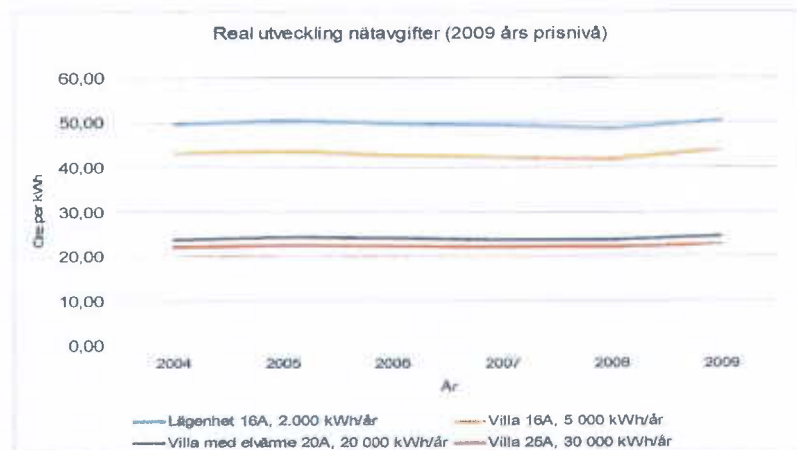
Inriktningen för Energimarknadsinspektionens granskning är att så långt som möjligt efterlikna den förhandsreglering som kommer att tillämpas från och med år 2012. Det är inspektionens mål att den granskning som sker de närmaste åren ska utgöra en "brygga" till det nya med en smidig övergång och stabil utveckling av nättarifferna genom att skapa förutsättningar för en successiv anpassning till det nya regelverket.

Mot bakgrund av de förutsättningar som föreligger för granskningen de närmaste åren har Energimarknadsinspektionen valt att utforma en metod som bygger på följande förutsättningar:

- merparten av granskningsinsatsen måste kunna hanteras schablonmässigt och resurseffektivt,
- individuella förutsättningar i respektive nätområde ska beaktas,
- skälighetsbedömningen sker varje år men hänsyn tas också till nätföretagens förutsättningar och beteende över en flerårsperiod,
- utgångspunkten är resultatet av tidigare granskningar för åren 2003-2007. Utifrån dessa granskningar görs en analys av om förändringarna åren 2008-2011 är rimliga med hänsyn till underliggande kostnadsökningar med mera.

Elnätsföretagens avgifter har varit oförändrade i reala priser under en lång period

För nätföretagen som helhet har nätavgifterna i stort varit oförändrade mellan 1997 och 2007 i reala priser. Det finns flera orsaker till denna utveckling. Till exempel har kostnaderna för överliggande nät varit förhållandevis stabila under senare år. Dessutom har regleringen av nätföretagen sannolikt också bidragit till att hålla tillbaka nätavgifternas utveckling. Figuren nedan visar den reala utvecklingen av nättarifferna under perioden 1 januari 2004 till 1 januari 2009 för fyra vanliga hushållstypkunder uppräknat till 2009 års prisnivå. Figuren visar att med hänsyn tagen till utvecklingen av konsumentprisindex har endast små förändringar skett av elnätspriserna och nätföretagen har i stort över den redovisade perioden haft reall oförändrade priser.

Väsentliga kostnadsökningar för elnätföretagen de kommande åren kommer att avspeglas i kundernas avgifter

Verkligheten för nätföretagen går nu in i en ny fas. De senaste årens händelser med bland annat stormarna Gudrun och Per har inneburit väsentligt ökade krav på nätföretagen i form av ökad leveranssäkerhet. Bland annat ställer de krav på avbrottsersättning som införts i svensk lag ytterligare krav på företagen att investera i utökad leveranssäkerhet. Till detta kommer funktionskravet från 2011 då inga avbrott längre än 24 timmar tillåts. Vidare har även reformen om månadsvis avläsning lett till ökade kostnader för nya mätare och avläsningssystem.

En del av kostnaderna i lokalnätsverksamhet är sådana som nätföretagen inte kan påverka. Det gäller kostnader för de överliggande näten och till vissa delar även nätförluster. De närmaste åren kommer Svenska kraftnät att genomföra kraftiga höjningar av stamnätstariffen, det vill säga de avgifter som tas ut för driften av stamnätet i Sverige. Anledningen till detta är dels det stora investeringsprogram som planeras att genomföras för att göra förstärkningar och anpassningar till energiomställningen som krävs för att Sverige ska klara målet 20/20/20, dels ökade kostnader för nätförluster på grund av att elpriserna har ökat. Ökningarna av stamnätsavgiften uppgick för 2009 till cirka 10 procent och för 2010 uppgår den till 32 procent. För de närmaste åren som följer därefter har Svenska kraftnät aviserat att de årliga ökningarna kommer att ligga på cirka 10 procent. Kostnaderna för stamnätet fördelas på alla elkunder i Sverige. Eftersom de totala ökningarna av stamnätsavgifterna för åren 2009-2014 uppgår till cirka 100 procent så räknar Energimarknadsinspektionen med att detta innebär en avgiftsökning på cirka 20 – 30 procent för landets elnätsskunder, enbart på grund av att stamnätsavgiften höjs.

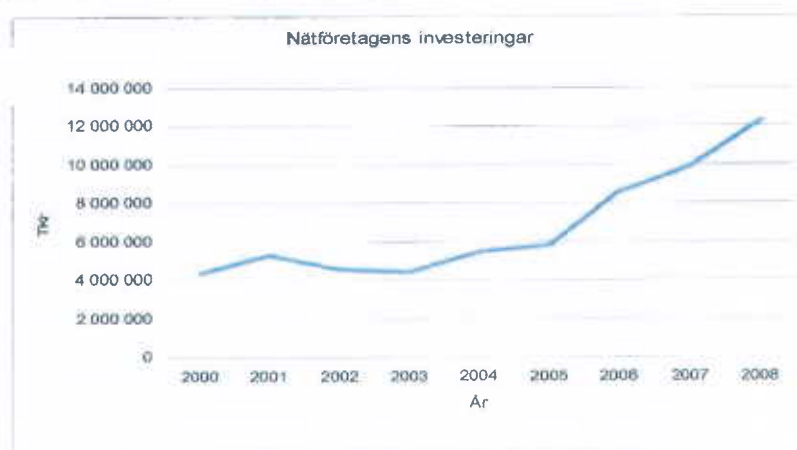
Elnätsföretagen har genom regleringen varit tvingade att genomföra långsiktiga effektiviseringskrav i sin verksamhet. De kostnadsökningar som kan förutses de närmaste åren är av en sådan omfattning att företagen inte bedöms kunna kompensera sig genom ökad effektivitet utan kostnadsökningarna kommer att avspeglas i höjda avgifter till kunderna. Det ska dock i detta sammanhang noteras att Sverige i en internationell jämförelse har låga elnätstariffer.

Investeringsnivån i elnätbranschen har mer än fördubblats sedan 2005

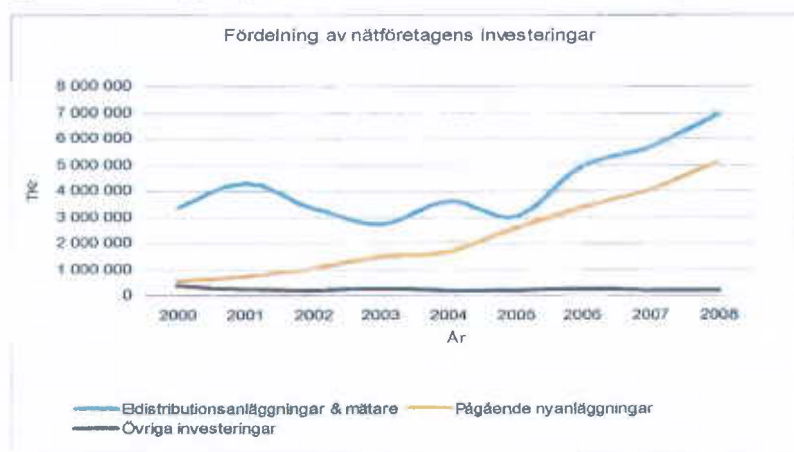
Elnätsföretagen har olika förutsättningar att bedriva sin verksamhet vilket avgör hur mycket ett elnätsföretag behöver investera för att upprätthålla en god kvalitet för kunderna till ett rimligt pris. Som framgår av diagrammet nedan har investeringstakten ökat under 2005-2008, vilket beror på flera orsaker. Under 2005 och 2007 drabbades södra Sverige av stormarna Gudrun och Per, vilket medförde stora skador på distributionsnätet och långa avbrott för kunderna. Detta ledde till att många nätföretag, i synnerhet de med stor andel landsbyggsdistribution, planerat och genomfört stora investeringar för att säkra leveranskvaliteten framöver. Investeringarna i elnäten har ökat kraftigt från en nivå på cirka 5 miljarder kronor till cirka 12 miljarder kronor.

En analys av nätföretagens årsrapporter visar ökade investeringar i nedgrävd jordkabel. Längden oisolerad luftledning för låg- och högspänning har sedan 2004 minskat med ungefär 15 718 km respektive 14 796 km medan jordkabel för lågspänning har ökat med cirka 22 771 km och för högspänning med 24 363 km under samma tidsperiod.

Därutöver har också ökade investeringar i mätning för att klara kravet på månadsavläsning den 1 juli 2009 samt ökade investeringar för att kunna ansluta ny produktion såsom vindkraft, genomförts.

En analys av nätföretagens årsrapporter visar att branschen har ökat sina materiella anläggningstillgångar främst gällande eldistributionsanläggningar och mätare samt pågående nyanläggningar som diagrammet nedan visar. Eldistributionsanläggningar och mätare utgör över 90 procent av samtliga redovisningsenheters materiella anläggningstillgångar. Enligt inspektionens beräkningar uppgår investeringarna 2008 för eldistributionsanläggningar och mätare i förhållande till totala anskaffningsvärden för materiella anläggningstillgångar till cirka 6 procent. Detta kan sättas i relation till att investeringar för övriga anläggningstillgångar under året har varit 0,2 procent. I övriga anläggningstillgångar innefattas byggnader och mark, inventarier, elproduktionsanläggningar samt maskiner och andra tekniska anläggningar.

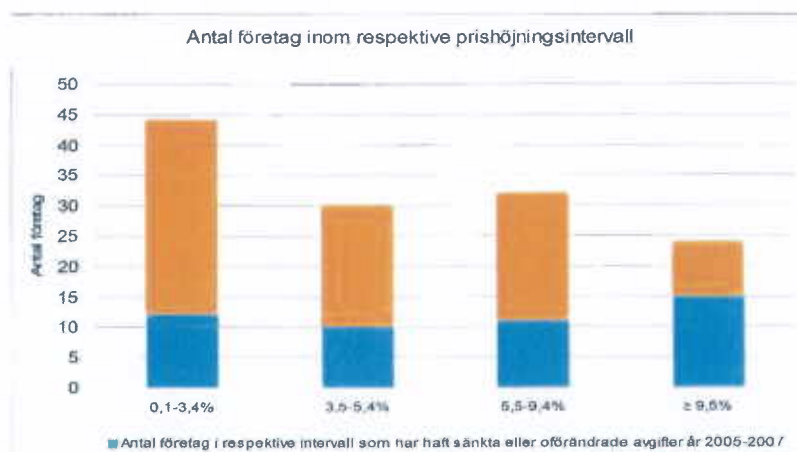
I december 2006 beslutade riksdagen att införa krav på månadsvis avläsning. Det nya kravet började gälla den 1 juli 2009 och innebär att elnätsföretagen är skyldiga att en gång i månaden läsa av samtliga mätare för abonnemang om högst 63 ampere. Skälen till att införa månadsvis avläsning var att skapa incitament till förändrad energiförbrukning, öka rörligheten på elmarknaden, få en koppling mellan förbrukning och fakturering samt uppnå en kortare tid för avräkning. De nya reglerna ställer inga tekniska krav, utan omfattar endast ett funktionskrav på att mätarna ska avläsas en gång per månad. Eftersom elektronisk avläsning är det mest rationella sättet att läsa av mätarställningar på har de flesta nätföretag valt att installera elmätare som kan fjärravläsas. Den 31 december 2004 var 316 512 elmätare utbytt, vilket motsvarade 6 procent av det totala antalet. Den 31 december 2008 var antalet utbytt elmätare cirka 4 210 000 stycken, vilket motsvarade 86 procent av det totala antalet.

Höjningarna av avgifterna 2008 varierar kraftigt mellan företagen men det finns en tydlig koppling till tidigare avgiftsutveckling

Nätföretagens sätt att genomföra ökningar av elnätsavgifterna varierar kraftigt. En del företag har valt att genomföra höjningar successivt under åren, medan andra företag har gjort större enstaka höjningar för att sedan lämna elnätsavgifterna oförändrade under flera år.

Av samtliga lokalnätsföretag ökade cirka 73 procent av företagen sina intäkter år 2008. 30 procent av dessa företag har dock inte höjt nätavgifterna under åren 2005-2007.

Under 2008 har medelvärdet för intäktsökningar varit 5,4 procent. Av samtliga bolag som genomförde en prishöjning av elnätsavgifterna har 57 procent ökat sina intäkter med mindre än medelvärdet. 34 procent av företagen höjde med mindre än medianvärdet som låg på 3,4 procent under år 2008.

Som nämnts tidigare har cirka 73 procent av samtliga elnätsföretag ökat elnätsavgifterna under år 2008. Den procentuella ökningen skiljer sig betydligt åt mellan företagen som diagrammet ovan visar.

- 44 elnätsföretag ökat nätavgifterna inom intervallet 0,1 - 3,4 procent. Av dessa har 23 procent haft sänkta nätavgifter under 2005-2007. Under samma period har resterande nätföretag haft en genomsnittlig ökning på cirka 1,4 procent.
- 29 elnätsföretag har ökat nätavgifterna inom intervallet 3,5 - 5,4 procent. 28 procent av dessa har inte höjt nätavgifterna under 2005-2007. Resterande nätföretag har haft en genomsnittlig ökning på cirka 2,0 procent under samma period.

- 32 elnätsföretag har ökat nätavgifterna inom intervallet 5,5 – 9,4 procent. Under perioden 2005-2007 har 34 procent av dessa nätföretag haft sänkta nätavgifter. Resterande nätföretag har haft en genomsnittlig ökning på 1,7 procent.
- 24 elnätsföretag har höjt sina nätavgifter med 9,5 procent eller mer. Av dessa är det cirka 54 procent som inte har höjt sina nätavgifter mellan 2005-2007. Resterande 46 procent har haft en genomsnittlig ökning på 1,5 procent.

Det är ett tydligt mönster att de företag som tidigare år varit återhållsamma med avgiftshöjningar eller rent av haft oförändrade eller sänkta intäkter, tillhör de nätföretag som genomfört de kraftigaste höjningarna under 2008.

Granskningen har skett i två steg

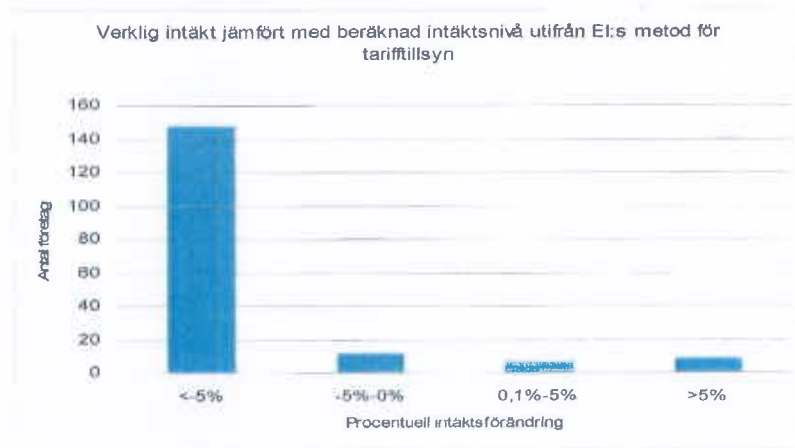
Utgångspunkten har varit den tidigare granskning som genomförts då nätföretagens intäktsnivå, efter eventuella åtaganden om justeringar av tarifferna, i förhållande till företagets prestation ansetts skäliga.

I det första steget har Energimarknadsinspektionen, utifrån uppgifterna i särredovisningen, tillsammans med de gränsvärden som fastställts av inspektionen gjort en individuell beräkning där företagets intäkter jämförs med utvecklingen av faktiska kostnader för nätförluster och överliggande nät samt beräknade påverkbara kostnader och beräknade kapitalkostnader.

I det andra steget gör Energimarknadsinspektionen en fortsatt bedömning av de företag som "gallrats ur" i det första steget av granskningen.

158 elnätsföretag klarar det första steget i granskningen med marginal

Av de granskade företagen hade 158 stycken en verklig intäkt som är lägre än tillåten intäkt. Nedan redovisas utfallet av de granskade företagen samt hur dessa fördelar sig över procentuell intäktsförändring efter att godkända kostnader dragits bort.

14 elnätföretag har granskats vidare med företagsspecifik bedömning

I det andra steget har Energimarknadsinspektionen genomfört en företagsspecifik bedömning för att skapa en djupare helhetsbild av elnätsföretagens verksamhet. Faktorer som hur företagen fallit ut i inspektionens tidigare bedömningar av nättariffer och hur de agerat med höjningar av nättariffer under tidigare år är faktorer som tillsammans med de faktiska omständigheterna för respektive företag utgör Energimarknadsinspektionens bedömning.

Syftet med bedömningen är att utvärdera om det finns indikationer på att företagets avgifter inte är skäliga och att kunderna därigenom har fått erlägga för höga tariffer.

För 7 av bolagen gäller att tariffnivån i tidigare års granskningar understigit den godkända nivån. Därmed bedöms höjningar i dessa företag utgöra en anpassning av intäktsnivån som inte kunnat avspeglas i det första steget i granskningen.

För de resterande 7 bolagen har en företagsspecifik granskning av höjningarna 2008 genomförts. En sammanställning av dessa redovisas i bilaga 7. Gemensamt för alla är att de höjningar av avgifter som skett avspeglar den underliggande kostnadsutvecklingen och/eller att tariffnivåerna i tidigare granskningar visat sig ligga under godkänd intäktsnivå.

EI R2010:25

Bedömning av elnätsföretagens nätavgifter 2009

- redovisning av
Energimarknadsinspektionens
årliga granskning av lokalnät-
företagens avgifter

Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen granskar samtliga nätföretags avgifter varje år men för de kommande åren är förutsättningarna förändrade

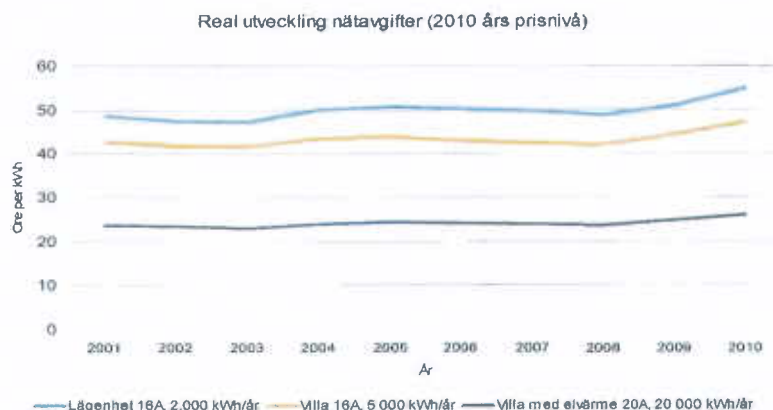
För andra året i rad har Energimarknadsinspektionen granskat nätföretagens avgifter utifrån den granskningsmetod som togs fram under 2009 och som ska gälla fram tills att förhandsregleringen träder i kraft 2012.

Inspektionens mål är att den granskning som sker de närmaste åren ska utgöra en "brygga" till den nya regleringen. En smidig övergång och stabil utveckling av nättarifferna skapas därmed genom en successiv anpassning till det nya regelverket.

Elnätsföretagens avgifter har varit oförändrade i reala priser under en lång period

För nätföretagen som helhet har nätavgifterna i stort varit oförändrade i reala priser fram till och med år 2008. Det finns flera orsaker till denna utveckling. De lokala nätföretagens kostnader för tillgång till regionnät och stamnät, det vill säga överliggande nät, har varit förhållandevis stabila. Dessutom har regleringen av nätföretagen bidragit till att hålla tillbaka nätavgifternas utveckling. Från år 2009 har däremot nättarifferna för landets samtliga nätföretag ökat kraftigt.

Figur nedan visar den reala utvecklingen av nättarifferna under perioden 1 januari 2001 till 1 januari 2010 för tre vanliga hushållskunder uppräknat till 2010 års prisnivå. Figuren visar att med hänsyn tagen till utvecklingen av konsumentprisindex (KPI), har endast små förändringar skett i elnätspriserna mellan åren 2001 – 2008. Därefter har utvecklingen av nätavgifterna inneburit ett trendbrott då avgifterna ökar kraftigt år 2009 och 2010.

Två tydliga tendenser kan urskiljas för 2010 års höjningar av nättariffer. Den ena är att kunder i lägenhet fått större höjningar jämfört med kunder i villa. Den andra tendensen är att höjningarna generellt sett varit högre på den fasta än på den rörliga delen av avgiften för samtliga kunder.

Väsentliga kostnadsökningar för elnätsföretagen de kommande åren kommer att avspeglas i kundernas avgifter

De stora elavbrotten i samband med stormarna Gudrun och Per åren 2005 och 2007 har bidragit till omfattande investeringar i nedgrävning och isolering av ledningar. Därutöver har funktionskravet som införs i lagstiftningen från 1 januari 2011 också inneburit att nätföretagen investerat för att uppnå ökad leveranssäkerhet. Detta eftersom kravet innebär att inga avbrott längre än 24 timmar kommer att tillåtas. Vidare har även reformen under 2009 om månadsvis avläsning lett till ökade kostnader för nya mätare och avläsningssystem.

Elnätsföretagen har de senaste två åren fått ökade kostnader som inte kan påverkas på kort sikt. Det gäller framförallt kostnader för överliggande nät. De närmaste åren kommer Svenska Kraftnät att genomföra kraftiga höjningar av stamnätstaxan, det vill säga de avgifter som tas ut av regionnät- och lokalnätsföretagen för att bekosta driften av stamnätet i Sverige. Anledningen till dessa höjningar är dels ett stort investeringsprogram som planeras, dels nätförluster, det vill säga kostnader för att ersätta den el som av tekniska skäl förloras vid överföringen. Som ett led i klimatpolitiken genomför Svenska Kraftnät omfattande investeringar för att omhänderta förnybar elproduktion. Investeringar görs också för att bygga bort begränsningar i överföringsförmågan inom landet och mellan Sverige och grannländerna. Därtill krävs reinvesteringar i befintliga anläggningar för att upprätthålla hög driftsäkerhet och göra elsystemet mer robust.

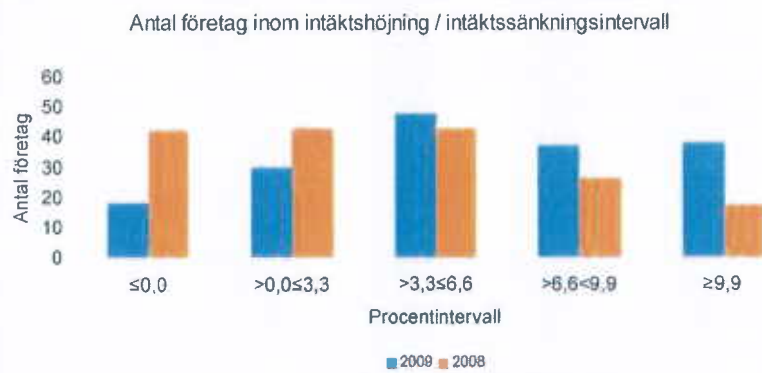
Stamnätstaxan för 2009 höjdes med cirka 10 procent och för 2010 uppgår den totala höjningen av avgiften till cirka 32 procent, vilket enligt E.L:s beräkningar förklarar i genomsnitt ungefär hälften av lokalnätsföretagens höjningar av nättariffer för 2010.

I slutet av augusti 2010 meddelade Svenska Kraftnät att stamnätstaxan kommer att höjas från och med den 1 januari 2011. Energiavgiften höjs med 9 procent, medan effektavgiften kommer att höjas med 19 procent. Den senare höjningen är högre än vad som förutsågs i den investerings- och finansieringsplan som Svenska Kraftnät lämnade till regeringen i februari. För de närmast efterföljande åren har Svenska Kraftnät aviserat att de årliga ökningarna kommer att ligga på cirka 10 procent. Det bör tilläggas att det kommer att vara stora skillnader i ökningen av stamnätstaxan beroende på var i landet företagen är verksamma.

Elnätsföretagen har sedan 1996 då elmarknaden avreglerades effektiviseringskrav i sin verksamhet. De kostnadsökningar som kan förutses de närmaste åren är av en sådan omfattning att företagen inte bedöms kunna kompensera sig enbart genom ökad effektivitet utan kostnadsökningarna kommer att avspeglas i höjda avgifter till kunderna.

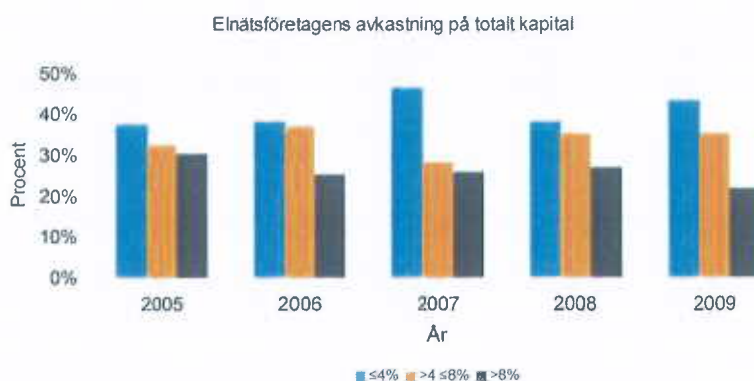
Stora skillnader mellan nätföretagens intäktsökningar

Av figuren nedan framgår att betydligt fler nätföretag genomför större ökningar av tarifferna än föregående år. Flera lokalnätsföretag ligger inom de högre intervallen i jämförelse med föregående år. Emellertid ligger fortfarande majoriteten av företagen på det mittersta intervallet som omfattar intäktsökningar från 3,3 procent till 6,6 procent. Både medelvärdet och medianen ligger på cirka 6,2 procent för intäktsökningen 2009. Det är 18 stycken lokalnätsföretag som har sänkt sina nättariffer under 2009. Detta är en minskning i jämförelse med föregående år då 41 stycken nätföretag sänkte sina nättariffer.

Av figuren ovan framgår det även att av de företag som har höjt sina totala intäkter med 9,9 procent eller mer, har cirka 32 procent under år 2008 haft sänkta intäkter. Företagen som ligger inom det högsta intervallet för år 2009 hade under år 2008 en genomsnittlig höjning på cirka 3,8 procent av sina totala intäkter.

De företag som sänkt de totala intäkterna för år 2009 har under 2008 genomsnittligt höjt de totala intäkterna med omkring 16,9 procent. Därav kan det konstateras att de företag som tidigare haft samma eller sänkta nättariffer har höjt för år 2009.

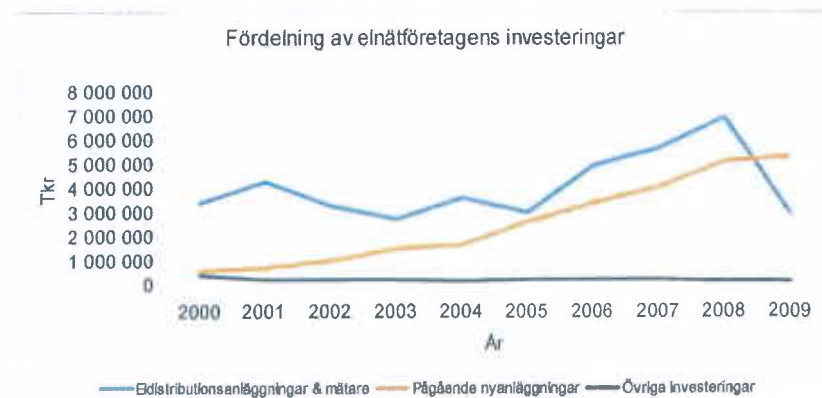
Energimarknadsinspektionen kan dock konstatera att de ökningarna av intäkterna som nätföretagen genomfört under 2009 väsentligt överstigit de underliggande kostnadsökningar som nätföretagen vidkänts. Majoriteten av nätföretagen har dock i tidigare års granskningar av nätavgifterna haft betydande utrymme till höjningar på grund av att den avkastning som dessa företag har är väsentligt lägre än den reglermässiga avkastningen.

Investeringsnivån i elnätsbranschen

Elnätsföretagen har olika förutsättningar för att bedriva sina verksamheter, vilket avgör hur mycket ett elnätsföretag behöver investera för att upprätthålla en god kvalitet för kunderna till ett rimligt pris.

Som framgår av diagrammet nedan har investeringstakten ökat under åren 2005-2008. Under 2009 minskade investeringsnivån med cirka 31 procent i jämförelse med år 2008. Detta beror på flera orsaker, under 2005 och 2007 drabbades södra Sverige av stormarna Gudrun och Per, vilket medförde stora skador på distributionsnätet och långa avbrott för kunderna. Detta ledde till att många nätföretag, i synnerhet de med stor andel landsbygdsdistribution genomförde stora investeringar för att säkra leveranskvaliteten framöver. Investeringarna i elnäten har ökat kraftigt från en nivå på cirka 5 miljarder kronor under 2005 till cirka 12 miljarder kronor för 2008.

Under 2008 ökade investeringarna kraftigt för mätare, för att klara av kravet på månadsavläsning den 1 juli 2009. I slutet av år 2008 hade cirka 86 procent av nätföretagen redan bytt ut sina mätare, vilket också förklarar den ökade investeringsnivån under år 2008. Flera investeringar genomfördes också för att kunna ansluta ny elproduktion såsom vindkraft.

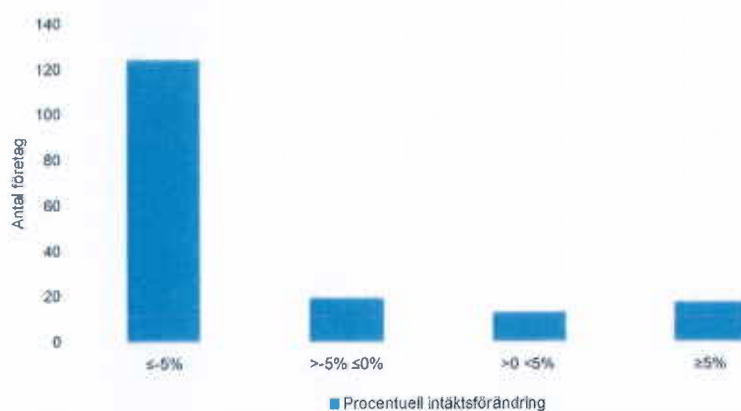
Under perioden 2005-2008 har nätföretagen ökat sina materiella anläggningstillgångar främst gällande eldistributionsanläggningar och mätare samt pågående nyanläggningar. Under 2009 har investeringsnivån sjunkit gällande eldistributionsanläggningar och mätare medan pågående nyanläggningar har fortsatt att öka med cirka 213 miljoner kronor.

I 2009 års granskning av nätavgifter har 143 elnätsföretag klarat det första steget med marginal

Under 2010 har inspektionen granskat nätintäkterna avseende 2009 för 173 redovisningsenheter. För ytterligare två redovisningsenheter har granskningen inte kunnat genomföras på grund av brister i särredovisningen.

Av de granskade företagen har 143 haft en verklig intäkt som var lägre än den tillåtna intäkten. I nedanstående figur redovisas utfallet av de granskade företagen samt hur dessa fördelar sig över procentuell intäktsförändring efter att godkända kostnader dragits bort. Föregående år klarade 158 lokalnätsföretag det första steget vilket innebär att fler företag har "gallrats ut" för 2009.

Verklig intäkt jämfört med beräknad intäktsnivå utifrån Elis metod för tariffillsyn

30 elnätsföretag har granskats vidare med företagsspecifik bedömning

Energimarknadsinspektionen har genomfört en företagsspecifik bedömning för att skapa en djupare helhetsbild av elnätsföretagens verksamhet. Faktorer som hur företagen tidigare fallit ut i inspektionens bedömningar av tariffer och hur de agerat med höjningar av tariffer under tidigare år, är förhållanden som tillsammans med de faktiska omständigheterna för respektive nätföretag utgör Energimarknadsinspektionens bedömning. Syftet med bedömningen är att utröna om det finns indikationer på att företagets nättariffer inte är skäliga och att kunderna därigenom har fått erlägga för höga avgifter.

För 14 nätföretag har det funnits förklarande och godtagbara orsaker till de genomförda tariffhöjningarna för 2009. För ett flertal av de 14 nätföretagen som har granskats företagsspecifikt har den totala intäktsutvecklingen följt kostnadsutvecklingen väldigt väl, det vill säga att tidigare tariffhöjningar har avspeglat verksamhetens underliggande kostnader. Något som har kunnat uppmärksammas vid den företagsspecifika bedömningen är att ett antal företag har haft oförändrade tariffer under flera år. Höjningen av 2009 års nättariffer gjorde i sin tur att dessa företag togs ut för en fortsatt företagsspecifik granskning, i övrigt hade intäktsutvecklingen följt kostnadsutvecklingen.

Nedanstående elnätsföretag som företräds av A1 Advokater har enligt Ei avseende tillsynsåret 2008 **underdebiterat mer än 5 % (Ei R2009:14)**

1	AB Kramfors Energiverk 556066-8492
2	Affärsverken Karlskrona AB 556049-4733
3	Ale Elförening Ek. För. 763500-0040
4	Alvesta Elnät AB 556525-6210
5	Bengtsfors Energi Nät AB 556502-1127
6	Bergs Tingslags Elektr. 556012-2649
7	Bjäre Kraft Ek. För 739400-0132
8	Blåsjön Nät AB 556061-9172
9	Boo Energi Ek. För. 714000-0204
10	Borås Elnät AB 556527-5582
11	Brittedals Elnät 737000-0106
12	Degerfors Energi AB 556210-3571
13	Elverket Vallentuna 556577-2141
14	Falbygden Energi Nät AB 556407-5165
15	Falu Elnät AB 556002-8473
16	Filipstad Energinät AB 556517-4991
17	Gislaved Energi AB 556223-8765
18	Gotlands Energi AB 556008-2157
19	Grästorp Energi Ek. För 769000-2766
20	Göteborg Energi Nät AB 556379-2729
21	Habo Kraft AB 556058-9805
22	Halmstads Energi och Miljö AB 556330-3980

23	Hedemora Energi AB 556115-5226
24	Härjeåns Nät AB 556189-3198
25	Härryda Energi AB 556026-3245
26	Höganäs Energi AB 556440-2401
27	Jämtkraft Elnät AB 556103-3993
28	Jönköpings Energinät AB 556449-7575
29	Karlshamn Energi AB 556223-8849
30	Kviinge EI AB 556712-4705
31	Kvänumbygdens Energi Ek. För. 768400-2194
32	Lerum Energi AB 556109-3955
33	Mariestad Toreboda Energi AB 556354-1860
34	Mellersta Skånes Kraft 737000-2458
35	Mälarenergi Elnät 556554-1504
36	Mölnadal Energi Nät AB 556509-4587
37	Nynäshamn Energi AB 556008-6877
38	Närkes Kils Elektriska 775000-1898
39	Olseröds Elektriska Distributionförening 738200-3924
40	Oskarshamn Energi Nät 556275-8762
41	Partille Energi Nät AB 556528-5698
42	Sandhult-Sandareds EI 764500-4644
43	SEVAB Strängnäs Energi 556527-5764
44	Sjogerstads Elektriska Distributionförening Ek. För 766600-1875
45	Sjöbo Elnät AB 556011-5510
46	Skara Energi AB 556429-4303

47	Skånska Energi Nät AB 556497-5232
48	Staffanstorps Energi AB 556447-6736
49	Sundsvall Elnät AB 556502-7223
50	Sävsjö Energi AB 556190-5802
51	Sölvesborgs Energi o Vatten AB 556055-8677
52	Telge Nät AB 556558-1757
53	Trelleborgs kommun 212000-1199
54	Ulricehamns Energi AB 556456-5389
55	Utsikt Katrineholm 556426-8588
56	Utsikt Nät AB 556483-4926
57	Vaggeryds Elverk 212000-0522
58	Varbergssortens Elkraft Ek. För. 749600-1145
59	Vattenfall Eldistribution AB 556417-0800 RER00572
60	Vattenfall Eldistribution AB 556417-0800 RER00583
61	Västbergslagens Elnät AB 556565-6864
62	Västra Orusts Energitjänst 758500-2152
63	Växjö Energi Elnät AB 556526-8512
64	Ystad Energi AB 556527-2936
65	Öresundskraft AB 556089-7851
66	Öresundskraft Nordvästra Skåne AB 556430-4870

Nedanstående elnätsföretag som företräds av A1 Advokater har enligt Ei avseende tillsynsåret 2008 **underdebiterat med 0-5 % (Ei R2009:14)**

1	Alingsås Energi Nät AB 556402-5905
2	Eskilstuna Energi och Miljö AB 556513-9556
3	Götene Elförening Ek. För 769000-0612
4	Landskrona Energi AB 556803-9217
5	LEVA i Lysekil AB 556508-3440
6	Näckåns Elnät AB 556526-6995
7	Skövde kommun (Elnät) 212000-1710
8	Tidaholms Elnät AB 556004-3332

Nedanstående elnätsföretag som företräds av A1 Advokater har enligt Ei avseende tillsynsåret 2009 **underdebiterat mer än 5 % (Ei R2010:25)**

1	AB Kramfors Energiverk 556066-8492
2	Ale Elförening Ek. För. 763500-0040
3	Alvesta Elnät AB 556525-6210
4	Bergs Tingslags Elektr. 556012-2649
5	Bjäre Kraft Ek. För 739400-0132
6	Blåsjön Nät AB 556061-9172
7	Boo Energi Ek. För. 714000-0204
8	Brittedals Elnät 737000-0106
9	Degerfors Energi AB 556210-3571
10	Elverket Vallentuna 556577-2141
11	Falbygden Energi Nät AB 556407-5165
12	Falu Elnät AB 556002-8473
13	Filipstad Energinät AB 556517-4991
14	Gislaved Energi AB 556223-8765
15	Gotlands Energi AB 556008-2157
16	Göteborg Energi Nät AB 556379-2729
17	Habo Kraft AB 556058-9805
18	Hedemora Energi AB 556115-5226
19	Härryda Energi AB 556026-3245
20	Höganäs Energi AB 556440-2401
21	Jämtkraft Elnät AB 556103-3993
22	Jönköpings Energinät AB 556449-7575

23	Karlshamn Energi AB 556223-8849
24	Kviinge EI AB 556712-4705
25	Kvånumbygdens Energi Ek. För. 768400-2194
26	Lerum Energi AB 556109-3955
27	LEVA i Lysekil 556408-3440
28	Mariestad Toreboda Energi AB 556354-1860
29	Mellersta Skånes Kraft 737000-2458
30	Nynäshamn Energi AB 556008-6877
31	Näckåns Elnät AB 556526-6995
32	Olseröds Elektriska Distributionförening 738200-3924
33	Partille Energi Nät AB 556528-5698
34	Sandhult-Sandareds EI 764500-4644
35	SEVAB Strängnäs Energi 556527-5764
36	Sjogerstads Elektriska Distributionförening Ek. För 766600-1875
37	Sjöbo Elnät AB 556011-5510
38	Skånska Energi Nät AB 556497-5232
39	Sävsjö Energi AB 556190-5802
40	Sölvesborgs Energi o Vatten AB 556055-8677
41	Trelleborgs kommun 212000-1199
42	Ulricehamns Energi AB 556456-5389
43	Utsikt Nät AB 556483-4926
44	Vaggeryds Elverk 212000-0522
45	Varbergsortens Elkraft Ek. För. 749600-1145
46	Vattenfall Eldistribution AB 556417-0800 RER00572

47	Vattenfall Eldistribution AB 556417-0800 RER00583
48	Västra Orusts Energitjänst 758500-2152
49	Växjö Energi Elnät AB 556526-8512
50	Öresundskraft Nordvästra Skåne AB 556430-4870

Nedanstående elnätsföretag som företräds av A1 Advokater har enligt Ei avseende tillsynsåret 2009 **underdebiterat med 0-5 % (Ei R2010:25)**

1	Eskilstuna Energi och Miljö AB 556513-9556
2	Härjeåns Nät AB 556189-3198
3	Kraftringen Nät AB 556228-1138
4	Landskrona Energi AB 556803-9217
5	Mälarenergi Elnät 556554-1504
6	Skara Energi AB 556429-4303
7	Skövde kommun (Elnät) 212000-1710
8	Staffanstorps Energi AB 556447-6736
9	Sundsvall Elnät AB 556502-7223
10	Utsikt Katrineholm 556426-8588
11	Västbergslagens Elnät AB 556565-6864
12	Ystad Energi AB 556527-2936
13	Öresundskraft AB 556089-7851

2010:03

Utvecklingen av elnätsavgifter 2009-2010

Elnätsföretagen höjer sina avgifter kraftigt

Efter en lång period av oförändrade nätavgifter höjer nu nätföretagen sina avgifter kraftigt för år 2010. De genomsnittliga höjningarna uppgår till mellan 6 och 9 procent för de kategorier av typkunder som Energimarknadsinspektionen, EL, redovisar i denna PM.

Många år med oförändrade priser

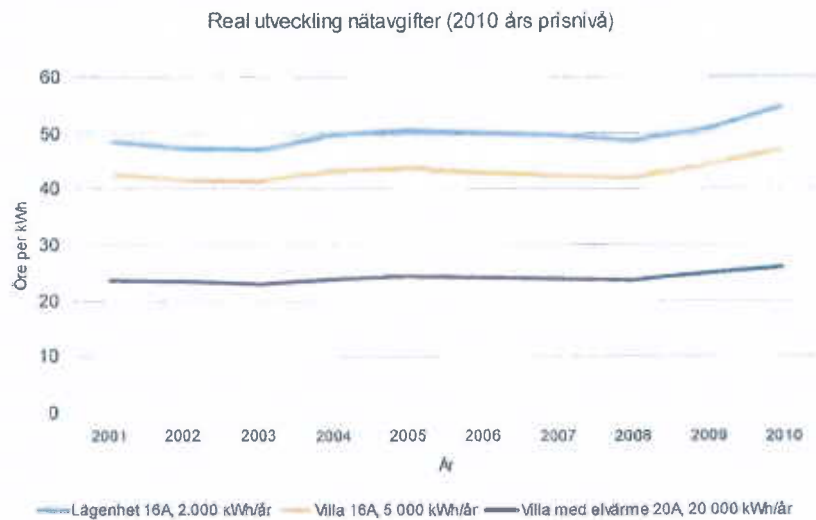
För nätföretagen som helhet har nätavgifterna i stort varit oförändrade under den senaste tioårsperioden i reala priser¹. Det finns flera orsaker till denna utveckling. De lokala nätföretagens kostnader för tillgång till regionnät och stamnät, det vill säga överliggande nät, har varit förhållandevis stabila.

Dessutom har regleringen av nätföretagen bidragit till att hålla tillbaka nätavgifternas utveckling. Diagram 1, se nästa sida, visar den reala utvecklingen av nättarifferna² under perioden 1 januari 2001 till 1 januari 2010 för tre vanliga hushållstypkunder uppräknat till 2010 års prisnivå. Figuren visar att med hänsyn tagen till utvecklingen av konsumentprisindex (KPI), har endast små förändringar skett i elnätspriserna fram till år 2009 och 2010 års nätavgifter innebär ett trendbrott då avgifterna ökar kraftigt.

¹ Real prisutveckling visar prisutvecklingen i förhållande till den totala kostnadsutvecklingen i Sverige.

² Diagrammet visar prisutvecklingen av mediannätavgiften. Anledningen till att medianvärden används är att de ger en mer rättvisande bild av den generella utvecklingen då det förekommer enstaka extrema höjningar som inte är representativa för hela branschen.

Diagram 1: Real utveckling av nätavgifter

För de redovisade typkunderna ligger de nominella³ medianhöjningarna mellan 6,2 procent och 8,9 procent. Detta innebär en stor real ökning av avgifterna då utvecklingen av KPI endast varit 0,64 procent under året.

Trendbrottet kommer inte som någon överraskning. De stora elavbrotten i samband med stormarna Gudrun och Per åren 2005 och 2007 har lett till omfattande investeringar i nedgrävning och isolering av ledningar. Till detta kommer investeringar för att möta det funktionskrav som införs i lagstiftningen från 1 januari 2011, vilket innebär att inga avbrott längre än 24 timmar kommer att tillåtas. Vidare har även reformen under 2009 om månadsvis avläsning lett till ökade kostnader för nya mätare och avläsningsystem.

³ De faktiska prisförändringarna utan att hänsyn tagits till KPI.

Diagram 2: Lokalnätföretagens investeringar i form av inköp av materiella anläggningstillgångar

Dessutom har företagen fått ökade kostnader som inte kan påverkas på kort sikt. Det gäller framförallt kostnader för de överliggande näten. De närmaste åren kommer Svenska Kraftnät att genomföra kraftiga höjningar av stamnätstariffen, det vill säga de avgifter som tas ut av regionnäts- och lokalnätsföretagen för att bekosta driften av stamnätet i Sverige. Anledningen till dessa höjningar är dels ett stort investeringsprogram som planeras, dels nätförluster, det vill säga kostnader för att ersätta den el som av tekniska skäl förloras vid överföringen. Som ett led i klimatpolitiken genomför Svenska Kraftnät omfattande investeringar för att omhänderta förnybar elproduktion. Investeringar görs också för att bygga bort begränsningar i överföringsförmågan inom landet och mellan Sverige och grannländerna. Därtill krävs reinvesteringar i befintliga anläggningar för att upprätthålla hög driftsäkerhet och göra elsystemet mer robust. För två år sedan beräknades Svenska Kraftnäts investeringar under de tre åren 2009–2011 komma att uppgå till 4,5 miljarder kronor. När liknande investeringsplan för treårsperioden 2011–2013 upprättats blir motsvarande siffra 12 miljarder kronor.

Ökningen av stamnätsavgiften uppgick för 2009 till cirka 10 procent och för 2010 uppgår den till 32 procent vilket enligt EI:s beräkningar⁴ förklarar i genomsnitt ungefär hälften av lokalnätföretagens höjningar 2010. För de närmast efterföljande åren har Svenska Kraftnät aviserat att de årliga ökningarna kommer att ligga på cirka 10 procent. Då de totala ökningarna av stamnätsavgifterna för åren 2009-2014 kan beräknas till cirka 100 procent räknar Energimarknadsinspektionen med att detta innebär en avgiftsökning på cirka 20-30 procent för landets elnätstkunder, enbart på grund av ökningarna av stamnätsavgiften. Här bör tilläggas att det kommer vara stora skillnader i ökning av stamnätsavgift beroende på var i landet företagen är verksamma.

Elnätsföretagen har sedan 1996 då elmarknaden avreglerades effektiviseringskrav i sin verksamhet. De kostnadsökningar som kan förutses de närmaste åren är av en sådan omfattning att företagen inte bedöms kunna kompensera sig enbart genom ökad effektivitet utan kostnadsökningarna kommer att avspeglas i höjda avgifter till kunderna.

Stora skillnader i prisökningar

Prisökningarna varierar kraftigt mellan företagen och typkunderna. Totalt sett ökar avgifterna för hushållskunderna med i genomsnitt cirka 7,8 procent⁵. Skillnaderna mellan företagen och typkunderna varierar dock kraftigt mellan sänkningar på dryga 10 procent till höjningar som är närmare 50 procent. Majoriteten av företagen har genomfört höjningar under året mellan 0-10 procent.

⁴ Beräkningen antar att samtliga kostnadsökningar tas ut på slutkund. Enligt EI:s uppgifter är i dagsläget regionnätbolagens kostnader för överliggande nät i genomsnitt 40% av de totala kostnaderna och lokalnätbolagens är 27%.

⁵ Viktat med antal kunder.

Fastställande av intäktsram enligt 5 kap. ellagen (1997:857)

Beslut

1. Energimarknadsinspektionen (EI) fastställer intäktsramen för Fortum Distribution AB 556037-7326 avseende redovisningsenheten RER00259 till högst 1 666 784 tkr för tillsynsperioden 2012-2015 i 2010 års prisnivå.

Intäktsramen kommer efter tillsynsperioden att justeras för vart och ett av åren i perioden med följande faktorprisindex genom att

- a. kapitalbasens nuanskningsvärde räknas om med faktorprisindex (FPI) för byggnader¹ och
- b. den löpande påverkbara kostnaden räknas om med faktorprisindex (FPI) för elnätsföretag – regionnät avseende löpande påverkbara kostnader².

Efter tillsynsperioden ska det faktiska utfallet avseende investeringar och utrangeringar jämföras med prognosen för investeringar och utrangeringar i kapitalbasen. Vidare ska den löpande opåverkbara kostnaden jämföras med det faktiska utfallet. Om det faktiska utfallet i dessa delar avviker från prognoserna kan intäktsramen komma att omprövas.

2. EI fastställer normnivån på kvaliteten i nätverksamheten för respektive kvalitetsindikator för tillsynsperioden till följande nivåer.

- a) Kvalitetsindikator: Aviserade avbrott (ILE) 0,00 kWh.
- b) Kvalitetsindikator: Oaviserade avbrott (ILE) 19 392,33 kWh.
- c) Kvalitetsindikator: Aviserade avbrott (ILEffekt) 0,00 kW.
- d) Kvalitetsindikator: Oaviserade avbrott (ILEffekt) 23 474,34 kW.

Efter tillsynsperiodens slut ska den faktiska kvaliteten i nätverksamheten jämföras med normnivån. Om den faktiska kvaliteten avviker från normnivån ska intäktsramen justeras i enlighet med vad som framgår av Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2011:1) om vad som avses med kvaliteten i

¹ Framtaget av SCB, se bilaga 5.

² Framtaget av SCB, se bilaga 6.

Den löpande opåverkbara kostnaden har beräknats i enlighet med den prognos företaget har redovisat till EI. Därutöver anser EI att kostnader för att hyra tunnlar ska ingå i de löpande opåverkbara kostnaderna och inte som kapitalkostnader vilket företaget har yrkat. En detaljerad redovisning av beräkningen av den opåverkbara kostnaden för företaget framgår av bilaga 7.

Företaget har i sin ansökan angett att de påverkbara löpande kostnaderna ska uppgå till 189 642 tkr. Företaget har räknat om vissa kapitalkostnader till löpande kostnader för anläggningar som inte ska ingå i kapitalbasen. Vid denna omräkning har företaget använt sig av en ränta på 8,69 procent. EI bedömer att räntan ska uppgå till 4,83 procent, se EI PM 2011:03 Ränta vid omräkning från kapitalkostnad till löpande kostnad i förhandsregleringen. Skäl att frångå denna bedömning föreligger inte. De löpande påverkbara kostnaderna har i övrigt beräknats utifrån de uppgifter som företaget har redovisat (bilaga 1a tabell 4, tabell 5 och tabell 7) och med hänsyn till den korrigering som företaget anför i avsnitt 3.9 i bilaga 1b. EI har sammanfattningsvis beräknat de löpande påverkbara kostnaderna till 165 691 tkr. En detaljerad redovisning av beräkningen av den påverkbara kostnaden för företaget framgår av bilaga 7.

Företagets yrkade intäktsram om 1 766 443 tkr överstiger den av EI beräknade långsiktiga högsta godtagbara intäktsramen. Vid skälighetsbedömningen ska EI beakta kundernas rätt till låga och stabila tariffer. Detta innebär att kunderna inte ska få omotiverat stora avgiftsförändringar från ett år till ett annat. Hur stora förändringar som kan tillåtas i det enskilda fallet måste bedömas utifrån företagets nuvarande intäktsnivå.

Företagets intäkter för åren 2006-2009 uppgår till 1 666 252 tkr i 2010 års prisnivå⁷. En beräknad långsiktigt godtagbar intäktsram enligt schablonmetoden i 2010 års prisnivå är därmed 530 tkr högre än för fyraårsperioden 2006-2009. En avgiftshöjning med detta belopp får i förvarande fall anses vara förenlig med kravet på låga och stabila tariffer och en utjämning över tid är därför inte nödvändig. Intäktsramen ska därför fastställas till 1 666 784 tkr, varvid företagets yrkande sätts ned med 99 659 tkr.

När det gäller företagets behov av att periodisera anslutningsintäkter följer det av 5 kap. 17 § ellagen att företaget kan ansöka om sådan periodisering senast tre månader efter den tillsynsperiod då intäkterna uppkommit. Då några intäkter inte ännu uppkommit för tillsynsperioden kan företagets yrkande i denna del inte nu prövas. Yrkandet ska därför avvisas i denna del.

Bedömning av kvaliteten i nätverksamheten

EI ska vid beräkning av en skäligen intäktsram också bestämma vad som är en rimlig kvalitet på leveranssäkerheten enligt 5 kap. 7 § ellagen.

EI har med stöd av bemyndigande, utarbetat föreskrifter (EIFS 2011:1), för bedömning av kvalitetsnivån i nätverksamheten såsom redovisats ovan under rubriken Aktuella regler. Innebörden i dessa föreskrifter är att EI vid fastställande av en intäktsram också

⁷ Efter korrigering av felaktig bokföring mellan regionnät och lokalnät, se tabell 1.

Förvaltningsrätten i Linköping
Box 406
581 04 Linköping

Mål nr 7991-11, Enhet 1

Elverket Vallentuna AB (RELO0202) ./. Energimarknadsinspektionen angående tillämpning av ellagen

Förelagd därtill får Energimarknadsinspektionen (Ei) härmed inkomma med följande yttrande.

Inställning till allmänna yrkanden och grunder

Allmänna yrkanden

Inställning till yrkandena under punkterna 1 och 2

Ei bestrider yrkandet under punkten 1, men medger att beslutet ändras på så sätt att

- a) de opåverkbara löpande kostnaderna under tillsynsperioden och
- b) de kapitalkostnader som beräknas av Ei på nätföretagets ökade nuanskaffningsvärde för investeringar minus utrangeringar under tillsynsperioden i sin helhet ska ingå i intäktsramen under den första tillsynsperioden 2012-2015.

Inställning till yrkandet under punkten 3

Ei bestrider yrkandet och vidhåller att den reala kalkylräntan före skatt i beräkningen av intäktsramen ska vara 5,2 %.

Inställning till yrkandet under punkten 4

Ei överlämnar åt förvaltningsrätten att avgöra om målet ska återförvisas till Ei för förnyad handläggning för fastställande av intäktsramen för perioden 2012-2015 eller om beräkning ska ske inom ramen för domstolsprocessen.

Övrigt

Ei medger att intäkterna för åren 2006-2009 prisjusteras till 2015 års prisnivå efter tillsynsperiodens slut med index FPI för elnätsföretag (regionnät respektive lokalnät).

att denna avkastning också kommer att utgöra nätföretagets faktiska avkastning i nätverksamheten. Nätföretagets faktiska avkastning kan komma att överstiga vad som är beräknat som en rimlig avkastning i verksamheten. Vidare sägs att om det omvända förhållandet gäller dvs. att nätföretaget har högre kostnader i nätverksamheten än vad som inkluderats i ramen kommer nätföretaget sannolikt få nöja sig med en lägre avkastning än det beräknade. Det är således tydligt av nämnda proposition att det inte är så att nätföretagets faktiska avkastning kommer att utgöras av den som kalkyleras som en del av intäktsramen. Vad nätföretaget anger föranleder inte Ei att göra en annan tolkning.

Schablonmetoden bygger på en kapacitetsbevarande ansats. Att Ei även använt andra kalkylmetoder i beslutet innebär dock inte att Ei frångår den kapacitetsbevarande *ansatsen*. Ei bedömer att de kalkylmetoder som Ei använt till grund för beslutet bygger på en kapacitetsbevarande ansats (prop. s 72). Det av nätföretaget åberopade utlåtandet av professorn Peter Jennergren (bil. 2 till överklagandet) föranleder inte Ei att ändra sin bedömning i detta avseende.

Ei har i beräkningen av intäktsramen tillmätt nätföretagets kvalitetsnivå under tillsynsperioden betydelse. Ei har därmed tagit hänsyn till kvaliteten i nätföretagets sätt att bedriva nätverksamheten vid utformningen av intäktsramen.

Sammanfattningsvis har Ei således gjort ett antal bedömningar av hur olika principer ska vägas mot varandra. Ei kan därmed inte se att Ei:s bedömning på något sätt skulle avvika från 5 kap. ellagen eller stå i strid med lagstiftarens intentioner. Tvärt om anser Ei att 5 kap. ellagen ger ett stort utrymme för Ei att använda olika metoder för att beräkna vad som är en skälig kostnadstäckning och en rimlig avkastning under tillsynsperioden.

Metoder avviker alltid från verkligheten

När det gäller nätföretagets påstående om att lika elnätsföretag behandlas olika av skäl som saknar stöd i ellagen vill Ei framföra följande.

Vid användning av generella kalkylmetoder finns det alltid en risk för att ett enskilt företags individuella förhållanden inte beaktas i tillräcklig mån. Det kan leda till att nätföretaget, om enbart generella metoder tillämpas, får en alltför stor ram till förfång för nätföretagets kunder, men det kan också leda till att ett enskilt nätföretag får en alltför låg intäktsram.

Ei anser att det är naturligt att Ei utgår från nätföretagets nuvarande omständigheter inklusive nätföretagets intäktsnivåer m.m. som en del av bedömningen av vad som får anses vara en skälig intäktsram. Ei anser inte att de metoder som Ei tillämpat skulle vara diskriminerande för vissa nätföretag.

Med schablonmetoden beräknas en långsiktigt godtagbar intäkt med samma ramvillkor för alla. Det är dock ett faktum att vissa nätföretag idag har tariffer som gör att intäkterna understiger denna nivå med stora belopp. Vid utformningen av besluten har detta därför beaktats på så vis att de nätföretag som har intäkter som är lägre än det belopp som

beräknas med schablonmetoden får öka sina intäkter i högre grad än ett nätföretag vars intäkter för perioden 2006-2009 ligger nära schablonmetodens belopp. Principerna är dock desamma för samtliga företag och utgör en avvägning mellan kundernas intresse av stabila tariffer och nätföretagens intresse av kostnadstäckning och avkastning.

Med hänsyn till vad som ovan redovisats bedömer Ei, sammanfattningsvis, att Ei:s kalkylmetoder inte strider mot kravet på likabehandling.

Såsom framgår av detta svaromål medger dock Ei dels att de opåverkbara löpande kostnaderna under tillsynsperioden, dels att kapitalkostnaderna beräknat på nuanskaffningsvärdet för investeringar minus utrangeringar under tillsynsperioden, inte omfattas av övergångsperioden under den första tillsynsperioden 2012-2015. Skälen för det utvecklas närmare i avsnittet nedan under rubriken Justering av kalkylmetoderna till första tillsynsperioden. Först avser dock Ei att anföra något mer om varför övergångseffekter av olika kalkylmetoder behöver hanteras.

Övergångseffekter av olika kalkylmetoder behöver hanteras

Ovan har Ei bemött ett antal av de invändningar som nätföretaget fört fram avseende varför enbart schablonmetoden ska tillämpas och inte "övergångsperioden". Därtill kan följande tilläggas.

Inledningsvis vill Ei erinra om konsekvenserna av att enbart schablonmetoden skulle användas vid prövning av nätföretagens intäktsramar. I bilaga 4 (s. 2.) till beslutet anges att om nätföretagen skulle få bifall till yrkandena om att enbart schablonmetoden ska ligga till grund för prövningen av intäktsramens storlek, kommer det innebära att elnätsföretagen enligt sina ansökningar tillsammans får tillåtelse att ta ut intäkter till sammanlagt ca 182 miljarder i 2010 års prisnivå för tillsynsperioden 2012-2015. Eftersom beslutet är fattade i 2010 års prisnivå tillkommer därutöver prisjustering i enlighet med vad som anges i beslutet. Det ska jämföras med nätföretagens intäkter för perioden 2006-2009 som i 2010 års prisnivå uppgår till ca 135 miljarder kronor.⁴ Ei kan inte se att det varken i företagens ansökningar om intäktsram eller nu i överklagandena har framkommit några skäl till att en sådan markant förändring av intäkterna skulle vara motiverad. Det ska också erinras om att nätföretagen - med de beslut som har fattats av Ei - ges tillåtelse att höja de totala intäkterna reallt med ca 12 % jämfört med år 2010.

Mer om övergångseffekter

I bilaga 4 till beslutet beskrivs de överväganden som Ei har gjort när det gäller behovet att komplettera schablonmetoden med ytterligare några generella kalkylmetoder för att beräkna en skälig intäktsram. Dessa kalkylmetoder benämns i beslutet övergångsperioden och motivet till dessa är i huvudsak att schablonmetoden skulle ge upphov till övergångseffekter (s. 2 f).

⁴ Den nuvarande intäktsnivån har beräknats från elnätsnätföretagets intäkter för åren 2006-2009. Dessa intäkter har, för respektive år, räknats upp till 2010 års prisnivå med faktorprisindex för elnätsföretag och därefter summerats till en total intäkt.

Lagligt stöd för metoden i sin helhet

Ellagen, regeringsformen och elmarknadsdirektivet

Så som framgår av det ovan anförda anser Ei att den sammantagna metoden för att beräkna intäktsramen varken strider mot ellagen, regeringsformen eller elmarknadsdirektivet. Nätföretaget har emellertid även invänt att Ei vid sin skälighetsbedömning har tillämpat ellagen i dess lydelse före den 1 juli 2002 vilket Ei i och för sig bestrider. Till utveckling av denna inställning får Ei anförda följande.

Skälighetsbedömningen

Elnätsnätföretaget anser att Ei:s beslut om fastställande av intäktsram står i strid med lag och förarbeten, vilket Ei bestrider. Nätföretaget har bl.a. anført att Ei:s motiv "för införandet av övergångsperioden är intresset av "låga och stabila" elnätsavgifter" samt att Ei förbiser att den ellag som Ei har att tillämpa inte tar sikte på dessa kriterier. I stället ska, enligt elnätsnätföretaget, bedömningen utgå ifrån elnätsföretagens skäliga kostnader och en rimlig avkastning för nätverksamheten. Ei menar att kundintresset ska beaktas inom ramen för denna bedömning. Regleringen syftar självfallet inte ensidigt till att nätföretagens rätt till skälig kostnadstäckning och rimlig avkastning ska tillvaratas.

Såsom nätföretaget redovisat under avsnitt 5 med rubrik Elnätsregleringen, har ellagen ändrats vid ett flertal tillfällen såvitt avser frågan om hur skälighetsbedömningen av nätföretagens nättariffer ska gå till.

Det huvudsakliga syftet med de ändringar av 4 kap. 1 § ellagen, som infördes genom (SFS 2002:121) och som trädde i kraft den 1 juli 2002, var att förenkla tillsynen. Lagstiftaren betonade även att eftersom nätverksamhet är ett naturligt monopol, som inte bedrivs på en konkurrensutsatt marknad, måste det finnas en statlig reglering och tillsyn av tarifferna för att förhindra att nätkoncessionshavarna tar ut oskäliga vinster från nätverksamheten. Denna reglering och tillsyn har funnits sedan produktion av och handel med el avreglerades den 1 januari 1996.⁶ Detta torde i och för sig inte vara tvistigt i målet. Det som däremot är tvistigt är om konsumentintresset särskilt ska beaktas vid skälighetsbedömningen, vilket är Ei:s uppfattning. För att visa att så är fallet anser Ei det vara nödvändigt att göra en viss historisk tillbakablick.

Ändringarna av ellagen 2002

Genom de ovan nämnda ändringarna år 2002 av hur skälighetsbedömningen skulle gå till, togs visserligen det uttryckliga kravet på att konsumentintresset särskilt skulle beaktas bort. Men detta förhållande kan inte tolkas som att elanvändarnas intresse av låga och stabila nättariffer inte längre skulle beaktas vid skälighetsbedömningen. Förutom detta kriterium, ströks även meningen om att hänsyn skulle tas till en rimlig avkastning i nätverksamheten. Nätkoncessionshavarens kostnader hade nämligen blivit utgångspunkten för skälighetsbedömningen vilket var nödvändigt för att kunna bedöma

⁶ Prop. 2001/02:56, Energimarknader i utveckling-bättre regler och tillsyn s. 18 ff.

kriteriet "rimlig avkastning i nätverksamheten". Att bedöma en nätkoncessionshavares kostnadsmassa är, enligt förarbetsuttalandena, mycket resurskrävande.⁷ Detta innebär enligt Ei att det inte var kriteriet att konsumentintresset särskilt skulle beaktas som föranledde förslaget om att tillsynen skulle förenklas, utan det andra kriteriet som innebar att kostnadsmassan skulle bedömas. Det hade inte heller utvecklats någon nämnvärd praxis om tolkningen av bestämmelsen i dess lydelse före den 1 juli 2002. Regeringen påpekade att även dessa föreslagna ändringar av ellagen var en ramlagstiftning som behövde preciseras genom en utveckling av rättspraxis. Bedömningen var dock att en sådan utveckling torde underlättas av att tillsynen blev enklare och mindre resurskrävande.

Regeringen ansåg sammantaget att det förslag som utredningen lagt fram skulle leda till att tillsynen kunde förenklas. Förslaget innebar att vid skälighetsbedömningen av nättarifferna, skulle inte kostnaderna i nätverksamheten vara utgångspunkten utan den samlade prestationen som nätkoncessionshavaren utför. Skälighetsbedömningen avsåg att avgöra om nättariffen (dvs. de samlade intäkterna) kunde anses skälig i förhållande till denna prestation. En prestation måste således fastställas som skulle bygga på dels en objektiv bedömning av prestationen, dels en subjektiv sådan.⁸

Det finns inga särskilda uttalanden i propositionen om varför lagstiftaren valde att stryka meningen om att konsumentintresset särskilt skulle beaktas. Anledningen till ändringarna var som sagt att förenkla tillsynen och att fokus skulle tas från att bedöma kostnader till att bedöma den samlade prestationen. Detta gällde alltså bedömningen av vad som avsågs med en rimlig avkastning i nätverksamheten. Nättariffer skulle naturligtvis fortfarande vara skäliga. Med detta måste förstås att elanvändarnas intresse av låga och stabila nättariffer alltjämt skulle beaktas.

Kravet enligt 3 kap. 9 § första stycket ellagen att den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning ändrades inte och gäller även i dag. Såsom påpekats i det inledande avsnittet, avses med skäliga villkor bl.a. priset. Priset för överföringen av el ska alltså vara skäligt (se. t.ex. prop. 1993/94:162 s. 152 och prop. 1996/97:136 s.143 f.). Enligt sistnämnda förarbeten s. 143 anförts att skyldigheten att överföra el för annans räkning är en för den nya elmarknaden (dvs. efter avregleringen) bärande princip. Överföringen ska ske på skäliga villkor och denna skyldighet ingår i nätmyndighetens tillsynsansvar.

⁷ A. prop. s. 19-20

⁸ A. prop. s. 20-21

Justering efter tillsynsperiodens utgång

Av det som nätföretaget anfört under avsnitt 6.2.3. i överklagandet framgår att det för nätföretaget är oklart om Ei avser att prisjustera de historiska intäkterna vid avstämningen efter tillsynsperiodens utgång. Ei önskar därför precisera att dessa intäkter från 2006-2009 ska räknas upp till 2015 års prisnivå med index FPI för elnätsverksamhet.

I sammanhanget önskar Ei också upplysa om att ett särskilt PM och prognosverktyg har upprättats till stöd för nätföretagens interna uppföljning. Detta PM benämns, *Handledning*, som beskriver ett verktyg för nätföretagens årliga interna uppföljning, *Prognosverktyget*. Vid utarbetandet av sistnämnda verktyg har en referensgrupp med deltagare från nätföretag deltagit. Syftet med prognosverktyget, som nätföretagen har tillgång till via Fi:s hemsida, är att företagen ska kunna göra årliga uppskattningar av hur intäktsramen utvecklar sig för respektive redovisningsenhet. Av handledningen och verktyget framgår att intäkterna för åren 2006-2009 förväntas prisjusteras. Ei har inget att invända mot att detta tydliggörs i domslutet i enlighet med vad som framgår under rubriken *Inställning till allmänna yrkanden och grunder*.

Omprövning av intäktsramen och periodisering

Med anledning av nätföretagets invändningar om att intäktsramen inte skulle ge utrymme för de investeringar som behöver göras p.g.a. krav från lagstiftaren såsom mätreformen och annat som nämns i överklagandet vill Ei särskilt poängtera att situationer givetvis kan uppkomma under tillsynsperioden som inte kunnat förutses vid fastställandet av intäktsramen. Såsom påpekas i förarbetena (prop. 2008/09:141 s.38 f) kan det vara påkallat med en ändring av intäktsramen i vissa fall både under och efter tillsynsperioden. En koncessionshavare har därför möjlighet att begära omprövning enligt 5 kap. 10 och 12 §§ ellagen.

Vad gäller nyanslutningar och intäkter från dessa kan det också påpekas att det finns en möjlighet att ansöka om att intäkter ska periodiseras på så vis att delar av intäkter under tillsynsperioden ska tas med i intäktsredovisningen först för senare tillsynsperioder i enlighet med vad som stadgas i 5 kap. 17 § ellagen.

Företagsspecifikt yrkanden och grunder

Ei har tagit fram en schablonmetod som beräknar en långsiktig godtagbar intäkt med samma villkor för alla företag. En metod avviker dock alltid från verkligheten för varje enskilt företag. I metoden har Ei utgått från företagets intäkter åren 2006 – 2009 eftersom det var de senast kända förhållandena när metoden togs fram. I samband med omregleringen av elmarknaden (den 1 januari 1996) behölls den svenska traditionen med fri prissättning, där elnätsföretagen satte sina priser efter vissa generella riktlinjer. Intäkterna fastställdes således inte av tillsynsmyndigheten i förväg utan myndigheten hade endast möjlighet att pröva dessa i efterhand. Detta gällde fram till den 1 januari 2012. Företagen har därför själva bedömt hur stora intäkter de har behövt under bl.a. åren 2006 – 2009. Det förhållandet att företaget själva har valt en viss intäktsnivå under

tidigare år – som de nu påstår vara otillräcklig – kan under inga omständigheter medföra skäl för att det nu ska kompenseras eller på annat sätt erhålla högre intäkter. Ei vill i detta sammanhang även erinra om bestämmelsen i 3 kap. 1 § ellagen som bl.a. anger att ett företag som bedriver nätverksamhet ansvarar för drift och underhåll och vid behov, utbyggnad av ledningsnätet.

Sammanfattning

Av det som anförts ovan framgår sammanfattningsvis att Ei medger att det överklagade beslutet ändras på så sätt att de opåverkbara löpande kostnaderna och kapitalkostnader för investeringar minus utrangeringar under tillsynsperioden i sin helhet ska ingå i intäktsramen under den första tillsynsperioden 2012-2015. Ei medger även att intäkterna för åren 2006-2009 prisjusteras till 2015 års prisnivå. I övrigt bestrider Ei de yrkade ändringarna.

Vad gäller frågan om målets fortsatta handläggning enligt yrkandet under punkten 4 överlämnar Ei åt förvaltningsrätten att avgöra om ärendet ska återförvisas eller inte.

Såvitt avser de företagsspecifika yrkandena bestrider Ei dessa.

Beslut i detta yttrande har fattats av generaldirektören Yvonne Fredriksson. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit ställföreträdande generaldirektören Tony Rosten, chefsjuristen Göran Morén, biträdande chefsjuristen Hanna Abrahamsson, avdelningschefen Caroline Törnqvist samt juristen Petra Lindmark, föredragande.

Yvonne Fredriksson

Petra Lindmark

Utvecklingen av elnätsföretagens intäkter och kostnader under perioden 2006 - 2015

Nedan sammanställs elnätsföretagens kostnads- och intäktsutveckling för perioden 2006 - 2015. För perioden 2006 - 2011 används företagets verkliga intäkter och kostnader¹. För perioden 2012 - 2015 används de intäkter som företagen i enlighet med Ei:s beslutade intäktsramar maximalt får erhålla under den första tillsynsperioden samt de kostnader som är beräknade vid framtagandet av intäktsramarna. Dessa intäkter och kostnader är jämt fördelade över fyraårsperioden. Sammanställningen visar även hur Ei:s tidigare medgivanden i processerna² påverkar kostnads- och intäktsutvecklingen för perioden 2012 - 2015 samt vad företagets huvudsakliga yrkande, dvs. fullständig schablonmetod utan övergångslösning får för påverkan på utvecklingen för samma period. Beräkningen för schablonmetoden utan övergångslösning är dock gjord utifrån den av Ei beslutade kalkylräntan om 5,2 procent.

Samtliga uppgifter är indexerade till 2010 års prisnivå med FPI elnätsverksamhet³. Uppgifterna redovisas aggregerat för samtliga elnätsföretag, aggregerat för samtliga elnätsföretag som överklagat samt enskilt för varje redovisningsenhet tillhörande företag som har överklagat, se tabeller och figurer nedan.

Tabellerna visar företagets verkliga kostnadsutveckling för perioden 2006 - 2011 samt vilket kostnadsutrymme företagen givits under den första tillsynsperioden, 2012 - 2015. Kostnaderna har delats upp i löpande påverkbara kostnader, löpande opåverkbara kostnader och kapitalkostnader inklusive avkastning. De löpande kostnaderna har för perioden 2006 - 2011 hämtats från företagets årsrapporter och kapitalkostnaderna inklusive avkastning utgör differensen mellan de löpande kostnaderna och intäkterna.

Figurerna visar dels utvecklingen i enlighet med tabellerna och dels kapitalkostnaderna inklusive avkastning uppdelade i kapitalkostnader och avkastning. Uppdelningen mellan avkastning och kapitalkostnader har för perioden 2006 - 2011 gjorts genom att företagets verkliga kapitalkostnader⁴ har erhållits från årsrapporterna. Avkastningen har sedan beräknats utifrån företagets verkliga kostnader och intäkter. Uppdelningen mellan

¹ Uppgifterna är hämtade från inrapporterade årsrapporter.

² Beräkningarna inkluderar medgivanden gjorda före 1 jan 2013.

³ FPI elnätsverksamhet lokalnät används för lokalnät och FPI elnätsverksamhet regionnät används för regionnät.

⁴ Företagens avskrivningar och räntekostnader, taget från årsrapporterna.

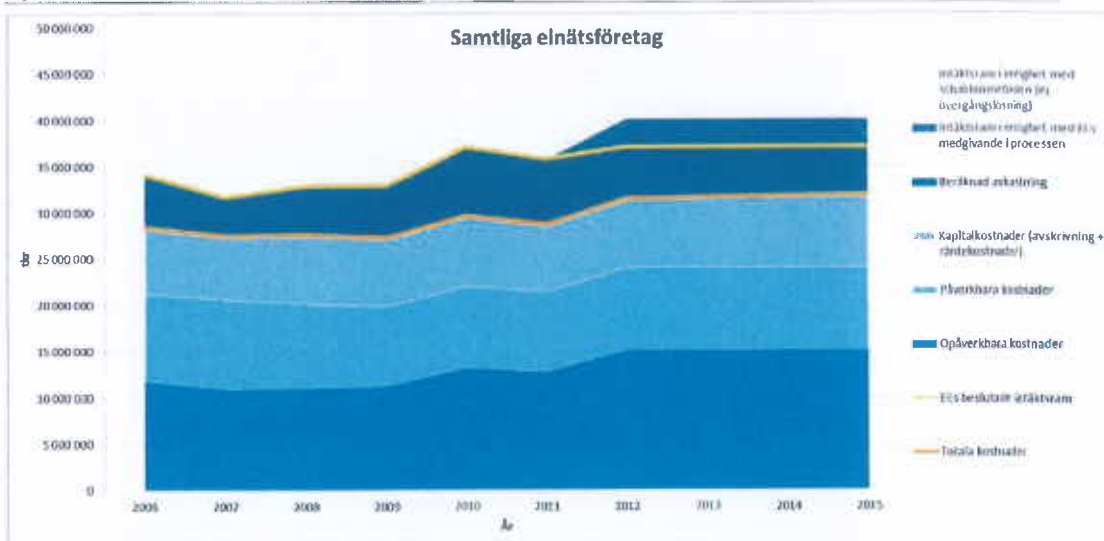
kapitalkostnader och avkastning har för perioden 2012-2015 beräknats med utgångspunkt i kapitalkostnader för 2011 med en årlig kostnadsförändring⁵ som bland annat baseras på företagens prognostiserade nettoförändring av kapitalbasen.

⁵ Kostnadsökningen är en 1/40 av företagens prognostiserade nettoförändring av kapitalbasen som ska motsvara ökade avskrivningar. Kostnadsökningen utgår även med att företagens verkliga räntekostnader från 2011 ökar med 3 procent per år för perioden 2012 - 2015.

Tabell 1 - Elnätsföretagens kostnadsutveckling 2006 - 2015 (angivet i tkr)

Samtliga elnätsföretag	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Opåverkbara kostnader	11 803 153	10 963 787	11 022 152	11 291 000	13 243 390	12 816 082	15 159 112	15 159 112	15 159 112	15 159 112
Påverkbara kostnader	9 448 193	9 662 106	9 156 063	9 613 028	9 787 640	9 622 308	9 875 839	9 875 839	9 875 839	9 875 839
Kapitalkostnaden inklusive avkastning (Eis beslut om intäktsram)	12 948 057	11 077 974	12 758 034	13 068 771	15 093 037	14 387 036	13 047 574	13 047 574	13 047 574	13 047 574
Kapitalkostnaden inklusive avkastning (Eis medgivanden i processen)	12 948 057	11 077 974	12 758 034	13 068 771	15 093 037	14 387 036	16 093 981	16 093 981	16 093 981	16 093 981
Kapitalkostnaden inklusive avkastning (schablonmetoden, ej övergångslösning)	12 948 057	11 077 974	12 758 034	13 068 771	15 093 037	14 387 036	21 371 057	21 371 057	21 371 057	21 371 057

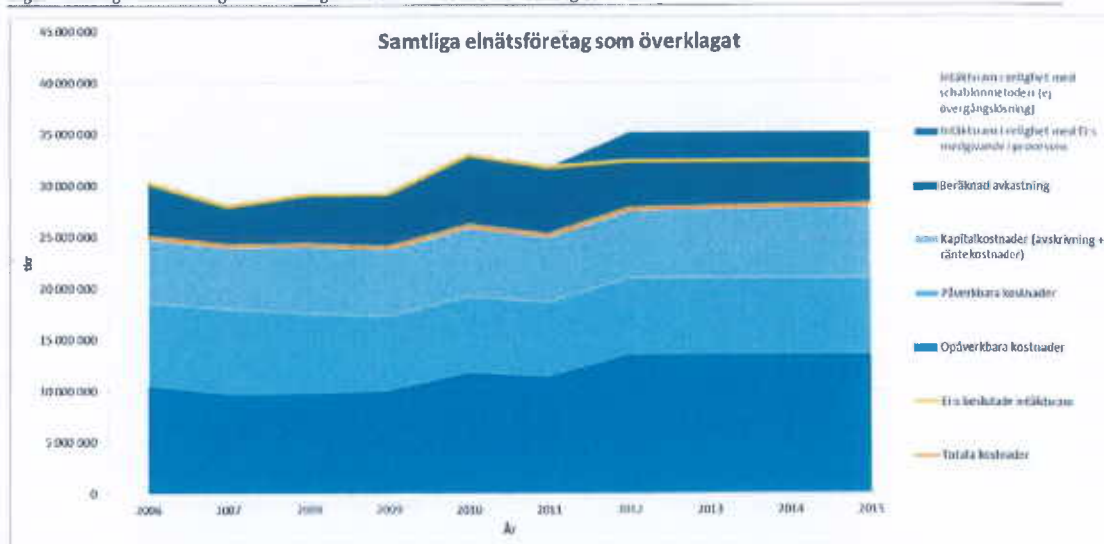
Figur 1 – Elnätsföretagens kostnads- och intäktsutveckling 2006 - 2015

Tabell 2 Samtliga elnätsföretag som överklagat kostnadsutveckling 2006 - 2015 (angivet i lkr)

Samtliga elnätsföretag som överklagat	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Opåverkbara kostnader	10 496 217	9 705 965	9 775 138	10 037 155	11 804 039	11 416 228	13 543 674	13 543 674	13 543 674	13 543 674
Påverkbara kostnader	8 055 343	8 293 342	7 772 095	7 260 542	7 389 870	7 204 677	7 455 855	7 455 855	7 455 855	7 455 855
Kapitalkostnader inklusive avkastning (Eis beslut om intäktsram)	11 717 207	9 984 156	11 586 764	11 898 858	13 799 438	13 134 413	11 548 076	11 548 076	11 548 076	11 548 076
Kapitalkostnader inklusive avkastning (Eis medgivanden i processen)	11 717 207	9 984 156	11 586 764	11 898 858	13 799 438	13 134 413	14 157 325	14 157 325	14 157 325	14 157 325
Kapitalkostnader inklusive avkastning (schablonmetoden, ej övergångslösning)	11 717 207	9 984 156	11 586 764	11 898 858	13 799 438	13 134 413	18 191 695	18 191 695	18 191 695	18 191 695

Figur 2 Samtliga elnätstföretag som överklagat kostnads- och intäktsutveckling 2006 - 2015

EI R2009:09

Förhandsreglering av elnätsavgifter

- principiella val i viktiga frågor

Energimarknads
inspektionen

Förord

Energimarknadsinspektionen (EI) är tillsynsmyndighet över marknaderna för el, naturgas och fjärrvärme. Detta innebär bland annat att EI granskar skäligheten i elnätsföretagens avgifter för överföring och anslutning av el. Denna granskning sker för närvarande i efterhand.

Den 16 juni 2009 beslutade riksdagen om ändringar i ellagen (1997:857) som innebär att elnättariffernas skälighet ska övergå till att granskas på förhand. Detta innebär i huvuddrag att EI från och med år 2012 kommer att besluta hur stora elnätsföretagens intäkter får vara genom en så kallad intäktsram för en fyraårsperiod.

Regeringen har i beslut den 26 februari 2009 (N2009/1942/E) uppdragit åt EI att i samråd med Konkurrensverket lämna förslag till de förordningsbestämmelser som krävs för att elnätsföretagens intäktsram ska kunna beräknas inom ramen för en ny tariffreglering där nätföretagens tariffer fastställs på förhand.

Mot bakgrund av detta lämnar EI denna rapport som innehåller förslag till vissa nya bestämmelser. Rapporten innehåller också en översiktlig beskrivning över den nya tillsynsmetoden.

När regeringen fattat beslut om kompletteringar kan EI besluta om de föreskrifter som innebär precisering av förutsättningarna för förhandsregleringen. Det gäller exempelvis avskrivningstider och hur kapitalbasen ska beräknas.

Eskilstuna, oktober 2009

Yvonne Fredriksson
Generaldirektör

Linda Werther
Projektledare

9.6 Värdering av tillgångar i kapitalbasen

EI:s förslag: De anläggningstillgångar som ingår i kapitalbasen ska åsättas ett nuanskaffningsvärde.

Ett nuanskaffningsvärde enligt första stycket ska motsvara den investeringsutgift en nätkoncessionshavare skulle ha för att anskaffa eller bygga en motsvarande anläggning under tillsynsperioden på ett kostnadseffektivt sätt med tillbörlig hänsyn till nätkoncessionshavarens objektiva förutsättningar.

Med motsvarande anläggningstillgång avses en tillgång som i allt väsentligt är densamma som den tillgång som ingår i kapitalbasen.

Med objektiva förutsättningar avses sådana förutsättningar som nätkoncessionshavaren inte själv kan påverka.

Nuanskaffningsvärden för anläggningstillgångarna ska fastställas som normvärden med utgångspunkt från vad som anges i stycke 2-4.

Om nätkoncessionshavaren kan visa att särskilda skäl föreligger att inte åsätta en anläggningstillgång ett nuanskaffningsvärde enligt andra stycket får tillgångens nuanskaffningsvärde beräknas med grund i tillgångens historiska anskaffningsvärde korrigerat med index. Metoder för beräkning av index ska fastställas av regeringen. Om sådant anskaffningsvärde inte finns tillgängligt får en tillgångs nuanskaffningsvärde beräknas på annat sätt.

9.6.1 Anläggningstillgångar ska åsättas ett nuanskaffningsvärde

Huvudprinciperna för hur anläggningstillgångarna i kapitalbasen ska värderas bör framgå av förordningen. På så vis ökar förutsägbarheten för nätkoncessionshavarna betydligt och EI:s prövning av en intäktsram underlättas.

EI anser att det är rimligt att nätkoncessionshavarens kapitalbas åsätts ett nuanskaffningsvärde. Hur detta ska göras beskrivs i kapitel 8.

9.6.2 Nuanskaffningsvärde som motsvarar investeringsutgiften

Med nuanskaffningsvärde menas enligt *första stycket* nätkoncessionshavarens investeringsutgift att med hänsyn till aktuella priser bygga eller anskaffa en tillgång under tillsynsperioden. Det ska antas ske på ett kostnadseffektivt sätt med beaktande av företagets objektiva förutsättningar. Med kostnadseffektivt avses att tillgången ska värderas till den investeringsutgift ett effektivt nätföretag skulle få vid anskaffandet av en motsvarande tillgång. Ett mindre effektivt företag får därmed inte nödvändigtvis kostnadstäckning. Detta är en rimlig utgångspunkt då det säkerställer att kunden inte får betala för onödigt höga kapitalkostnader.

Elnätsföretagens verksamhet består av en mängd olika anläggningstillgångar. För att nuanskaffningsvärden ska kunna beräknas med förhållandevis begränsad

Generaldirektören

Till samtliga
lokal- och regionnätst företag

Energimarknadsinspektionen är nu i slutskedet av granskningen av de uppgifter ni lämnat till oss för att vi ska kunna bedöma vilken intäktsram som är skälig för ert företag 2012-2015. Vi har också kommunicerat direkt med er i den utsträckning som behövs för att kvalitetssäkra era uppgifter.

Jag vill inledningsvis tacka er för de ansträngningar ni gjort för att tillgodose våra krav. Det är en ny situation för många av er att göra prognoser och budgetera för en fyraårsperiod.

Jag vill här beskriva för er hur vi går tillväga när vi gör den samlade bedömningen av om den intäktsram ni yrkat är skälig.

Utgångspunkten för prövningen är givetvis den schablonmetod EI tagit fram för att beräkna den intäkt ett företag långsiktigt behöver för att säkerställa att driften sker med en hög leveranssäkerhet och att nödvändiga investeringar kan genomföras för att utveckla elnäten. För att säkerställa att samtliga företag behandlas lika är som ni vet schablonmetodens beräkning frikopplad från företagets bokförda kostnader. Den beräknade intäkten bygger istället på antaganden om vilken kostnadstäckning och avkastning ett rimligt effektivt företag bör ha över tid för att klara sina åtaganden som elnätst företag.

I den samlade bedömning som EI gör, jämförs därefter resultaten från schablonmetoden med respektive företags faktiska intäktsnivå. Skillnaden avspeglar hur företaget fått kostnadstäckning historiskt. Företagen befinner sig i olika investeringsfaser och har fördelat avgiftsökningar på olika sätt över tiden. Det innebär att skillnaden mellan företagets faktiska intäkter och den långsiktigt godtagbara intäkt som beräknas med schablonmetoden, i vissa fall kan skilja sig avsevärt åt. För att kunderna ska få en låg och stabil utveckling av avgifterna måste dessa skillnader fördelas över flera tillsynsperioder. Tidsperioden har valts så att intäkterna medger en låg och stabil utveckling av nätavgifterna samtidigt som utrymme skapas för underhåll och investeringar.

Hur stora förändringar som kan tillåtas i det enskilda fallet måste naturligtvis bedömas utifrån företagets faktiska intäktsnivå och förhållandena i övrigt. Vid denna bedömning utgår vi från den intäktsnivå som företagen har angivit i årsrapporterna för åren 2006 - 2009 (uppräknat till 2010 års priser med faktorprisindex för elnätst företag).

2011-09-09

Et har tidigare utlovat viss förhandsinformation beträffande förberedelserna för beslutet. Jag vill tydliggöra att vi inte kommer att skicka utkast till beslut innan de formellt fattas i slutet av oktober. Däremot kommer vi under senare hälften av september att informera om vilken kalkylränta vi tillämpar. I mitten av oktober kommer vi också att ge er ytterligare information om en del av innehållet i beslutet.

Jag vill redan nu passa på att påminna er om att ni under tillsynsperiodens gång kan lämna in nya uppgifter om förutsättningarna skulle förändras. Vi kommer då att göra en förnyad prövning.

Om ni har frågor är ni välkomna att skicka dem till gdbrev@el.se så ska jag svara er. Jag vill be er att respektera arbetssituationen för våra medarbetare som är fullt upptagna med utformningen av beslutet om irtäktsramarna.

Med vänlig hälsning

Yvonne Fridriksson
Generalkontrollör

EI begäran om uppgifter

Energimarknadsinspektionen, EI, har i brev till samtliga elnätsföretag begärt att få ytterligare information för att kunna fastställa intäktsramarna för den första regleringsperioden 2012–2015. Elnätsföretagen ifrågasätter delar av EI:s begäran.

Detta sedan EI inlett prövningen av intäktsramarna och öppnat individuella ärenden. Det innebär att varje elnätsföretag måste lämna in det underlag som företaget anser att EI ska ta med i sin bedömning av intäktsramens storlek. EI har givit dispens till den 10 juni till de elnätsföretag som begärt det för att lämna in de nu begärda uppgifterna. Det elnätsföretag som vill få dispens måste begära det av EI.

– Vi har gått ut till alla företag med begäran om kompletteringar för att kunna göra en helhetsbedömning av företagens ansökningar om intäktsram. Därför behöver vi denna input. Merparten av företagen har inte tillräckligt tydligt angett skälen till vad man har begärt. Flera har också begärt högre nivåer än vad man har idag, säger Caroline Törnqvist enhetschef på EI och fortsätter:

– De företag som redan lämnat begärda uppgifter behöver inte redovisa på nytt. Vi är dock tacksamma om vi får upplysning om i vilket sammanhang uppgifterna har lämnats.

Tveksam begäran om tariffändringar

EI begär att få information om beslutade eller planerade förändringar i tarifferna för ett antal olika kundkategorier. Det är svårt att se vilken nytta EI har av detta eftersom det inte ger en helhetsbild av elnätsföretagets intäkter. Det EI ska besluta om är den samlade intäktsramen för hela perioden 2012–2015. Information om planerade justeringar av vissa kundgruppers tariffer kan ge helt felaktig bild av hur den totala intäktsramen utvecklas menar Svensk Energi.

Företag som inte har planer på att ändra i elnätstarifferna ska enligt EI inte behöva redovisa något.

– Det är bara planerade förändringar i tarifferna som är intressanta. Har företaget inte planerat någon förändring så får man skriva det. Man behöver alltså inte göra en plan om man inte har någon, säger Caroline Törnqvist.

EI:s uppdrag är att fastställa en skäligen intäktsram. Lagen ger inte EI stöd för att bedöma skäligheten utifrån höjningen av intäkterna, menar Svensk Energi. I ellagens 5 kap 6 § står att ”Intäktsramen ska täcka skäliga kostnader för att bedriva nätverksamhet under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (kapitalbas).”

Det är också viktigt att elnätsföretagen är tydliga i sina svar till EI att informationen innehåller osäkerheter och bygger på nu kända omständigheter. Exempelvis vet företagen inte hur höga avgifterna till överliggande nät blir.

EI frågar också efter hur bokförda kapitalkostnader fördelas på elnätsavgifter. Ett flertal elnätsföretag har uppgivit till Svensk Energi att det inte är möjligt att svara på den frågan. Utformningen av elnätsavgifter sker ur ett helhetsperspektiv. Enskilda delar är det inte möjligt att särredovisa.

Budgetsiffror flera år framåt

– Vi anser att det är betydelsefullt för vår bedömning att få veta vilka intäkter och kostnader som företagen räknar med för tillsynsperioden. Vi utgår också från att elnätsföretagen, innan de lämnade sina förslag till intäktsram, gjorde någon form av bedömning av vilka intäkter och kostnader som kan antas uppkomma under tillsynsperioden. Vi förstår att dessa budgetsiffror är på en övergripande nivå och det är därför vi enbart har valt en mycket övergripande nivå på frågorna, avslutar Caroline Törnqvist.

EI R2010:06

Löpande kostnader i förhandsregleringen

- grundprinciper vid beräkning

4.4.4 Avbrottsersättning för avbrott överstigande tolv timmar

EI:s ställningstagande: Om företaget redovisat avbrottsersättning som en kostnad i resultaträkningen under någon av posterna i avsnitt 4.3 ska avbrottsersättningen särredovisas.

Med avbrottsersättning avses den ersättning som företaget betalar ut till sina kunder pga. av att avbrott i överföringen överstigit tolv timmar. I enlighet med 10 kap. 10 § i ellagen ska dessa kostnader inte ingå i begreppet skäligen kostnader i nätverksamhet utan hållas helt utanför regleringen.

Om företaget redovisat avbrottsersättning som en kostnad under någon av posterna "handelsvaror, övriga externa kostnader, personalkostnader, jämförelsestörande poster eller övriga rörelsekostnader" i resultaträkningen ska avbrottsersättningen särredovisas. På så vis kan avbrottsersättning exkluderas vid beräkning av löpande kostnader för tillsynsperioden. Enligt uppgift från nätföretagen är det vanligaste att avbrottsersättningen netto redovisas mot intäkterna i resultaträkningen.

4.4.5 Kostnader för överliggande nät mm.

EI:s ställningstagande: Vissa löpande kostnader ska i regleringen betraktas som opåverkbara och dessa kommer att accepteras i sin helhet. Kostnader som EI bedömt som opåverkbara är kostnader för abonnemang till överliggande och angränsande nät samt myndighetsavgifter.

Under första tillsynsperioden avser EI att utöver ovannämnda *hantera* även kostnader för producerad energi för att täcka nätförluster, kostnader inköpt energi för att täcka nätförluster samt kostnader för abonnemang i inmatningspunkt (nätnyttoersättning) som opåverkbara kostnader.

Dessa kostnader/poster ska därför särredovisas och exkluderas ur posterna som omnämns i 4.3. De ska istället prognostiseras och efter tillsynsperioden stämmas av mot verkligt utfall.

EI har i rapporten Förhandsreglering av elnätstariffer - principiella val i viktiga frågor identifierat kostnader för abonnemang till överliggande och angränsande nät samt myndighetsavgifter som opåverkbara kostnader. Kostnader för nätförluster har bedömts vara påverkbara men inte på kort sikt. Med anledning av detta har EI föreslagit att dessa inte ska åsättas något effektiviseringskrav under första tillsynsperioden.

Kostnader för nätförluster avser kostnader för inköp och/eller produktion av energi som är avsedd för att täcka energiförluster som vid överföring uppstår i nätet.

Med kostnader för abonnemang i inmatningspunkt menas kostnader som företaget har för s.k. nätnyttoersättning som elnätsföretaget betalar till småskaliga elproducenter enligt 3 kap. 15 § ellagen.

fyraåriga tillsynsperioden har börjat. Det bör i sådana fall vara möjligt att besluta om en intäktsram för en kortare tillsynsperiod, som inte behöver gälla kalenderår. I stället kan det vara lämpligt att besluta om en tillsynsperiod som sträcker sig från den tidpunkt då den aktuella nätkoncessionen börjar gälla till slutet av den allmänna fyraåriga tillsynsperioden. Det går därför att avvika från den fyraåriga tillsynsperioden om det finns särskilda skäl.

När det gäller stamnätet finns i 5 § ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om avvikelse från bestämmelsen.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 5.2.3. Bestämmelsen har utformats med beaktande av vad *Lagrådet* har anfört i sitt yttrande.

5 § Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelse från det som sägs i 3 § första stycket och 4 § när det gäller intäkter från stamledning.

Av skäl som har redovisats i avsnitt 5.2.4 finns i paragrafen ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om avvikelse från bestämmelserna om tidpunkten för beslut om fastställande av intäktsram och om tillsynsperiodens längd när intäktsramen avser stamnätet.

Beräkning av intäktsramens storlek

6 § Intäktsramen ska täcka skäligen kostnader för att bedriva nätverksamhet under tillsynsperioden och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (kapitalbas).

I paragrafen finns en grundläggande bestämmelse om hur intäktsramen ska beräknas. Intäktsramen ska täcka skäligen kostnader för att bedriva nätverksamheten och ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten (kapitalbasen). I 8 § finns en särskild bestämmelse om hur skäligen kostnader i nätverksamheten ska beräknas.

Kapitalbasen behöver inte överensstämma med nätföretagets bokföring. Bestämmelser om beräkningen av kapitalbasen finns i 9 §.

En rimlig avkastning motsvarar den avkastning som fordras för att i konkurrens med alternativa placeringar med motsvarande risk kunna attrahera kapital för investeringar. Vid bedömningen av vad som ska avses med en likartad risknivå bör beaktas att nätföretagen bedriver en verksamhet där anslutningsskyldighet som huvudregel råder, men också en monopolverksamhet där kostnaderna i huvudsak får föras vidare till kunderna och därmed ger förhållandevis låg investeringsrisk.

Bestämmelsen i paragrafen har behandlats i avsnitt 6.2.

7 § När intäktsramen bestäms ska hänsyn tas till kvaliteten i nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten. En sådan bedömning kan medföra en ökning eller minskning av vad som anses vara en rimlig avkastning på kapitalbasen.

Vid bedömningen enligt första stycket ska ett avbrott i överföringen av el beaktas i den utsträckning avbrottet inte medför skadeståndsskyldighet för nätkoncessionshavaren eller ger rätt till avbrottsersättning enligt 10 kap. 10 §.

2011:07

Kalkylränta i elnätsverksamhet

Inledning

Syftet med denna promemoria är att redovisa vilken kalkylränta i elnätsverksamhet som Energimarknadsinspektionen (EI) kommer att tillämpa för tillsynsperioden 2012-2015. Promemorian har föregåtts av ett utredningsarbete inom EI som innefattar underlag från flera konsultrapporter samt remittering av ett utkast. I denna promemoria och dess bilagor redovisas EI:s analysarbete där bland annat olika beräkningar genomförts. Genom dessa beräkningar har effekterna på kalkylräntans nivå av de synpunkter som inhämtats i remissomgången beaktats. Vidare har det genom de kalkyler EI genomfört, varit möjligt att bedöma vad som är en rimlig nivå på kalkylräntan. Slutligen har synpunkterna från remissinstanserna kommenterats. Denna analys redovisas i bilaga 4. En sammanställning av remissynpunkterna återfinns på EI:s webbplats: <http://www.ei.se/For-Energiforetag/EI/Forhandsprovning-av-elnetstariffer/Viktiga-dokument-forhandsreglering/>. Länkar till rapporter m.m. som i övrigt refereras i denna promemoria återfinns på EI:s webbplats eller kan begäras hos EI.

Energimarknadsinspektionens ställningstagande

EI bedömer att en real kalkylränta före skatt på 5,2% är rimlig att tillämpa för tillsynsperioden 2012-2015. Vidare bedömer inspektionen att kalkylräntan inte behöver uppdateras under åren 2012-2015 men att kalkylräntan vid avstämningen efter tillsynsperioden slut bör ingå som en del av avstämningen.

Underlag för bedömning av kalkylränta 2012-2015

EI har beställt underlag från de två konsultföretagen Grant Thornton och Ernst & Young avseende bedömningar av vad som kan anses vara en rimlig kalkylränta för perioden 2012-2015.

Båda konsulterna anger den bedömda kalkylräntan som ett intervall. Grant Thornton anger att kalkylräntan bör ligga i intervallet 5,33-6,59% och Ernst & Young anger intervallet till 4,27-5,81%. En genomsnittlig kalkylränta av de båda konsulternas bedömning är 5,50%.

En fråga som varit föremål för särskild bedömning är hur en kalkylränta efter skatt ska konverteras till en kalkylränta före skatt med anledning av elnätsföretagens möjligheter att göra så kallade överavskrivningar och erhålla räntefria skattekrediter. Eftersom effekten av dessa innebär att viss del av finansieringen kan ske med räntefria krediter då de verkliga ekonomiska livslängderna på merparten av elnätsföretagens tillgångar är ca 40 år, så finns det skäl för att reducera kalkylräntan. Denna fråga har inte belysts närmare av Grant Thornton eller Ernst & Young. Båda konsulterna uppger dock att existensen av obeskattade reserver innebär en räntefri kredit för nätföretagen. Konsulterna har trots detta tillämpat standardmetoden för konvertering av kalkylränta efter skatt till före skatt och därmed inte gjort någon justering av kalkylräntan för denna skatteeffekt. Under 2010 inhämtade EI utlåtande från professorerna Jan Bergstrand, Stefan Yard och Göran Bergendahl avseende frågan om obeskattade reserver och dess påverkan på omräkning av en kalkylränta från efter skatt till före skatt. Professorerna Jan Bergstrand och Stefan Yard lämnade därefter förslag på hur kalkylräntan skulle kunna justeras för att ta hänsyn till att elnätsföretagen har obeskattade reserver. Skattefrågan har också på EI:s uppdrag belysts av konsulten ICECAPITAL, se EI:s rapport EI R 2010:25, bilaga 3 och även de har lämnat ett förslag på hur kalkylräntan kan justeras.

EI anser att utredningen klart visar att det finns underlag för att kalkylräntan ska beakta elnätsföretagens möjlighet att erhålla skattefria krediter.

ICECAPITAL har på EI:s uppdrag analyserat frågan om kalkylräntan ska justeras med hänsyn till företagens möjligheter till räntefria skattekrediter. ICECAPITAL har i sin analys kommit fram till att det är motiverat att göra en justering av kalkylräntan. ICECAPITAL ansåg dock att det är osäkert vilken justering som ska göras men av underlaget framgår att justeringen bör ligga i intervallet 0,0-0,6 procentenheter, se bilaga 3. Av den analys som EI genomfört i bilaga 4, framgår av ett enskilt exempel att den justering av kalkylräntan som behöver göras är 0,44% för att beakta möjligheten till räntefria skattekrediter. Med ledning av de ovan angivna uppgifterna anser EI att den justering av kalkylräntan som ska ske för att beakta skatteeffekten bör göras med ett genomsnitt av 0,0-0,6 procentenheter, dvs 0,3 procentenheter för tillsynsperioden 2012-2015.

En genomsnittlig kalkylränta som baseras på konsulterna Grant Thornton och Ernst & Youngs bedömning är 5,50%. Efter en justering med hänsyn taget till skatteeffekten på 0,3 procentenheter kan kalkylräntan beräknas till 5,2%.

EI har också genomfört en analys av kalkylräntans nivå som framgår av bilaga 4. I denna har ett stort antal justeringar gjorts, som syftar till att slutligt bedöma vilken nivå på kalkylräntan som är rimlig, oaktat vilken ansats som väljs för ingående parametrar. Av detta underlag framgår att 5,2% är en rimlig kalkylränta för perioden 2012-2015.

Sammantaget anser EI mot bakgrund av ovanstående att det finns underlag för att göra bedömningen att en real kalkylränta före skatt på 5,2% är rimlig att tillämpa för tillsynsperioden 2012-2015.

Bilagor:

1. Konsultrapport Grant Thornton.
2. Konsultrapport Ernst & Young.
3. Konsultrapport från Ice Capital.
4. Analys av parametrar i kalkylränteberäkning mm

Bilaga 4

Analys av parametrar i kalkylränteberäkning mm

Inledning

Syftet med denna bilaga är bedöma nivån på kalkylränta i elnätsverksamhet som EI anser är rimligt för tillsynsperioden 2012-2015. Promemorian har föregåtts av ett utredningsarbete inom EI som också innefattar underlag från flera konsultrapporter. Synpunkter på EI:s analys har inhämtats genom remittering av ett utkast av promemorian. Skriftliga remissynpunkter återfinns på EI:s webbplats: <http://www.ei.se/For-Energiforetag/EI/Forhandsprovning-av-elnatstariffer/Viktiga-dokument-forhandsreglering/>. Länkar till rapporter m.m. som i övrigt refereras i denna promemoria återfinns på EI:s webbplats eller kan begäras hos EI.

EI har använt de två konsultföretagen Grant Thornton och Ernst & Youngs kalkylränteberäkningar som ingångsvärden i bedömningen av kalkylräntan. EI har därefter beräknat ett genomsnitt av de två kalkylränteberäkningarna för att få en sammanvägd kalkylränta. Därutöver har en ytterligare justering gjorts för att inkludera effekten av elnätsföretagens möjligheter till skattefria krediter med hänsyn till de långa ekonomiska livslängder som gäller i elnätsföretag.

Flera remissinstanser, däribland Fortum, EON, Vattenfall och Svensk Energi, har framfört synpunkter på denna ansats då de menar att analysen avviker från etablerade metoder för kalkylränteberäkning. LRF, Villaägarna m fl. har framfört synpunkter på att EI valt att utgå från ingångsvärdena i två konsultrapporter. Istället anser dessa att EI borde ha genomfört beräkningar oberoende av konsulternas ingångsvärden. Vidare har kritik riktats mot att använda ett genomsnitt av olika analyser och på så vis erhålla en kalkylränta.

Under utredningens gång har EI från en rad konsulter mottagit flera olika utlåtanden av vad som bör utgöra en rimlig kalkylränta i elnätsverksamhet. Samtliga dessa aktörer har utgått från vad EI bedömer vara etablerade och vedertagna metoder för att beräkna kalkylränta. Det kan konstateras att dessa experter, trots detta, kommer fram till olika nivåer på en skäligen kalkylränta beroende på att enskilda parametrar har bedömts olika.

Bakgrund

Rättsliga regler m.m.

EI ska enligt 5 kap. ellagen fastställa en intäktsram i elnätsverksamhet för varje elnätsföretag för tillsynsperioden 2012-2015 senast den 30 oktober 2011.

Enligt 5 kap. 6 § ellagen (1997:857) ska intäktsramen ge en rimlig avkastning på det kapital som krävs för att bedriva verksamheten vid förhandsprövning av elnätstariffer. Av förarbetena framgår att den s.k. Weighted Average Cost of Capital (WACC) metoden

kan användas för att beräkna kalkylräntan för en skälig avkastning på investerat kapital. Det anges också att även andra metoder kan komma ifråga.¹ Metoden liksom resultatet i form av vald kalkylränta är därmed en fråga som EI beslutar om och som också är möjlig för elnätsföretagen att överklaga till förvaltningsrätt.

Ägarna av det svenska elnätet ska kompenseras för den kostnad som kapitalinvesteringarna innebär. Motiven för ägandet och investeringar i elnätsföretag varierar beroende på företagens olika syften. Ägande intressen kan å ena sidan vara kommersiellt vinstdrivna företag och å andra sidan föreningar för förvaltning av gemensamt ägda elnätsanläggningar. Gemensamt är att oberoende av företagens syfte ska samtliga företag beredas möjlighet till en skälig avkastning på investerat kapital.

Kalkylränta beräknad med metoden Weighted Average Cost of Capital (WACC)

Weighted Average Cost of Capital (WACC) är en vedertagen metod för att beräkna ett avkastningskrav i en verksamhet. WACC är den metod som används av tillsynsmyndigheten i exempelvis Finland och Storbritannien för att beräkna avkastning i elnätsverksamhet.

Kalkylräntan beräknas genom att beakta hur stora långivarna och investerarnas avkastningskrav är i förhållande till deras andel av det totala kapitalet. Ägarna och investerarna förutsätts kräva en avkastning på kapitalet som motsvarar riskfri ränta plus en riskpremie, som är bransch- eller verksamhetsberoende eller specifik för ett särskilt företag. En investerare som väljer att investera i elnät ska därmed erhålla samma avkastning som en investerare som väljer att investera i en annan bransch med motsvarande risknivå. Ju högre risk, desto högre kalkylränta och omvänt.

Kalkylränta enligt WACC-metod beräknas enligt följande formel:

$$Kalkylränta_{\text{efter skatt}} = r_d \cdot (1 - t_b) \cdot \left(\frac{D}{D + E} \right) + r_e \cdot \left(\frac{E}{D + E} \right)$$

För att konvertera kalkylränta till före skatt görs det på följande sätt

$$Kalkylränta_{\text{före skatt}} = \frac{Kalkylränta_{\text{efter skatt}}}{1 - t}$$

Avkastningskravet för lånat kapital utgörs av den ränta en långivare kräver som kompensation för att låna ut pengar. För att komma fram till vad som är en rimlig ränta behöver kreditvärdigheten för företagen bestämmas. Detta görs genom att rörelserisken liksom den finansiella risken bedöms. Vanligen bedöms rörelserisken genom analys av branschspecifika förhållanden, exempelvis branschtillväxt, konkurrenssituation och statliga reglerförhållanden. Den finansiella risken bedöms utifrån kapitalstruktur, kassaflöde, lönsamhet och finansiell flexibilitet. Andra faktorer som kan vägas in är företagets diversifiering när det gäller verksamhet och geografi.

¹ Prop. 2008/09:141 s. 79.

Avkastningskravet för eget kapital är ägarnas krav på kompensation för investerat kapital och formuleras som en summa av den riskfria räntan och olika risktillägg. Detta kan beräknas enligt olika finansiella teorier. En vedertagen metod är att bestämma kravet med hjälp av den så kallade Capital Asset Pricing Model (CAPM-modellen) som är en portföljvalsteori och visar relationen mellan risk och förväntad avkastning på en marknad i jämvikt.

Risktillägget utgör en funktion av marknadens genomsnittliga risktillägg för eget kapital och den riskfria räntan. Storleken på tillägget regleras av faktorn beta (β) som anger hur riskfylld investeringen är jämfört med en genomsnittlig riskinvestering. Beta är ett internationellt vedertaget mått på systematisk risk och används av investerare. Ett företags betavärde speglar bolagets risk i förhållande till marknadens risk. Marknadens betavärde är 1 och betavärden under 1 innebär en lägre risk än marknadsgenomsnittet och betavärde högre än 1 det omvända, dvs. en högre risk. Tanken med modellen är att beskriva det krav på högre avkastning på lång sikt som en investerare har på ett riskfyllt projekt jämfört med ett riskfritt investeringsobjekt.

Den riskfria räntan som används i WACC beräkningen ska spegla investeringens tidshorisont.

Avkastningskravet för långivarna och ägarna ska vägas samman med företagets kapitalstruktur dvs. andelen eget kapital respektive räntebärande skulder av det totala kapitalet. För noterade bolag ska kapitalstrukturen marknadsvärderas och för det egna kapitalet görs det vanligen genom att multiplicera antalet utestående aktier med aktiepriset. Vid marknadsvärderingen av skulder används ofta de bokförda värdena på grund av att dessa i normala fall inte avviker från marknadsvärderingen.²

El:s tillvägagångssätt för att fastställa en kalkylränta för åren 2003-2009

Under perioden 2003-2009 har EI årligen inhämtat underlag av utomstående konsulter för att bedöma kalkylräntan. Tidigare beräkningar av kalkylräntan har av konsulterna presenterats som ett intervall mellan lägsta och högsta värde. Skillnaden mellan lägsta och högsta värdet har vanligtvis varit cirka en procentenhet.

De föreslagna intervallen behöver inte tolkas som en sannolikhetsfördelning från minimum till maximum, där antagande om en normalfördelad sannolikhetskurva leder till att mittvärdet blir det mest sannolika utfallet för alla företag under perioden. EI anser att en rimlig tolkning av intervallet bör vara att elnätsföretagen idealt borde få olika kalkylräntor inom intervallet om bedömningen skett för vart och ett av nätföretagen. Exempelvis beroende på andelen skulder i förhållande till eget kapital. Andra faktorer är storleken på verksamheten, geografiska förhållanden eller om verksamheten bedrivs med låg eller hög kundtäthet. Under åren 2003-2009 har EI valt mittvärdet i det av konsulterna föreslagna intervallen.

² Det kan uppstå skillnader om ett företag utfärdat obligationer och värderingen av dessa har förändrats.

Metod för att fastställa kalkylränta efter övergång till förhandsprövning

I rapporten "Förhandsreglering av elnätsavgifter – principiella val i viktiga frågor" som EI lämnade till regeringen i oktober 2009 redovisade EI att EI avsåg fortsätta använda WACC metoden vid övergången till förhandsprövning av elnätstariffer.³ I nämnda rapport förutskickades dock att två frågor skulle granskas närmare innan slutligt ställningstagande presenterades om metodens utformning. Den ena frågan rörde tillämpligheten av standardmetoden för att räkna om en kalkylränta från efter skatt till före skatt på grund av elnätsföretagens möjlighet att genom så kallade överavskrivningar erhålla skattefria krediter. Den andra frågan rörde om det fanns anledning att differentiera riskbedömningen mellan elnätsföretagen. När det gäller den sistnämnda frågan har EI valt att inte vidta ytterligare utredningar med hänsyn till att det för närvarande saknas reell möjlighet att göra annat än en generell bedömning av risken i svensk elnätsverksamhet.

EI:s utredningsarbete

Under 2010 inhämtade EI utlåtande från professorerna Jan Bergstrand, Stefan Yard och Göran Bergendahl avseende frågan om obeskattade reserver och dess påverkan på omräkning av en kalkylränta från efter skatt till före skatt. Professorerna Jan Bergstrand och Stefan Yard lämnade därefter förslag på hur kalkylräntan skulle kunna justeras för att ta hänsyn till att elnätsföretagen har obeskattade reserver. Professor Stefan Yard har därefter sänt in skrivelser där han utvecklar denna ansats. Vidare uppdrog EI under 2010 åt Ernst & Young att utreda denna och andra frågor. Skattefrågan har också på EI:s uppdrag belysts av konsulten Ice Capital, se EI:s rapport EI R 2010:25, bilaga 3.

Under hösten 2010 mottog EI skrivelser från bl.a. branschorganisationen Svensk Energi, E.ON, Vattenfall samt Konkurrensverket avseende kalkylränta. Fortum har sedan under våren 2011 lämnat in en skrivelse med förslag till beräkning av kalkylränta för tillsynsperioden 2012-2015.

För att inhämta underlag för att fastställa kalkylräntan för perioden 2012-15 har EI under våren 2011 erhållit underlag från två konsulter, Grant Thornton och Ernst & Young.

Slutligen har EI under våren 2011 remitterat ett utkast till promemoria om kalkylränta i elnätsverksamhet och även en så kallad hearing genomfördes i juni 2011.

Allmänt om val av kalkylränta för tillsynsperioden 2012-2015

För att bedöma vad som är en rimlig avkastning i nätverksamhet för perioden 2012-15 har EI tillämpat WACC-metoden och CAPM-metoden. Under våren 2011 begärde EI in förslag till kalkylränta för perioden från två konsulter, Grant Thornton och Ernst & Young. Den förstnämnda konsulten har föreslagit en real kalkylränta före skatt i intervallet 5,3–6,6 procent och den sistnämnda en kalkylränta i intervallet 4,3–5,8 procent. Tillsammans ger konsulterna förslag på en real kalkylränta före skatt i intervallet 4,3-6,6 procent. Konsulternas intervall för kalkylräntan har en spridning på 2,3 procentenheter.

³ EI R 2009:9.

Konsulterna har haft uppdraget att motivera varje parameter i kalkylräntan. När det gäller den särskilda frågan om hur en kalkylränta efter skatt ska konverteras till en kalkylränta före skatt med anledning av obeskattade reserver så har denna fråga inte belysts på djupet av konsulterna. Båda konsulterna föreslår att standardmetoden bör användas för konvertering av en kalkylränta efter skatt till före skatt även om de uppger att existensen av obeskattade reserver innebär en räntefri kredit för nätföretagen. Motivet till att ändå använda standardmetoden grundar konsulterna på praktiska överväganden kring bestämningen av storleken på de obeskattade reserverna.

Mot bakgrund av att det föreslagna intervallet är brett och att skattefrågan inte särskilt har belysts av Grant Thornton eller Ernst & Young, har EI bedömt att det är väsentligt att vidta viss ytterligare utredning av de ingående parametrarna i kalkylräntan innan en kalkylränta kan fastställas för tillsynsperioden. EI har utifrån den vedertagna WACC-metoden, konsulternas analyser och övrigt utredningsmaterial beslutat att utreda fem faktorer vidare. Dessa är:

- Den riskfria räntan, r_f .

Den riskfria räntan är den förväntade avkastningen för tillgångar som inte har någon risk. Den reala riskfria räntan utgör värdet på den rena tidspreferensen, d v s vad en investerare reallt vill ha i en given framtid som ersättning för att inte använda resursen i nutid.

- Den systematiska risken, β_e equity beta, β_a asset beta.

Risken i elnätsverksamhet relativt andra branscher.

- Den icke-systematiska risken (riskpremie), ϵ , riskpremietillägg.

Ett riskpremietillägg på eget kapital utöver det som estimeringarna av beta ger för att fånga upp icke-systematiska risker. En sådan kan exempelvis vara lägre likviditet hänförligt till att företaget inte är noterat på en aktiebörs.

- Kapitalstrukturen hos elnätsföretag, D/E , skulder jämfört med eget kapital.

Finansieringen av elnätsföretagens anläggningstillgångar sker dels genom eget (ägar-) kapital, dels genom upptagna lån. Det ses som en större risk för ägarna att tillhandahålla eget kapital eftersom de tar den största risken vid insolvens. Ägarna vill därmed ha högre kompensation än den låneränta som krävs när elnätsföretagen tar lån. Fördelningen mellan eget kapital och skulder varierar mellan olika elnätsföretag beroende på graden av skuldsättning.

- Konverteringen av en ränta efter skatt till en ränta före skatt, t_b , t_c .

Avvägning av hur stor hänsyn som ska tas till förekomsten av obeskattade reserver.

I det följande kommenterar EI respektive parameter samt ger förslag på hur dessa skulle kunna justeras i konsulternas kalkylränteberäkningar.

Den riskfria räntan

Bakgrund

För att kunna beräkna kalkylränta med WACC-metoden behöver en riskfri ränta bestämmas.⁴ Den riskfria räntan är den förväntade avkastningen för tillgångar som inte har någon risk. Det innebär att denna ränta är den minsta avkastning en investerare kan kräva. Med andra ord den reala riskfria räntan utgör värdet på den rena tidspreferensen, dvs. vad en investerare reall vill ha i en given framtid som ersättning för att inte använda resursen i nutid.

En långsiktig real riskfri ränta ska i princip motsvara den långsiktiga tillväxten av real BNP. I den nu rådande penningpolitiken har Riksbanken som mål 2 procent inflation. Jämfört med den höga inflationstakt som rådde under 70- och 80-talen har prisökningstakten minskat betydligt.

Olika obligationer med olika tidslängder kan utgöra grunden för att uppskatta värdet på en riskfri ränta. Konsulterna Grant Thornton och Ernst & Young har uppgett att de anser att det är rimligt att en estimering av räntor bör ske baserat på en löptid som sammanfaller med investeringens livslängd, dvs. dess användningstid.

Båda konsulterna har dock valt att utgå från räntan för 10-åriga statsobligationer då de längre obligationerna är mindre likvida, dvs. att de inte omsätts i lika stor utsträckning som de 10-åriga obligationerna. Detta är såvitt EI kan bedöma från andra utredningar, en vanlig utgångspunkt vid fastställande av den riskfria räntan.

Ernst & Young och Grant Thornton föreslår att värdet fastställs genom att medelvärdet för den 10-åriga statsobligationen för en viss månad utgör utgångspunkt. Grant Thornton föreslår den genomsnittliga räntan för en 10-årig statsobligation för de 30 senaste handelsdagarna från uppdateringstillfället. Det kan jämföras med regleringen av elnätsverksamhet i t.ex. Österrike, där värdet utgör ett snitt över flera år.⁵

Fortum har framfört att man inte bör utgå från 10-åriga statsobligationer utan istället bör titta på utvecklingen av den riskfria räntan över en längre tidsperiod.⁶

I regleringen av elnätsföretag i Danmark har man valt en längre tidshorisont än 10 år. Istället utgår man från 30 åriga fastighetsobligationer plus en procentenhet.⁷

I remissen gjorde EI följande bedömning om den riskfria räntan.

EI anser att det riktiga är att utgå från att den riskfria räntan i princip ska motsvara den långsiktiga tillväxten av BNP. Det är därför rimligt att vid bestämmande av den riskfria

⁴ r_f =riskfria ränta

⁵ Mer om kalkylränta den österrikiska regleringen kan läsas på: <http://www.e-control.at>

⁶ Ganslandt M, "The Weighted Average Capital Cost of Fortum Distribution AB", 2011-02-16.

⁷ Mer om kalkylränta i den danska regleringen kan läsas på: <http://www.dera.dk>

räntan utgå från underlag med en längre tidshorisont än vad 10-åriga statsobligationer har. Det finns obligationer med längre löptid, men likviditeten i dessa är dock lägre.

Om EI utgår från den 10-åriga statsobligationen kommer det att få till följd att räntan för tillsynsperioden 2012-2015 blir förhållandevis låg sett i ett historiskt perspektiv. På längre sikt, i takt med att konjunkturen förändras kommer ett 10-årigt perspektiv innebära att den riskfria räntan "hoppas upp och ner" mellan åren i tillsynsperioden och mellan tillsynsperioderna, dvs. en kalkylränta som går upp och ner över tiden. En bättre ansats är att utgå från en stabil riskfri ränta utifrån vad som är rimligt utan hänsyn till konjunktursvängningar.

EI bedömer sammantaget att utgångspunkten för fastställande av den riskfria räntan i regleringen bör vara att utgå från den förväntade BNP-utvecklingen. Från ett empiriskt perspektiv synes det därför rimligt att utgå från en nominell riskfri ränta runt 4 procent dvs. i nivå med den förväntade BNP-tillväxten och rådande penningpolitiska inflationsmål.

EI har därför vid en samlad bedömning funnit att en riskfri real ränta på ca 2 procent är rimlig att utgå från vid en sådan ansats.

Inkomna remissynpunkter

Fortums remissvar framhåller att en riskfri ränta utifrån ett 30-årigt perspektiv bör ligga på 2,5 procent i reala termer. Övriga remissinstanser anser antingen att den riskfria ränta bör uppdateras årligen såsom t.ex. EON. Det finns här två principiellt olika synsätt. Det ena synsättet tar sikte på 10 år och ett framåtriktat tidsperspektiv där den riskfria räntan uppdateras varje år. Det andra synsättet har fokus på den långsiktiga utvecklingen av BNP och inflation.

EI kan konstatera att några remissinstanser anser att det är lämpligt att årligen uppdatera den riskfria räntan. Samtidigt kan EI konstatera att det också finns förespråkare för att anlägga ett mer långsiktigt perspektiv vid fastställande av den riskfria räntan. Flera av remissinstanserna anser att en årlig uppdatering bör ske av både den riskfria räntan och kreditriskpremien och föredrar därför det mer kortsiktiga perspektivet, t ex Svensk Energi. Därtill är det ett antal remissinstanser som inte närmare berört frågan.

EI gör följande sammanfattande bedömning.

EI anser vid en sammantagen bedömning att det vore bättre att anlägga ett långsiktigt perspektiv vid fastställande av den riskfria räntan. När det gäller beräkningen av nivån på den riskfria räntan har bl.a. Fortum framfört att denna nivå är för låg. EI bedömer dock att det kan vara att föredra att utgå från Riksbankens mål för inflation och en långsiktig förväntan av utvecklingen av BNP ger en stabil grund för den riskfria räntenivån.

Med en ökning i real BNP med 2 procent sammantaget med antaget inflationsmål om 2 procent per år skulle det innebära att den riskfria nominella räntan blir 4 procent.

Den systematiska risken

Bakgrund

I WACC-metoden ingår att värdera den systematiska risken, dvs. risken i elnätsverksamhet relativt andra branscher. Det vedertagna begreppet för finansiella risker benämns med beta (β).⁸

Elnätsverksamheten är både ett naturligt och legalt monopol. Elnätsverksamhet har funnits i många år så branschen är väl etablerad. Därmed är också riskerna låga och välkända. Risken med en låg grad av diversifiering, som bl.a. konsulterna framhåller, uppvägs av att eldistribution är en nödvändighetstjänst med en mycket säker efterfrågan och avsaknaden av substitut. Risken kan variera var i landet elnätsföretaget är verksamt. I avfolkningsbygd är risken därför något större jämfört med elnät i städer.

Konsulten Grant Thornton har i sin beräkning av den systematiska risken i elnätsverksamhet valt att göra en justering genom den s.k. Bloombergomräkningen (mer information om beräkning av råbeta och Bloombergomräkningen återfinns i Grant Thorntons rapport). Motiveringen bakom denna riskfaktor är att noterade företag över tiden rör sig mot genomsnittet för aktiemarknaden, dvs. 1,0. Förklaringen till behovet av justeringen är att mer etablerade företag har en lägre risk än mer nyetablerade företag.

En invändning som kan riktas mot omräkningen med Bloombergmetoden är att eldistribution är en mycket etablerad verksamhet där de flesta företag är etablerade sedan länge. De skattningar som görs av betavärdet visar att elnätsföretagen har ett betavärde som ligger under 1,0 och att en justering med Bloombergformeln ökar risken över tiden, dvs. att när man ska skatta en framtida ränta blir denna högre än den historiska räntan, allt annat lika. Det innebär att när beta är mindre än ett (1) kommer kostnaden för eget kapital att bli högre med denna typ av skattning. Det talar för att Bloombergformeln endast bör användas när beta har estimerats till värden över ett (1) när det handlar om en bransch (eller ett företag) som är relativt nyetablerad. En bransch som är väletablerad sedan länge, med i de flesta fall kommunalt ägande, bör inte justeras upp för att de förväntas få ett betavärde som är högre d.v.s med högre risk.

El gjorde följande bedömning i den promemoria som har remitterats

El bedömer i likhet med Ernst & Young att en justering enligt den s.k. Bloombergomräkningen inte ska göras. Det innebär sammantaget att justeringar som Grant Thornton gör i sina beräkningar bör elimineras. Eftersom Ernst & Young inte gör någon sådan korrigering av betavärdet föreslås ingen justering av deras beräkning.

Remissinstansernas synpunkter

Av inkomna remissynpunkter framgår bl.a. följande. Fortum har fört fram kritik mot de båda konsultrapporterna när det gäller bedömningen av den systematiska risken. Kritiken rör i huvudsak konsulternas val av jämförelseföretag. Grant Thornton och Ernst & Young har valt att ha med stora integrerade energikoncerner, medan Fortum i sin

⁸ β_e (aktiebeta, equity beta) = β_a (tillgångsbeta, asset beta) * [1 + (1 - t_e) * D/E]

analys har valt företag med mer renodlad inriktning på transmission och distribution av el- och gas liksom VA-företag. Fortum uppskattar asset betavärdet till 0,31. GT och E & Y estimerade asset beta till mellan 0,35 - 0,45 resp. 0,42 - 0,54 vilket ger ett snittvärde på asset beta för konsulterna till 0,44.

Fortum har förespråkat ett något lägre asset beta än vad EI har utgått från. De olika slutsatserna om rätt nivå på asset beta beror i huvudsak på att jämförelseföretagen i Fortums resp. EI:s konsulter analys skiljer sig åt. Det högre asset beta värdet gör att EI uppskattar den systematiska risken något högre än vad Fortum gör. EI anser dock inte att tillräckliga skäl presenterats för att sänka asset beta till en lägre nivå.

Den något lägre risk som ett lägre asset betavärde kan dock motivera att skuldandelen bör vara högre än den skuldandel som jämförelsegruppens företag har (42 procent). Detta kan motivera en högre skuldandel (se avsnittet om kapitalstrukturen i elnätsverksamhet) utan att ratingen för företaget minskar.

EI gör följande sammanfattande bedömning

EI valde i remissen att utgå från de asset beta värden som föreslagits av Grant Thornton och Ernst & Young. Dock ansåg EI att den justering som Grant Thornton tillämpat genom Bloombergräkningen inte skulle användas. EI bedömer inte att det framkommit några skäl som motiverar att EI gör en annan bedömning än vad som redovisades i remissen avseende behovet av den s.k. Bloombergräkningen.

Den icke-systematiska risken (riskpremie), ϵ

Bakgrund

I WACC-metoden ingår att fastställa ett riskpremietillägg på eget kapital utöver det som estimeringarna av asset beta ger för att fånga upp icke-systematiska risker.⁹

Det finns inga renodlade börsnoterade elnätsföretag i Sverige, vilket medför en lägre grad av ekonomisk rapportering och insyn i dispositionen av företagens ekonomiska resultat. Detta kan utgöra en risk för att insolvens inte upptäcks i tid och/eller döljs. En generell bedömning av investeringar i olika branscher kan därför göra bedömningen att investeringar i ett elnätsföretag som inte är noterat kan vara riskfylld. Detta talar för en viss illikviditetspremie. Å andra sidan gör EI:s årliga rapportering av elnätsverksamhetens ekonomiska status att eventuella problem offentliggörs tidigt.

Grant Thornton har valt att utgå från en premie på 1,23 procent, medan Ernst & Young valt att lägga den i intervallet 0 – 1,0 procent.

I den finska regleringen av elnätsföretag som gäller för åren 2008 – 2011 fastställde den finska regleraren (Energimarknadsverket (EMV)) denna premie till 0,2 procent. Denna

⁹ ϵ =riskpremietillägget

premie har även, efter rättslig prövning, accepterats av finländska Marknadsdomstolen och den högre förvaltningsrätten i Finland.¹⁰

Ibland motiveras riskpremien med att företagen är små. Konkurrensverket har framfört att man anser att det kan vara rimligt att enbart tillämpa tillägget vid beräkning av kalkylräntan för mindre elnätsföretag. En ny studie beställd av Konkurrensverket med analys av asset betavärden på årsrapportdata för svenska elnätsföretag visar att det saknas ett direkt samband mellan storlek och den systematiska risken (beta).¹¹

EI gjorde följande bedömning i den promemoria som har remitterats

Sammantaget delar EI konsulternas bedömning att det finns viss anledning att ta hänsyn till ett särskilt riskpremietillägg för eget kapital utöver det som estimeringarna av den systematiska risken ger. EI bedömer att premien bör vara förhållandevis låg och att den bör kunna uppgå till högst 0,2 procentenheter.

Av inkomna remissynpunkter framgår bl.a. följande

De konkreta synpunkter som lämnats på denna parameter från de elnätsföretag som svarat på remissen är att denna faktor bör ligga på minst 1 procent. Det har också varit det påslag som t ex konsulten Ice Capital utgått ifrån i sina beräkningar av kalkylränta från tidigare år till EI. Svensk Energi och Fortum påpekar i sitt remissyttrande att i Finland kommer denna faktor från och med 2012 inte att uppgå till 0,2 utan till 0,5 procent. Svensk Energi föreslår 0,5 procent som påslag med motiveringen att denna nivå kommer att gälla i Finland från och med år 2012.

EI gör följande sammanfattande bedömning

Flora remissinstanser har ansett att riskpremien bör sättas i enlighet med vad som gäller i den finska regleringen. Vid kontakt med Energimarknadsverket (EMV) i Finland har EI fått information om att EMV erhållit synpunkter på storleken av denna parameter som varierat från noll till 1,0 procent. EMV har beslutat att från och med tillsynsperioden 2012 utgå från att riskpremien motsvarar ett medelvärde av fem förslag på risktillägg samt beslutet från den finska Marknadsdomstolen (dvs. 0,2 procent). Detta ger sammantaget ett medelvärde på 0,5 procent.

EI har granskat de studier som EMV utgår ifrån och anser att resultaten av den utredning som EMV genomfört skulle kunna tillämpas även på utformningen av kalkylräntan för elnätsföretag i Sverige. Svensk och finsk elnätsverksamhet bör i detta avseende antas ha sådana likheter att det är motiverat att ha en likvärdig premie som i den finska regleringen.

¹⁰ Utslaget från finska rätten: 635-688/10 31.12.2010.

¹¹ Sturluson J, "Heterogenous systematic risk in electricity distribution – the case of Sweden, working paper 2011-02-05.

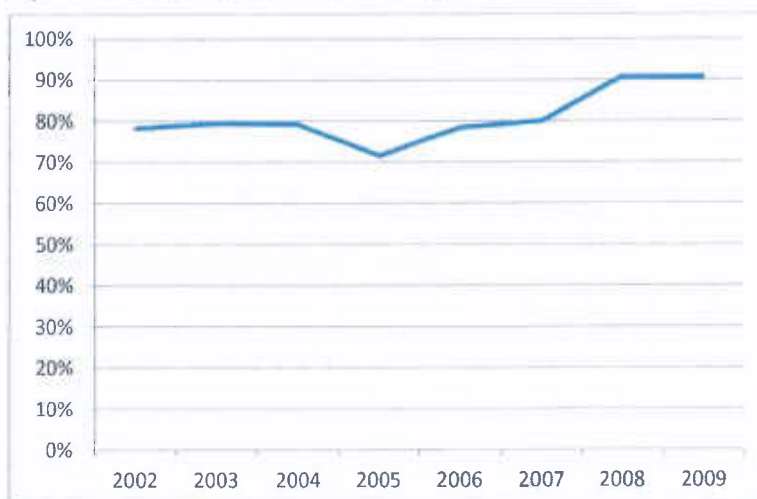
Kapitalstruktur hos elnätsföretag, D/D+E

Bakgrund

För att tillämpa WACC-metoden behöver andelen eget kapital respektive räntebärande skulder av det totala kapitalet bestämmas.¹²

Finansieringen av elnätsföretagens anläggningstillgångar sker dels genom eget insatt kapital, dels genom upptagna lån. Det är en större risk för ägarna att tillhandahålla eget kapital till elnätsföretaget och ägarna vill därmed ha högre kompensation för detta kapital än den låneränta som gäller när elnätsföretagen tar lån. EI redovisar nedan utvecklingen av skuldandelen i förhållande till totalt kapital för lokalnätsföretag. Uppgifterna är hämtade ur elnätsföretagens årsrapporter.

Figur 1 Skulder i förhållande till totalt kapital år 2002-2009

Källa: Energimarknadsinspektionen

Figur 1 visar att andelen skulder har ökat kraftigt sedan år 2005. Skuldandelen är betydligt högre än den skuldandel som konsulterna utgår från i sina bedömningar av kalkylränta. I konsultrapporterna redovisas en skuldandel på 38-43 procent. Årsrapporterna för perioden 2002-2009 visar på en skuldandel som är över 70 procent. Den kraftiga skillnaden beror på att konsulterna har utgått från referensgrupper bestående av företrädevis internationella energiföretag med både produktion och distribution av el och gas som är noterade på börsen, vilket innebär att det då finns en marknadsvärdering av tillgångarna. Marknadsvärdet är normalt högre än det bokförda värdet.

¹² D (Debts)=Skulder (extern finansiering), F (Equity)=Eget kapital

I remissen gjorde EI följande bedömning

EI anser att en utgångspunkt för regleringen bör vara att den ska styra mot att elnätsföretagen väljer en kapitalstruktur som är optimal. Låg risk med, över åren, stabila intäkter bör för ett rationellt agerande företag leda till en relativt hög skuldandel. Av tradition har svenska elnätsföretag (kommunalt ägda företrädesvis) varit självfinansierade i hög utsträckning. Andelen skulder har varit och är fortfarande lägre än vad som borde vara fallet med hänsyn till den låga risken i verksamheten. De referensföretag som konsulterna använt har i de flesta fall utgjorts av företag med både produktion i el och/eller gas och transmission/distribution av dessa energislag. Dessa företags risknivå är (trots deras diversifiering) högre än vad som gäller för svenska elnätsföretag.

Med hänsyn till ovanstående väljer EI att använda sig av en större skuldandel i förhållande till den som konsulterna rekommenderat. En försiktig bedömning leder till att andelen skulder bör höjas till 50 procent för både nedre och övre gränsen för intervallet.

Inkomna remissynpunkter

När det gäller valet av skuldandel har de flesta remissinstanser inte kommenterat nivån på 50 procent. De kommentarer som kommit från elnätsföretagen gäller att EI inte bör frångå den skuldandel som Grant Thornton och Ernst & Young byggt sina beräkningar på (vilken är lägre än EI:s). Om skuldandelen höjs så bör även detta påverka den rating som t ex Standard & Poor gör. Enligt remissvaret från Fortum bör en höjning av skuldandelen med 10 procentenheter (från 40 procent till 50 procent) leda till en försämrad rating som i procent skulle leda till en höjning av den s.k. kreditriskpremien med 0,3 procentenheter. Några remissinstanser, Villaägarna och Ekonomihögskola har framfört att skuldandelen bör vara högre än 50 procent.

EI gör följande sammanfattande bedömning

I remissynpunkterna förespråkas två olika synsätt. Det finns de remissinstanser som förespråkar att EI utgår från den referensgrupp av utländska företag som Grant Thornton och Ernst & Young utgått från. Med det finns också remissinstanser som menar att det är rimligt att ta intryck av den faktiska skuldandelen som elnätsföretagen har. Dessa remissinstanser menar därför att en skuldandel om 50 procent därmed är för låg.

En genomgång av sambandet mellan rating, skuldandelen och kreditriskpremien för de jämförelseföretag som används i Fortums beräkning av kalkylränta, visar dels att sambandet mellan ratingnivå och kreditriskpremien i de obligationsräntor som finns i underlaget är högt, men att sambandet mellan skuldandel och kreditriskpremie inte är signifikant. Sambandet har visserligen rätt tecken så att en högre skuldnivå visar en högre kreditriskpremie, men det är inte, såvitt EI kan bedöma, så högt som hävdas i Fortums remissvar. Enligt EI:s genomgång av det empiriska underlaget uppgår förändringen till 9-10 räntepunkter om skuldandelen ökar från 40 procent till 50 procent. Men detta samband är inte signifikant.

En granskning av de räntor som används av de europeiska tillsynsmyndigheterna, genomförd av deras samarbetsorganisation CEER, visar att 18 av EU:s tillsynsmyndigheter i genomsnitt använder en skuldandel på 50 procent.¹³ Värdena ligger mellan 30 - 60 procent. För t ex den norska regleringen är denna andel stigande över åren. För år 2011 ligger nivån på 34 procent för att därefter stiga med 4 procentenheter per år fram till 50 procent år 2015. Detta talar för att 50 procent bör vara en lämplig nivå på skuldandelen för elnätsföretag.

Utredningen i ärendet visar att det inte är självklart vilken skuldandel som är optimal vid fastställande av en rimlig kalkylränta för svenska elnätsföretag. De referensgrupper som Grant Thornton och Ernst & Young utgått från består av europeiska energiföretag, vilket gör att denna grupp inte helt kan anses motsvara svenska elnätsföretag. Det är därför enligt EI motiverat att också jämföra med elnätsföretagens verkliga skuldandel.

EI har i remisspromemorian funnit att det är rimligt att utgå från en skuldandel på 50 procent. EI anser inte att det framkommit sådan information under remitteringen som gör att det finns skäl att göra en annan bedömning. EI bedömer heller inte att en höjning med 10 procentenheter (från 40 procent till 50 procent), som Fortum anför, kan antas leda till en försämrad rating och en höjning av kreditriskpremien.

Konvertering av WACC från efter skatt till före skatt - obeskattade reserver

Bakgrund till skattefrågan

EI ska utgå från en real kalkylränta före skatt vid beräkning av en skälig avkastning för tillsynsperioden. Därmed behöver en kalkylräntan som enligt vedertagen metod beräknas efter skatt konverteras till en kalkylränta före skatt. Den traditionella formeln för denna konvertering har som ovan redovisats varit föremål för en särskild utredning av EI och bakgrunden återges i det följande.¹⁴

Genom möjligheterna att skriva av över plan kan elnätsföretagen disponera sina skattebetalningar från år till år med hänsyn till de årliga över- eller underskotten i verksamheten. Möjligheterna till bokslutsdispositioner (obeskattade reserver) ger elnätsföretagen en räntefri kredit på sina skattebetalningar. Kreditens längd varierar med bolagets investeringstakt över åren. Elnätsföretagens årsrapporter för åren 2003-2009 visar att den faktiska skattesatsen för svenska elnätsföretag är c:a 20 procent som branschgenomsnitt.

Frågan om tillämplig skattesats vid omräkning av kalkylränta från efter skatt till före skatt av elnättariffer är aktuell på grund av den stora skillnaden mellan planmässiga avskrivningstider och skattemässiga avskrivningstider. Den svenska bolagsskatten är 26,3 procent sedan 2009. I praktiken betalar elnätsföretagen både lägre och högre skatt enskilda år beroende av möjligheterna till bokslutsdispositioner. I figur 2 visas

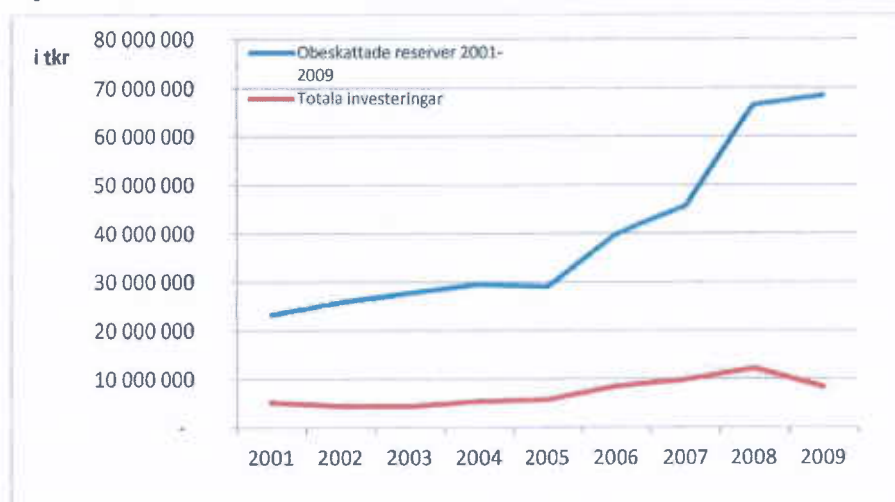
¹³ Enkät som genomförts av samarbetsorganisationen Cooperation of European Energy Regulators (CEER), www.ceer.org.

¹⁴ $\{[Kalkylränta]_{\text{före skatt}}\} = \{[Kalkylränta]_{\text{efter skatt}}\} / (1 - t_b)$ (alternativt $1 - t_e$)

utvecklingen av mängden obeskattade reserver¹⁵ i svenska elnätsföretag under perioden 2001–2009 i jämförelse med redovisade investeringar¹⁶. De obeskattade reserverna har ökat från 23,4 till 68,5 miljarder kronor medan investeringar i anläggningstillgångar ökat från 5,2 till 8,4 miljarder kronor under samma period.

Figur 2 Obeskattade reserver och investeringar i lokalnät år 2001-2009

Källa: Energimarknadsinspektionens årsrapporter.

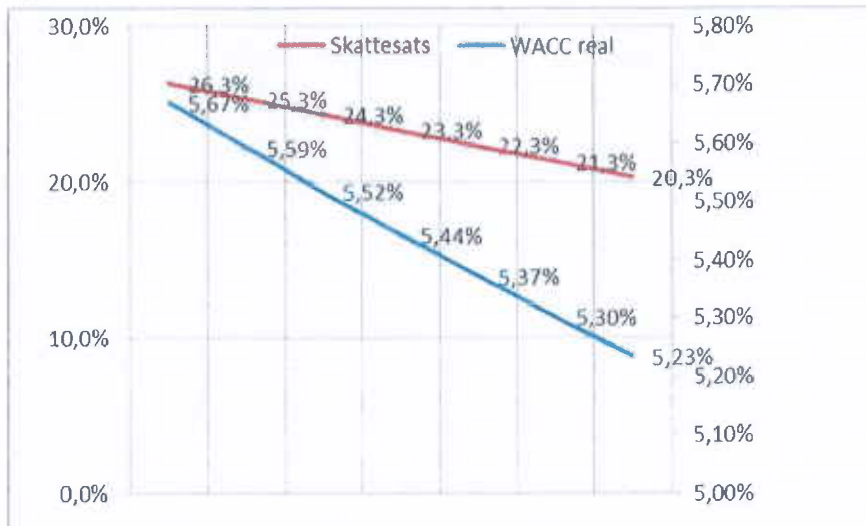
Skattesatsen används vid beräkning av kalkylränta i beräkning av kostnaderna för eget kapital och för lånat kapital. Nedanstående diagram visar exempel på förändringen i kalkylräntenivån vid olika skattesatser.

¹⁵ Kod i ÅR är BR72200 obeskattade reserver.

¹⁶ ÅR: materiella anläggningstillgångar och investeringar.

Figur 3 Förhållandet mellan faktisk skattesats och kalkylränta före skatt

I ovanstående exempel sjunker den faktiska skattesatsen med 6 procentenheter, vilket resulterar i att real kalkylränta före skatt minskar med 0,44 procentenheter.

Förslag på hantering av skattefrågan

EI behöver ta ställning till om genomförda avskrivningar över plan ska beaktas vid beräkning av kalkylränta för elnätsföretag i förhandsregleringen.

Professorerna Stefan Yard och Jan Bergstrand har, som tidigare nämnts, föreslagit metodansatser för att justera för att elnätsföretagen har obeskattade reserver. Det övervägande antalet synpunkter som inkommit, även i de av EI beställda konsultrapporterna, förespråkar den traditionella schablonen för att konvertera en kalkylränta efter skatt till en kalkylränta före skatt även om det råder enighet om att denna i mindre eller större utsträckning leder till en högre kalkylränta.

EI har i remisspromemorian gjort följande bedömning

Utifrån det utredningsmaterial som EI nu har till sitt förfogande gör EI bedömningen att det är klarlagt att det traditionella sättet att konvertera en kalkylränta efter skatt till en kalkylränta före skatt ger elnätsföretagen en för hög kalkylränta. EI:s mål är att välja en ansats som är enkel att tillämpa och som kan förstås av finansmarknaden, elnätskunder och elnätsföretag. Samtidigt ska ansatsen också beakta att elnätsföretagen har olika stora andelar obeskattade reserver i sin verksamhet.

En metod som skulle kunna tillämpas för att motsvara uppställda krav är att:

- Skattesatsen vid beräkningen av kalkylräntan för tillsynsperioden anges till ett sammanvägt utfall av den genomsnittliga faktiska skattesatsen i alla elnätsföretagen för åren 2003 -2009. Denna uppgår till ca 20 procent för branschen som helhet, istället för bolagsskattesatsen om 26,3 procent (före år 2009 var skatten 28 procent).¹⁷ Referensperioden 2003-2009 har valts då EI bedömer att underlaget i årsrapporterna för denna period är vederhäftigt.
- Efter tillsynsperioden (2012 – 2015) sker en avstämning av de faktiska inbetalningarna av skatt för respektive elnätsföretag, dvs. den faktiska skattesatsen för företaget under tillsynsperioden. Om ett elnätsföretag i genomsnitt har betalat mer i skatt än 20 procent för perioden 2003-2015, får denna skattesats utgöra en grund för omprövning av det enskilda elnätsföretagets intäktsram.

Metoden skulle innebära att man utgår från elnätsföretagens faktiska skattesats om än som ett snitt över tiden. Denna har beräknats utifrån inrapporterade värden till Årsrapporterna, not 9 och posten Skillnad mellan bokförd avskrivning och avskrivning enligt plan (TU771323). Analys har genomförts av den verkliga andelen skatt som resultatförts på elnätsföretagens redovisningsenheter. Ett medelvärde för den faktiska skattesatsen har därefter beräknats för tidsperioden 2003–2009. EI avser att under första tillsynsperioden fortsätta utredningsarbetet av kalkylräntan och det är således inte uteslutet att konvertering av en kalkylränta från efter skatt till före skatt också kan ske på annat sätt.

Av inkomna remisspunkter framgår bl.a. följande

Remissinstanserna Vattenfall, EON, Fortum och Svensk Energi anser i huvudsak att schablonmetoden bör behållas eftersom denna används i andra länder och är vedertagen. Om den effektiva skattesatsen utgör utgångspunkt leder det till skatteplanering som inte är önskvärt. EON anser att det är felaktigt att utgå från 20 procent skattesats i beslutet och sen tillåta uppdatering i efterhand om skattesatsen ändras. Detta minskar momentet av reglering på förhand om justeringar görs i efterhand.

Fortum anser att skattelagstiftningens förmånliga regelverk som är till för att stimulera investeringar, inte ska påverkas och undermineras av EI. Ekonomihögskolan i Lund, påpekar att det svenska skattesystemet är förmånligt för svenska elnätsföretag jämfört med nätföretag som verkar i andra länder. I andra länder finns inte samma behov av justeringar för obeskattade reserver eftersom skatteregelverken inte är jämförbara. Det är därför naturligt att schablonmetoden för skattekonvertering används i andra länder.

Villaägarna, SABO m fl. anser att omprövning i efterhand ska kunna ske av kalkylräntan i sänkande riktning om nätföretaget har en högre effektiv skattesats än 20 procent under kontrollperioden, justeringen bör därför vara symmetrisk om den nu ska finnas. Det innebär att de anser att EI ska ompröva om skattesatsen är ännu lägre än 20 procent.

¹⁷ För detaljerad information om beräkning se dokument: Beräkning av faktisk skattesats, EI, 2011.

El gör följande sammanfattande bedömning

El bedömer att det även fortsättningsvis finns skäl att i regleringen ta hänsyn till att nätföretagen får en skattecredit p.g.a möjligheten att bygga upp obeskattade reserver. El bedömer inte att det framkommit sådana skäl som gör att det finns anledning att fortsättningsvis tillämpa den etablerade schablonmetoden för skattekonvertering såsom framfört av några remissinstanser.

El anser att den ansats som El förespråkar och som utgår från att företagens effektiva skattesats används istället för den lagstadgade skattesatsen på ett rimligt sätt beaktar effekten av den skattefria kredit som kan skapas genom så kallade överavskrivningar. El bedömer dock att ansatsen är enkel att tillämpa och skapar förutsägbarhet i regleringen. El bedömer istället att skattesatsen om 20 procent bör ses som en schablon som kan vara tillämplig för samtliga elnätsföretag alldeles oaktat hur den faktiska skattebelastningen sett ut under den gångna tillsynsperioden. Utifrån behovet av förutsägbarhet har El beslutat att inte låta metoden bygga på förutsättningen att det enskilda företagens effekter inte ska utgöra grund för omprövning. El anser att detta är en förenkling som gynnar kunderna, elnätsföretagen och även El:s uppföljning.

Kalkylränta för perioden 2012-2015

El:s metod för att bedöma nivån på kalkylräntan i förhandsregleringen

El anser att det är viktigt att utgå ifrån den analys och bedömning som experter inom finansmarknaderna gör beträffande en rimlig kalkylränta. El bedömer dock att det är viktigt att belysa konsulternas ingångsvärden och lyfta fram sådana aspekter som El bedömer väsentliga för att den svenska särarten i elnätsverksamheten ska beaktas. El har därför på sätt som beskrivits ovan gjort vissa ändringar av ingångsvärdena i denna analys av vad som kan anses vara en rimlig kalkylränta. När det gäller El:s val att ta ett genomsnittligt värde av två olika kalkylränteberäkningar bedömer El även fortsättningsvis att denna ansats är försvarbar då det innebär att den slutliga kalkylräntan föregåtts av en bred analys och innebär en sammanvägning av flera experters bedömningar.

Utfall av kalkylränteberäkningen

Ingångsvärdena för El:s kalkylränteberäkning utgörs av de ränteberäkningar som Ernst & Young och Grant Thornton lämnat till El och ingångsvärden utgörs således av konsulternas motiverade min respektive max parametervärden. I tabell 1 redovisas i fem steg hur El har justerat konsulternas min och max parametervärden.¹⁸ Först i sista steget av beräkningen görs en konvertering till en kalkylränta före skatt.

¹⁸ Vissa korrigeringar har genomförts i förhållande till den kalkylränteberäkning som El presenterades i remissen.

1 Risk fri ränta

I ett första steg gör EI en justering av konsulternas parametervärden för riskfri ränta. Notera att beräkningen av kalkylränta inledningsvis görs efter skatt.

2 Den systematiska risken

I steg två exkluderas den Bloombergomräkning som Grant Thornton gör av betavärdena.

3 Den icke-systematiska risken

I steg tre görs en justering av konsulternas parametervärden avseende den icke-systematiska risken. Parametern justeras till 0,5 procent för att kompensera för bristande likviditet.

4 Kapitalstruktur

I steg fyra justeras konsulternas parametervärden avseende andelen skulder till 50 procent.

5 Konvertering till före skatt

I steg fem räknas kalkylräntan om från efter skatt till före skatt.

De olika stegen leder till att förändringarna slutligen ackumuleras. Medelvärdet för de fyra beräkningarna blir 5,2 procent.

Tabell 1 Räntenivåer vid alternativ beräkning/analys

Steg	Parameter	Grant Thornton Intervall		Ernst & Young Intervall		Genomsnitt båda konsulterna
		Nedre gräns	Övre gräns	Nedre gräns	Övre gräns	
	Ingångsvärde Real ränta före skatt.	5,33	6,59	4,27	5,81	5,5
1	Den riskfria räntan (4 %)	7,57	9,67	5,18	6,72	7,3
2	Den systematiska risken	6,97	8,96	5,56	6,32	7,0
3	Den icke-systematiska risken. Riskpremie för likviditet (0,5 %)	5,99	6,96	5,44	6,17	6,1
4	Kapitalstruktur i elnätsföretag. Andelen skulder (50 %)	5,27	6,41			5,8
5	Konvertering av en real kalkylräntan från efter till före skatt	4,7	5,75	4,86	5,52	5,2

Medelvärde för de fyra ränteberäkningarna uppgår till 5,2 procent. För mer information om beräkningarna hänvisas till EI:s webbplats: <http://www.ei.se/For-Energiforetag/EI/Forhandsprovning-av-elnatstariffer/Viktiga-dokument-forhandsreglering/>.

I den analys som EI genomfört i denna bilaga så har olika invändningar och alternativa sätt att bedöma kalkylräntan på beaktats. EI ser detta som ett underlag för att närmare bedöma nivån på vilken kalkylränta som slutligt ska tillämpas i elnätsregleringen för åren 2012-2015.

Referenser

Ernst & Young; "WACC och rörelsekapital", 19 maj 2010, Slutrapport.

Ernst & Young, "Estimering av kalkylränta för elnätsverksamheten för åren 2012-2015, 2011-02-18.

Ganslandt M, "Regulatory WACC for electricity distribution companies in Sweden 2012-2015, Fortum, 2011-03-26.

Grant Thornton, "Estimering av kalkylräntan för elnätsverksamhet under tillsynsperioden 2012-2015, april 2011.

Ice Capital, "WACC ÅR 2009", september 2009.

Konkurrensverket, "Kommentar på Energimarknadsinspektionens (EI) rapportutkast - kalkylräntan i förhandsregleringen (2010-11-04)", 2010.

KPMG, "Analys av effektiv skatt i ett urval av svenska elnätsföretag", Svensk Energi, 2010-09-06.

PWC, "Analys av effekten av tillämpningen av räkningsenlig avskrivning på avkastningen i elnätsverksamhet", E.ON, 2010-08-31.

Sturluson Jon, "Heterogenous systematic risk in electricity distribution - the case of Sweden", working paper. 2011-02-05.

Vattenfall, "Ränta före skatt", 2010-08-30.

Länkar

Rapporten "Förhandsreglering av elnätsavgifter - principiella val i viktiga frågor"
http://www.ei.se/upload/Rapporter/Forhandsreglering_av_elnatsavgifterEIR200909.pdf.pdf

Rapporter från konsultföretagen Ernst & Young och Grant Thornton
<http://www.ei.se/For-Energiforetag/EI/Forhandsprovning-av-elnatstariffer/Viktiga-dokument-forhandsreglering>

Rapporten "Bedömning av elnätsföretagens nätavgifter för 2009" inkl. konsultrapport från ICECAPITAL
<http://www.ei.se/upload/Rapporter/EI/EIR201025.pdf>

Beräkning av faktisk skattesats, Energimarknadsinspektionen, 2011:
<http://www.ei.se/For-Energiforetag/EI/Forhandsprovning-av-elnatstariffer/Viktiga-dokument-forhandsreglering>

Finsk reglering och bedömning av den riskfria räntan i Finland
[http://translate.google.se/translate?hl=sv&langpair=en%7Csv&u=http://www.energiamar
kkinavirasto.fi/select.asp%3Fgid%3D133](http://translate.google.se/translate?hl=sv&langpair=en%7Csv&u=http://www.energiamar
kkinavirasto.fi/select.asp%3Fgid%3D133)

Finska förvaltningsdomstolens beslut om räntan (risk premierna) redovisas i beslut 635-
688/10 31.12.2010: [635-688/10 31.12.2010](#)

Länk till domstolen: market court decisions on energy market
issues. <http://www.oikeus.fi/markkinaoikeus/47206.htm>

Österrikes reglering genomförs av E-control
http://www.e-control.at/en/home_en

Rapporter som getts in till EI och som omnämns i referenslistan men saknar länk kan
begäras hos EI.

Energimarknadsinspektionen

ESTIMERING AV KALKYLRÄNTA (WACC) FÖR ELNÄTSVERKSAMHET
UNDER TILLSYNSPERIODEN 2012-2015

April 2011

Grant Thornton har valt att tillämpa standardmetoden vid omräkningen av WACC efter skatt till WACC före skatt. Standardmetoden ger dock ett mindre precist resultat vid en konvertering av en WACC efter skatt till en WACC före skatt för verksamheter med anläggningar med längre livslängder, det vill säga standardmetoden överskattar WACC före skatt. Grant Thornton finner dock att standardmetoden ska tillämpas då de alternativa metoderna för justeringen av standardmetoden grundar sig på många skattningar och antaganden om hela elnätsmarknaden. Vår rekommendation är dock att de alternativa metoderna analyseras vidare med utgångspunkt i faktiska data och inte på antaganden och skattningar för enskilda bolag eller hela elnätsmarknaden.

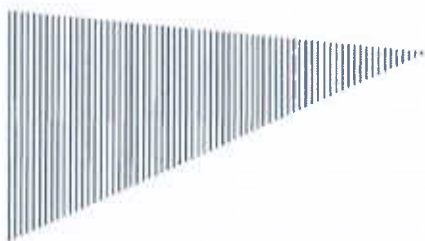
1.2. Rekommendation avseende parametrar i WACC beräkning som bör uppdateras

Grant Thorntons tillvägagångssätt har inneburit att de ingående parametrarna i Kalkylräntan har baserats på jämförelsedata under en historisk cykel om 10 år (se vidare avsnitt "4. Metodbeskrivning"). Bedömningen grundar sig på att denna tidsperiod inrymmer de investeringscykler som är av vikt för att erhålla normaliserade parametrar över en konjunkturcykel.

Rekommendationen är dock att den riskfria räntan i beräkningen av WACC:en uppdateras årligen under tillsynsperioden. Den riskfria räntan är en parameter av betydande vikt ur ett investerarperspektiv och påverkar nivån på Kalkylräntan. Dessutom är det svårt att prognostisera de framtida makroekonomiska förhållandena baserad på historiska data. Den riskfria räntan baserad på 10-åriga statsobligationer torde fånga upp de väsentligaste makroekonomiska förändringarna för perioden 2012-2015. Vi föreslår att vid uppdatering av den riskfria räntan används den genomsnittliga räntan för en 10 årig statsobligation baserat på de 30 senaste dagarna från uppdateringsstillfället.

En uppdatering av den riskfria räntan kommer att få effekter på både avkastningskravet på det egna kapitalet (CAPM) (se vidare "5. Den viktade kapitalkostnaden (WACC)" och "6. Kostnad för eget kapital").

Energimarknadsinspektionen: Estimering av kalkylränta
för elnätsverksamhet för åren 2012-2015
18 februari 2011

Björn Gustafsson
Partner

Transaction Advisory Services

T 06-520 594 97

M 070-318 94 97

F 06-520 514 97

E bjorn.gustafsson@ee.ey.com

Joel Ottosson
Analitiker

Transaction Advisory Services

T 06-520 587 91

M 070-318 97 91

F 06-520 517 91

E joel.ottosson@ee.ey.com

 ERNST & YOUNG

Konvertering till real WACC före skatt

Konvertering till real WACC före skatt

I regleringen tillämpas en real kalkylränta före skatt. Kalkylräntan måste vara real på grund av att en real kapitalkostnadsmetod (real annuitet) används för att fördela kapitalkostnaderna över tiden. Kalkylräntan bestäms före skatt eftersom nätföretagens resultat bedöms före skatt.

Problemet med att tillämpa en WACC före skatt är att en sådan inte direkt kan observeras på kapitalmarknaden, eftersom aktieägarna ställer ett avkastningskrav på eget kapital efter belastning av skatt. Man måste alltså börja med att uppskatta en WACC efter skatt enligt ovan. Tidigare har EI använt följande metod, kallad "Fishersambandet", för att omräkna WACC från nominell efter skatt till real före skatt:

- 1 Härlad nominell WACC efter skatt utifrån kapitalmarknadsdata.
- 2 Dividera med 1 minus skattesatsen för att komma till nominell WACC före skatt.
- 3 Dividera med $1 +$ inflationen samt subtrahera kvoten med 1 för att komma till real WACC före skatt.

Ovanstående benämns i det följande "schablonmetoden" och uttrycks matematiskt nedan.

$$WACC_{\text{nom f sk}} = WACC_{\text{nom e sk}} / (1-t)$$

$$(1 + WACC_{\text{real f sk}}) = (1 + WACC_{\text{nom f sk}}) / (1+i), \text{ där}$$

t = skattesatsen

i = inflationen.

EI har uppmärksammat att schablonmetoden är en teoretisk förenkling som inte nödvändigtvis resulterar i samma avkastning som om en modell med kassaflöden efter skatt skulle tillämpas. Vidare har ett omfattande utredningsarbete av akademiker och konsulter, däribland Ernst & Young, visat att möjligheten att göra skattemässiga överavskrivningar leder till en högre realiserad avkastning än den som avses ges av schablonmetoden. Denna möjlighet skiljer sig dock åt mellan elnätbolagen. Utredningsarbetet har dock inte ännu resulterat i något praktiskt genomförbart alternativ till schablonmetoden.

Bilaga 3

WACC ÅR 2009

Framtagen av

ICECAPITAL

September 2010

SKATTEEFFEKTENS PÅVERKAN PÅ WACC

fördelas och när i tiden de sker. Stora investeringar i närtid medför ett högre värde och en större skattebesparing än investeringar lägre fram i tiden. Stödeken på denna skattebesparing och därmed dess effekt på WACC beror helt på hur investeringscykeln ser ut och vilken kalkylränta som tillämpas i scenariot. Värdet av överavskrivningarna i steady state kan även bli negativt. Dock kan sägas att jämfört med en enperiodsinvestering är effekten av eventuell skattelättnad betydligt mindre i fallet med löpande investeringar.

4.5 Slutsats

Många av de svenska elnätsbolagen använder sig av skattemässiga överavskrivningar, varför kritiken kring användandet av schablonskatt vid beräkning av WACC är befogad.

ICECAPITAL har analyserat effekterna av dessa överavskrivningar och metoder för att justera WACC:en efter mer realistiska förutsättningar. Dock anser vi inte att det existerar någon tillfredställande metod för att göra en justering av WACC:en då en sådan justering antingen skulle bygga på bristfällig data eller på att många nya, och ofta bristfälliga, antaganden måste göras. Bästa sättet att undvika problematiken kring skattemässiga överavskrivningar är att istället använda WACC efter skatt. Detta skulle dock kräva ändringar i reglermodellen, t ex att skatt hanteras direkt i reglermodellen.

ICECAPITAL har, baserat på tillgänglig information över 5 år, analyserat elnätsbolagens obeskattade reserver och skattemässiga överavskrivningar. Analysen visar att bolagen generellt inte använder sig av maximala skattemässiga avskrivningar men att den effektiva skattesatsen i genomsnitt är lägre än schablonskatt. ICECAPITAL kan dock inte rekommendera att man bygger en justeringsmodell på dessa data då en mer ingående analys över en längre tidsperiod (minst en investeringscykel) behövs för att kunna bedöma genomsnittlig överavskrivningsnivå och effektiv skattesats, vilket inte varit möjligt baserat på tillgänglig information.

Likaså finner vi det inte rimligt att man använder sig av en justeringsmodell som kräver antaganden i form av storlek och fördelning av investeringar över en investeringscykel, storlek på överavskrivningar, samt där kalkylräntan antas ligga fast över hela perioden.

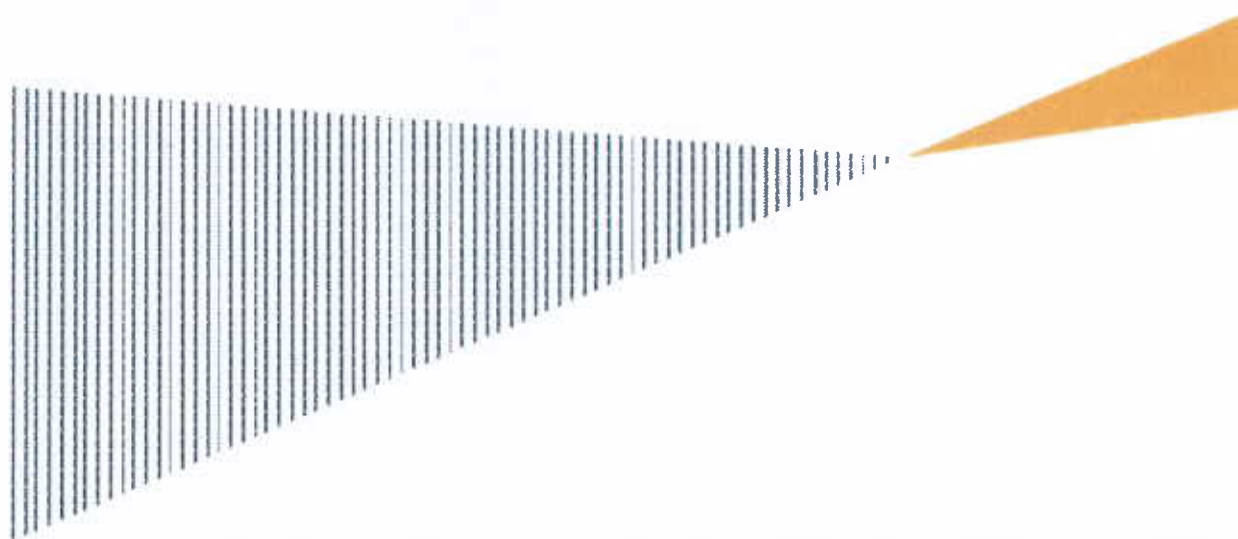
SKATTEEFFEKTENS PÅVERKAN PÅ WACC

Man kan dock konstatera av genomförda analyser och simuleringar att överavskrivningarnas effekt på WACC:en är relativt liten, som mest några tiondels procentenheter. Det framtagna intervallet för real WACC före skatt spannar över nästan en procent (5,4%-6,3%). Man kan anta baserat på genomförda analyser att majoriteten av de svenska elnätsföretagen, oberoende av om de tillämpar sig av skattenässiga överavskrivningar eller ej, hamnar inom detta intervall för WACC. De företag som gör stora överavskrivningar borde rimligtvis hamna i den lägre delen av det framtagna intervallet för WACC.

WACC och rörelsekapital

19 maj 2010

Slutrapport

1. Inledning

Sammanfattning

Ernst & Young har haft i uppdrag av Energimarknadsinspektionen (EI) att kommentera professorerna Jan Bergstrand, Stefan Yard och Göran Bergendahls utredningar om konvertering av kalkylränta från nominellt efter skatt till reallt före skatt enligt den s.k. "schablonmetoden". I Ernst & Youngs uppdrag har även ingått att analysera effekten av inflation och successiva investeringar vid utvärderingen av schablonmetodens för- och nackdelar.

Vi bedömer att Bergstrands slutsatser är korrekta givet de förenklade förutsättningar som Bergstrand antar. Dock håller vi med Yard om att andra förutsättningar, såsom beräkningar med real annuitet samt investeringsmönstret i ett verkligt företag med successiva investeringar vore intressant att illustrera.

Vi bedömer att Yards yttrande är väl förankrat i teori och praktik och håller med om Yards kommentarer på Bergstrands PM. Vidare anser vi att Yards idé om justering av WACC utifrån skattefri kredit till följd av obeskattade reserver baserat på reglermässigt restvärde förefaller logisk. Vi har dock inte trängt in i alla dess tekniska aspekter.

Bergendahls PM består i allt väsentligt av referat och kontrollberäkningar av Bergstrands PM. Inga väsentliga egna perspektiv framförs.

För att undersöka effekterna av inflation på Bergstrands beräkningar, men beaktande den reala annuitetsmodellen, har vi byggt egna kalkylmodeller. Dessa visar att linjära avskrivningar medför att nätföretaget erhåller ett något högre nuvärde än vad som förutsätts vid en real annuitet med samma årliga betalningar. Om företaget kan göra överavskrivningar blir skillnaden ännu större, vilket också är vad Bergstrand och Yard framhåller. Inflationens effekt är att ytterligare öka skillnaden i nuvärde mellan vad nätföretaget erhåller och vad den reala annuiteten förutsätter.

Våra simuleringar visar dock att överavskrivningarnas effekt på nuvärdet vid löpande investeringar i steady state och med inflation är väsentligt mindre än vid en enda initial investering. Denna slutsats kan dock sägas vara irrelevant eftersom den endast gäller vid antagande om en konstant, given kalkylränta. Yards poäng är att kalkylräntan i själva verket borde vara lägre p.g.a. skattekrediten som skapas av de obeskattade reserverna, vilket gäller både i fallet med enperiodsinvesteringar och löpande investeringar i steady state.

Ernst & Young har kartlagt nätföretagens obeskattade reserver i förhållande till restvärdet på deras anläggningstillgångar. Detta nyckeltal indikerar i vilken utsträckning företagen gör överavskrivningar. Slutsatsen är att de stora bolagen tycks ha de största möjligheterna att göra avskrivningar, möjligen med hjälp av koncernbidrag. En annan slutsats är att spridningen i utnyttjandegraden av obeskattade reserver försvårar ett eventuellt införande av en parameter i den kommande eInätregleringen som tar hänsyn till obeskattade reserver.

Vi har även genomfört en begränsad research av internationella erfarenheter från omräkning av kalkylränta från nominellt efter skatt till reallt före skatt. Vår research visar att den problemställning som diskuteras i de tre professorernas PM och i denna rapport är känd även utomlands. Ett sätt att hantera problematiken är att inkludera skatt i kassaflödena och räkna avkastningen utifrån en WACC efter skatt, dvs. undvika detta konverteringsmoment. Vi rekommenderar att EI undersöker denna möjlighet i den mån detta redan inte redan gjorts.

EI har bett Ernst & Youngs att ange de argument som talar för att behålla nuvarande schablonmetod för konvertering av WACC i oförändrat skick. De analyser vi gjort pekar dock i sig inte på några skäl att behålla nuvarande schablonmetod. Det kan dock finnas ett praktiskt

6. Slutsats och rekommendation avseende WACC-konvertering

EI har bett Ernst & Youngs att ange de argument som talar för att behålla nuvarande schablonmetod för konvertering av WACC i oförändrat skick. De analyser vi gjort pekar dock i sig inte på några skäl att behålla nuvarande schablonmetod.

Det kan dock finnas ett praktiskt värde i att inte introducera för många parametrar som kan ifrågasättas av nätföretagen, utan hålla reglermodellen så enkel som möjligt. Enkelhet är också ett argument som lyfts fram i internationella exempel.

Vår rekommendation är istället att låta lämplig expertis utreda och komma med förslag till ett praktiskt fungerande alternativ till schablonmetoden.

I den mån detta redan inte redan är gjort rekommenderar vi också att EI undersöker alternativet att beakta skatten direkt i kassaflödena istället för indirekt i kalkylräntan, detta i linje med viss internationell praxis. På så sätt undviks detta konverteringsmoment och dess konsekvenser.

Helfel i debatten om nätavgifterna

Striden om elnätsavgifterna och deras skälighet utkämpas inte bara i rättsalarna. Minst lika viktig är mediebevakningen och kampen om den allmänna opinionen.

Text: Björn Forsman

Energimarknadsinspektionen förlorade första ronden av den juridiska kraftmätningen. Men domarna i förvaltningsrätten blev samtidigt startsignal i fajten om publikens sympatier.

Redan samma dag varnade inspektionen på sin hemsida för "extrema höjningar för elnätkunderna" till följd av domarna. Enligt Ei skulle nätföretagen med stöd av domarna ha rätt ta ut hela 196 miljarder av kunderna för åren 2012 – 2015, delvis i form av retroaktiva nätavgifter.

Nivån innebär enligt Ei en ökning med närmare 50 procent, jämfört med de 132 miljarder som nätföretagen debiterade under den föregående tillsynsperioden.

Nyhetsmedia var inte sena att hänga på:

"Din elräkning kan komma att chockhöjas" förkunnade Aftonbladet på sin löpsedel.

"Ska ditt elbolag höja priset? Kolla listan" löd rubriken i Expressen över en artikel som talade om chockhöjningar och innehöll en lista över samtliga nätbolag som överklagat sina intäktsramar.

Skrämselpropaganda

Ronald Liljegren, chefsjurist på Svensk Energi, tycker att inspektionen ägnar sig åt ren skrämselpropaganda.

– Siffran som inspektionen räknat fram är över huvud taget inte realistisk, om den ens stämmer. Den bygger på osannolika antaganden om att samtliga nätföretag, även de som inte överklagat, kommer att begära rättelse av sina rambeslut, säger han.

– Dessutom skulle alla företagen utnyttja dessa höjda intäktsramar maximalt.

Enligt advokat Torgny Wetterberg, som biträtt många av de överklagande företagen i rätten, så jämför Ei äpplen med päron när hotbilden målas upp:

– Domarna ger inte företagen rätt att ta ut mer än de själva begärt. Företagen begärde ursprungligen möjlighet att ta ut

totalt 183 miljarder, om samtliga företag räknas in. Men kom ihåg att bara hälften av företagen överklagade, påpekar han.

– I själva verket ger domarna cirka 23 miljarder mer än vad Ei ursprungligen beviljade i sina rambeslut, beräknat på samtliga företag. Men från den summan ska man räkna bort sex miljarder som Ei medgivit under processens gång. Så skillnaden mellan inspektionens egen uppfattning och rättsens domar uppgår till cirka 18 miljarder.

– Genom att inte alla företag överklagat blir beloppet dock avsevärt lägre.

"Inga höjningar"

Men det är långt ifrån säkert att ens företagen som överklagat utnyttjar möjligheterna till utvidgade intäktsramar, om och när domarna vinner laga kraft.

Tvärtom gick en rad nätföretag ut med pressmeddelanden och debattinlägg som lovade inga eller bara mycket måtliga tariffhöjningar under tillsynsperioden: Nätbolagen inom Skellefteå Kraft, Skånska Energi, Jönköping Energi och Jämtkraft var några av rösterna i den mediakören.

– Från vår sida var överklagandet i första hand en principfråga. Vi såg problem med en övergångsmetod som ska vara i 18 år och påverka vårt investeringsutrymme, kommenterar Mats Sjöström på Skånska Energi.

EON Elnät gick så långt att man förklarade att förvaltningsrättens dom inte betyder någonting:

– Den övre nivå för vår intäktsram som domen fastställer har vi aldrig varit i närheten av, förklarar Per-Olof Lindholm på EON Elnät.

Enligt honom hade EON i princip kunnat leva med den intäktsram som övergångsmetoden räknade fram, även om företaget hade invändningar mot metoden som sådan.

Att EON fullföljde sin talan i rätten berodde i stället på att företaget och Ei hade olika uppfattning i några frågor av

mindre ekonomisk betydelse, men med stor principiell vikt.

– Det är bakgrunden till att vi gått ut till kunderna och sagt att vi inte kommer att göra några ändringar av våra tariffer med anledning av den här domen, säger Per-Olof Lindholm.

"Litar inte på myndigheter"

På Fortum välkomnade Bengt Johansson, ansvarig för regleringsfrågor, rättsens utslag och betonade att domarna ger företagen ekonomiskt utrymme för att genomföra de investeringar i näten som behövs.

Men inte heller Fortum kommer enligt honom att utnyttja intäktsramen fullt ut.

– Det talade vi om redan i vår ansökan. Men vi behöver den säkerhetsmarginalen eftersom vi investerar på 40 års sikt men känner bara regleringen de närmsta fyra åren, i bästa fall. Vi litar helt enkelt inte på politiker och myndigheter, eftersom man har varit inne och petat i regleringen så många gånger, säger Bengt Johansson.

"Teoretiskt räknexempel"

På Energimarknadsinspektionen medger Tony Rosten att siffran 196 miljarder inte är helt realistisk, eftersom det inte är troligt att alla nätföretag kommer att begära omprövning av intäktsramarna. Han ser siffran mer som ett teoretiskt räknexempel på vad domarna skulle kunna betyda för den samlade avgiftsnivån och på orimligheten i domstolens beslut.

– Samtidigt måste vi ju räkna med att de företag som drivit process menar allvar med de intäktsramar de begärt. Annars blir ju systemet absurt, säger han.

Tony Rosten tycker det är intressant att så många elnätsföretag efter utslaget delararar att nätavgifterna inte ska höjas.

– Om de inte behöver de belopp som de fått rätt till, så är det väl rimligt att de nu reviderar sina krav.